

Regeringens proposition

2007/08:124

Från sjukersättning till arbete

Prop.
2007/08:124

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 22 maj 2008

Fredrik Reinfeldt

Cristina Husmark Pehrsson
(Socialdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att särskilda regler ska gälla för personer som hade rätt till en icke tidsbegränsad sjukersättning för juni 2008. Detta innebär bland annat att den som i dag har rätt till en sådan ersättning ska kunna återgå i arbete utan att rätten till ersättningen omprövas. Sjukersättningen ska i stället minskas med hänsyn till en så kallad reduceringsinkomst enligt ett system med steglös avräkning. Reduceringsinkomsten består av förvärvsinkomster och andra pensionsgrundande inkomster med vissa undantag. Sjukersättningen minskas först när reduceringsinkomsten för ett år överstiger ett så kallat fribelopp. Fribeloppet föreslås uppgå till ett prisbasbelopp för en försäkrad som beviljats hel sjukersättning. För personer som uppbär partiell sjukersättning föreslås högre fribelopp.

Regeringen lämnar dessutom ett antal förslag som gäller de försäkrade som uppbär tidsbegränsad sjukersättning eller aktivitetsersättning och försäkrade som beviljats en icke tidsbegränsad sjukersättning för juli 2008 eller därefter. Det föreslås att Försäkringskassan ska betala ut ett månatligt belopp till en försäkrad som arbetar med sjuk- eller aktivitetsersättningen vilande. Beloppet föreslås uppgå till 25 procent av den ersättning som är vilande och ska utbetalas under en period om tolv månader.

Vidare föreslås att en försäkrad ska vara skyldig att anmäla till Försäkringskassan innan han eller hon påbörjar ett förvärvsarbete, utökar omfattningen av redan påbörjat arbete eller fortsätter att förvärvsarbeta efter tid då ersättningen varit vilande. Anmälningsskyldigheten innebär inte att möjligheten att arbeta t.ex. politiskt eller ideellt begränsas i omfattning jämfört med vad som gäller i dag.

Regeringen föreslår också att sjukersättningen ska kunna dras in eller minskas om en försäkrad återfått arbetsförmåga. Enligt i dag gällande regler måste Försäkringskassan påvisa att arbetsförmågan har förbättrats väsentligt för att en indragning eller minskning ska vara möjlig. Detta förslag gäller inte aktivitetsersättningen.

Förslagen om särskilda regler och steglös avräkning föreslås träda i kraft i den 1 december 2008 och ska tillämpas från den 1 januari 2009. Övriga lagförslag föreslås träda i kraft den 1 januari 2009.

1	Förslag till riksdagsbeslut	6
2	Lagtext	7
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring	7
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring	27
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård	29
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare	30
2.5	Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)	31
2.6	Förslag till lag om ändring i lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn	32
2.7	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.	34
3	Ärendet och dess beredning	35
4	Generella utgångspunkter.....	35
4.1	Aviserade och genomförda åtgärder för att underlätta återgång till arbete	35
4.2	Personer med sjukersättning eller aktivitetsersättning – fakta och statistik.....	36
5	Nuvarande regelverk	40
5.1	Sjukersättning och aktivitetsersättning.....	40
5.2	Samordning med livränta	42
5.3	Vilande sjukersättning eller aktivitetsersättning.....	43
5.4	Minskning eller indragning	44
6	Särskilda regler för personer som uppbär icke tidsbegränsad sjukersättning	44
6.1	Inledning.....	44
6.2	Allmänna utgångspunkter.....	45
6.3	Grundläggande förslag och överväganden	47
6.3.1	Rätten till sjukersättning.....	47
6.3.2	Minskning av sjukersättningen i förhållande till andra inkomster	50
6.3.3	Reduceringsinkomsten.....	51
6.3.4	Steglös avräkning mot reduceringsinkomst vid hel sjukersättning.....	53
6.3.5	Steglös avräkning mot reduceringsinkomst för personer med partiell sjukersättning.....	59
6.3.6	Reduktion av inkomstrelaterad sjukersättning och garantiersättning.....	61
6.3.7	När sjukersättningens omfattning ändras.....	62
6.3.8	Personer med bostadstillägg och sjukersättning	64

6.4	Bestämmelser vid sjukdom m.m.	65
6.4.1	Sjukpenninggrundande inkomst m.m.	65
6.4.2	Sjuklön	69
6.4.3	Livränta på grund av arbetskada	70
6.4.4	Bestämmelser om ersättning vid arbetslöshet .	71
6.5	Samordningsbestämmelser	73
6.5.1	Arbetskadelivräntor	73
6.5.2	Änkepension.....	75
6.5.3	Särskild efterlevandepension.....	76
6.6	Ansökan, anmälan, beslut m.m.	77
6.6.1	Ansökan och anmälan till Försäkringskassan..	77
6.6.2	Preliminärt beslut	78
6.6.3	Slutligt beslut	79
6.6.4	Överskjutande belopp.....	80
6.6.5	Återbetalning till Försäkringskassan	81
6.6.6	För sen eller utebliven ansökan.....	82
6.7	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	83
6.8	Frågor rörande anställningsskydd m.m.	84
6.9	Konsekvenser av förslaget om steglös avräkning	85
6.9.1	Administrativa konsekvenser	85
6.9.2	Konsekvenser för den försäkrade, exemplifierade genom typfall.....	86
6.9.3	Arbetsutbudseffekter och konsekvenser för statsfinanserna	87
6.9.4	Konsekvenser för jämställdhet	89
7	Övriga förslag om ändringar i sjuk- och aktivitetsersättning.....	90
7.1	Allmänna utgångspunkter	90
7.2	Ersättning vid vilande aktivitets- eller sjukersättning	91
7.3	Sjukersättning vid förbättrad arbetsförmåga	92
7.4	Särskilda insatser för personer med sjukersättning	94
7.5	Ändrade regler om anmälningsskyldighet.....	96
7.6	Ikraftträdande och övergångsregler.....	99
7.7	Konsekvenser till följd av övriga förslag i propositionen	100
7.7.1	Förslagets ekonomiska konsekvenser.....	100
7.7.2	Konsekvenser för administrationen.....	101
8	Författningskommentar.....	101
8.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring	101
8.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetskadeförsäkring.....	108
8.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård.....	108
8.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare	109
8.5	Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).....	109
8.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn.....	109

8.7	Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.	110	Prop. 2007/08:124
Bilaga 1	Lagförslag i departementspromemorian Från sjukersättning till arbete (Ds 2008:14).....	111	
Bilaga 2	Förteckning över remissinstanser som har yttrat sig över departementspromemorian Från sjukersättning till arbete (Ds 2008:14)	135	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 22 maj 2008.....	136	

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
3. lag om ändring i lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närstående vård,
4. lag om ändring i lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare,
5. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229),
6. lag om ändring i lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,
7. lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1962:381) om allmän försäkring¹

dels att 16 kap. 15 § ska upphöra att gälla,

dels att 3 kap. 2, 5, 7 och 9 §§, 4 kap. 7 och 14 §§, 16 kap. 7–8, 14 och 16 §§ samt 22 kap. 9 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas två nya paragrafer, 16 kap. 7 a och 17 §§, och ett nytt kapitel, 16 a kap., av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

2 §²

Sjukpenninggrundande inkomst är den årliga inkomst i pengar som en försäkrad kan antas komma att tills vidare få för eget arbete här i landet, antingen såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst (inkomst av anställning) eller på annan grund (inkomst av annat förvärvsarbete). Som inkomst av anställning eller inkomst av annat förvärvsarbete räknas inte inkomst som avses i 10 kap. 3 § 1–3 inkomstskattelagen (1999:1229) eller sådan ersättning som anges i 1 § första stycket 1–5 och fjärde stycket lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster. Som inkomst av annat förvärvsarbete räknas inte sådan ersättning enligt gruppsjukförsäkring eller trygghetsförsäkring vid arbetskada som enligt 2 § första stycket lagen om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster utgör underlag för nämnda skatt. Den sjukpenninggrundande inkomsten

Sjukpenninggrundande inkomst är den årliga inkomst i pengar som en försäkrad kan antas komma att tills vidare få för eget arbete här i landet, antingen såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst (inkomst av anställning) eller på annan grund (inkomst av annat förvärvsarbete). Som inkomst av anställning eller inkomst av annat förvärvsarbete räknas inte inkomst som avses i 10 kap. 3 § 1–3 inkomstskattelagen (1999:1229) eller sådan ersättning som anges i 1 § första stycket 1–5 och fjärde stycket lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster. Som inkomst av annat förvärvsarbete räknas inte sådan ersättning enligt gruppsjukförsäkring eller trygghetsförsäkring vid arbetskada som enligt 2 § första stycket lagen om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster utgör underlag för nämnda skatt. Den sjukpenninggrundande inkomsten

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

Senaste lydelse av 16 kap. 15 § 2001:489.

² Senaste lydelse 2006:1537.

fastställs av Försäkringskassan. Inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete *skall* därvid var för sig avrundas till närmast lägre hundratal kronor.

Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst bortses från sådan inkomst av anställning och annat förvärvsarbete som överstiger sju och en halv gånger prisbasbeloppet. Det belopp som sålunda *skall* undantas *skall* i första hand räknas av från inkomst av annat förvärvsarbete. Ersättning för utfört arbete i annan form än pension räknas som inkomst av anställning, såvida ersättningen under ett år uppgår till minst 1 000 kronor, även om mottagaren inte är anställd hos den som utger ersättningen. I nu angivna fall *skall* den som utför arbetet anses såsom arbetstagare och den som utger ersättningen såsom arbetsgivare. Kan ersättning för arbete för någon annans räkning under året inte antas uppgå till minst 1 000 kronor, *skall* ersättningen från denne inte tas med vid beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten i annat fall än då den utgör inkomst av näringsverksamhet. Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst av anställning *skall* bortses från ersättning som enligt 2 a § *skall* anses som inkomst av annat förvärvsarbete samt ersättning som idrottsutövare får från sådan ideell förening som avses i 7 kap. 7 § första stycket inkomstskattelagen (1999:1229) och som har till huvudsakligt syfte att främja idrottslig verksamhet, om ersättningen från föreningen under året inte kan antas uppgå till minst ett halvt prisbasbelopp. Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst av anställning bortses även från ersättning från en stiftelse som har till väsentligt ändamål att till-

fastställs av Försäkringskassan. Inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete *ska* därvid var för sig avrundas till närmast lägre hundratal kronor.

Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst bortses från sådan inkomst av anställning och annat förvärvsarbete som överstiger sju och en halv gånger prisbasbeloppet. Det belopp som sålunda *ska* undantas *ska* i första hand räknas av från inkomst av annat förvärvsarbete. Ersättning för utfört arbete i annan form än pension räknas som inkomst av anställning, såvida ersättningen under ett år uppgår till minst 1 000 kronor, även om mottagaren inte är anställd hos den som utger ersättningen. I nu angivna fall *ska* den som utför arbetet anses såsom arbetstagare och den som utger ersättningen såsom arbetsgivare. Kan ersättning för arbete för någon annans räkning under året inte antas uppgå till minst 1 000 kronor, *ska* ersättningen från denne inte tas med vid beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten i annat fall än då den utgör inkomst av näringsverksamhet. Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst av anställning *ska* bortses från ersättning som enligt 2 a § *ska* anses som inkomst av annat förvärvsarbete samt ersättning som idrottsutövare får från sådan ideell förening som avses i 7 kap. 7 § första stycket inkomstskattelagen (1999:1229) och som har till huvudsakligt syfte att främja idrottslig verksamhet, om ersättningen från föreningen under året inte kan antas uppgå till minst ett halvt prisbasbelopp. Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst av anställning bortses även från ersättning från en stiftelse som har till väsentligt ändamål att till-

godose ekonomiska intressen hos dem som är eller har varit anställda hos en arbetsgivare som lämnat bidrag till stiftelsen (vinstandelsstiftelse) eller från en annan juridisk person med motsvarande ändamål, om ersättningen avser en sådan anställd och inte utgör ersättning för arbete för den juridiska personens räkning. Detta gäller dock endast om de bidrag arbetsgivaren lämnat till den juridiska personen varit avsedda att vara bundna under minst tre kalenderår och att på likartade villkor tillkomma en betydande del av de anställda. Om arbetsgivaren är ett fåmansföretag eller ett fåmanshandelsbolag *skall* vid beräkningen inte bortses från ersättning som den juridiska personen lämnar till sådan företagsledare eller delägare i företaget eller en person som är närstående till någon av dem. Med fåmansföretag, fåmanshandelsbolag, företagsledare och närstående person avses detsamma som i inkomstskattelagen. Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst av anställning *skall* alltid bortses från ersättning från en vinstandelsstiftelse som härrör från bidrag som arbetsgivaren lämnat under åren 1988–1991.

Beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten *skall*, där förhållandena inte är kända för Försäkringskassan, grundas på de upplysningar som Försäkringskassan kan inhämta av den försäkrade eller dennes arbetsgivare eller som kan framgå av den uppskattning, som vid taxering gjorts av den försäkrades inkomst. Semesterlön får inte inräknas i den sjukpenninggrundande inkomsten till högre belopp än vad som skulle ha utgivits i lön för utfört arbete under motsvarande tid. En liknande begränsning *skall* gälla semester-

godose ekonomiska intressen hos dem som är eller har varit anställda hos en arbetsgivare som lämnat bidrag till stiftelsen (vinstandelsstiftelse) eller från en annan juridisk person med motsvarande ändamål, om ersättningen avser en sådan anställd och inte utgör ersättning för arbete för den juridiska personens räkning. Detta gäller dock endast om de bidrag arbetsgivaren lämnat till den juridiska personen varit avsedda att vara bundna under minst tre kalenderår och att på likartade villkor tillkomma en betydande del av de anställda. Om arbetsgivaren är ett fåmansföretag eller ett fåmanshandelsbolag *ska* vid beräkningen inte bortses från ersättning som den juridiska personen lämnar till sådan företagsledare eller delägare i företaget eller en person som är närstående till någon av dem. Med fåmansföretag, fåmanshandelsbolag, företagsledare och närstående person avses detsamma som i inkomstskattelagen. Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst av anställning *ska* alltid bortses från ersättning från en vinstandelsstiftelse som härrör från bidrag som arbetsgivaren lämnat under åren 1988–1991.

Beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten *ska*, där förhållandena inte är kända för Försäkringskassan, grundas på de upplysningar som Försäkringskassan kan inhämta av den försäkrade eller dennes arbetsgivare eller som kan framgå av den uppskattning, som vid taxering gjorts av den försäkrades inkomst. Semesterlön får inte inräknas i den sjukpenninggrundande inkomsten till högre belopp än vad som skulle ha utgivits i lön för utfört arbete under motsvarande tid. En liknande begränsning *ska* gälla semesterersättning. Inkomst av arbete för

ersättning. Inkomst av arbete för egen räkning får ej beräknas högre än som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning.

egen räkning får ej beräknas högre än som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning.

Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst enligt denna paragraf ska det bortses från inkomst som hänför sig till sådant förvärvsarbete som avses i 16 a kap. 2 §.

5 §³

Försäkringskassan *skall* besluta om en försäkrads tillhörighet till sjukpenningförsäkringen och fastställa sjukpenninggrundande inkomst. För en försäkrad som inte är bosatt i Sverige gäller detta så snart anmälan om hans inkomstförhållanden gjorts hos Försäkringskassan. Av beslutet *skall* framgå i vad mån den sjukpenninggrundande inkomsten är att hänföra till anställning eller till annat förvärvsarbete. Sjukpenningförsäkringen *skall* omprövas

Försäkringskassan *ska* besluta om en försäkrads tillhörighet till sjukpenningförsäkringen och fastställa sjukpenninggrundande inkomst. För en försäkrad som inte är bosatt i Sverige gäller detta så snart anmälan om hans inkomstförhållanden gjorts hos Försäkringskassan. Av beslutet *ska* framgå i vad mån den sjukpenninggrundande inkomsten är att hänföra till anställning eller till annat förvärvsarbete. Sjukpenningförsäkringen *ska* omprövas

a) när Försäkringskassan fått kännedom om att den försäkrades inkomstförhållanden eller andra omständigheter har undergått ändring av betydelse för rätten till sjukpenning eller för sjukpenningens storlek,

b) när sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt denna lag eller särskild efterlevandepension enligt lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn har beviljats den försäkrade eller sådan ersättning eller pension som redan utges har ändrats med hänsyn till ändring i den försäkrades arbetsförmåga eller, vid särskild efterlevandepension, förmåga eller möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete,

d) när tjänstepension har beviljats den försäkrade,

e) när ett beslut om vilandeförklaring av sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt 16 kap. 16 § har upphört, samt

f) när livränta har beviljats den försäkrade enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller redan utgående livränta har ändrats.

Ändring som avses i första stycket *skall* gälla från och med den dag då anledningen till ändringen uppkommit. Den sjukpenninggrundande inkomst som

Ändring som avses i första stycket *ska* gälla från och med den dag då anledningen till ändringen uppkommit. Den sjukpenninggrundande inkomst som ändrats

³ Senaste lydelse 2007:811.

ändrats enligt första stycket a får dock läggas till grund för ersättning tidigast från och med första dagen i den ersättningsperiod som inträffar i anslutning till att Försäkringskassan fått kännedom om inkomständeringen.

enligt första stycket a får dock läggas till grund för ersättning tidigast från och med första dagen i den ersättningsperiod som inträffar i anslutning till att Försäkringskassan fått kännedom om inkomständeringen.

Under tid som anges under 1–6 får, om inte första stycket b, d eller f är tillämpligt, den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten sänkas lägst till vad den skulle ha varit närmast dessförinnan om Försäkringskassan då känt till samtliga förhållanden. Detta gäller tid då den försäkrade

1. bedriver studier enligt de grunder som fastställs av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer,

2. erhåller periodiskt ekonomiskt stöd, utgivet enligt särskilda avtal mellan arbetsmarknadens parter, enligt de grunder som fastställs av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer,

3. deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning eller står till arbetsmarknadens förfogande enligt de grunder som fastställs av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer,

4. är gravid och avbryter eller inskränker sitt förvärvsarbete tidigast sex månader före barnets födelse eller den beräknade tidpunkten härför,

5. helt eller delvis avstår från förvärvsarbete för vård av barn, om den försäkrade är förälder till barnet eller likställs med förälder enligt 1 § föräldraledighetslagen (1995:584) och barnet inte har fyllt ett år. Motsvarande gäller vid adoption av barn som ej fyllt tio år eller vid mottagande av sådant barn i avsikt att adoptera det, om mindre än ett år har förflutit sedan den försäkrade fick barnet i sin vård,

6. fullgör tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarspflicht.

För en försäkrad som avses i tredje stycket 1 eller 2 eller deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning *skall* Försäkringskassan, vid sjukdom under den aktuella tiden, beräkna sjukpenningen på en sjukpenninggrundande inkomst som har fastställts på grundval av enbart den inkomst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under denna tid. Om därvid den sjukpenninggrundande inkomsten helt eller delvis är att hänföra till anställning, *skall* årsarbetstiden beräknas på grundval av enbart det antal arbetstimmar som den försäkrade kan antas ha i ifrågavarande förvärvsarbete under den aktuella tiden.

För en försäkrad som avses i tredje stycket 1 eller 2 eller deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning *ska* Försäkringskassan, vid sjukdom under den aktuella tiden, beräkna sjukpenningen på en sjukpenninggrundande inkomst som har fastställts på grundval av enbart den inkomst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under denna tid. Om därvid den sjukpenninggrundande inkomsten helt eller delvis är att hänföra till anställning, *ska* årsarbetstiden beräknas på grundval av enbart det antal arbetstimmar som den försäkrade kan antas ha i ifrågavarande förvärvsarbete under den aktuella tiden.

För en försäkrad som får sådan

För en försäkrad som får sådan

behandling eller rehabilitering som avses i 7 b § eller 22 kap. 7 § och som under denna tid får livränta enligt lagen (1976:380) om arbets-skadeförsäkring eller motsvarande ersättning enligt en annan författning *skall* Försäkringskassan, vid sjukdom under den tid då livränta betalas ut, beräkna sjukpenningen på en sjukpenninggrundande inkomst som har fastställts på grundval av enbart den inkomst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under denna tid.

För en försäkrad som avses i 10 c § första stycket 1 eller 2 *skall* dock under studieuppehåll mellan vår- och hösttermin, då den försäkrade inte uppbär studiesocial förmån för studier som avses i tredje stycket 1, sjukpenningen beräknas på den sjukpenninggrundande inkomst som följer av första-tredje styckena, om sjukpenningen blir högre än sjukpenning beräknad på den sjukpenninggrundande inkomsten enligt fjärde stycket.

Fjärde stycket tillämpas även för försäkrad som avses i tredje stycket 6 när den försäkrade genomgår grundutbildning som är längre än 60 dagar.

Omprövning av sjukpenningförsäkringen enligt första stycket *a skall* ej omfatta ändring av den försäkrades inkomstförhållanden på grund av sådant förvärvsarbete som avses i 16 kap. 15 §.

Omprövning av sjukpenningförsäkringen enligt första stycket *skall* göras senast när den försäkrade gör anspråk på ersättning som betalas ut per dag.

behandling eller rehabilitering som avses i 7 b § eller 22 kap. 7 § och som under denna tid får livränta enligt lagen (1976:380) om arbets-skadeförsäkring eller motsvarande ersättning enligt en annan författning *ska* Försäkringskassan, vid sjukdom under den tid då livränta betalas ut, beräkna sjukpenningen på en sjukpenninggrundande inkomst som har fastställts på grundval av enbart den inkomst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under denna tid.

För en försäkrad som avses i 10 c § första stycket 1 eller 2 *ska* dock under studieuppehåll mellan vår- och hösttermin, då den försäkrade inte uppbär studiesocial förmån för studier som avses i tredje stycket 1, sjukpenningen beräknas på den sjukpenninggrundande inkomst som följer av första-tredje styckena, om sjukpenningen blir högre än sjukpenning beräknad på den sjukpenninggrundande inkomsten enligt fjärde stycket.

Omprövning av sjukpenningförsäkringen enligt första stycket *a ska* ej omfatta ändring av den försäkrades inkomstförhållanden på grund av sådant förvärvsarbete som avses i 16 a kap. 2 §.

Omprövning av sjukpenningförsäkringen enligt första stycket *ska* göras senast när den försäkrade gör anspråk på ersättning som betalas ut per dag.

Lydelse enligt prop. Föreslagen lydelse
2007/08:136

7 §

Sjukpenning utges vid sjukdom som sätter ned den försäkrades arbetsförmåga med minst en fjärdedel. Vid bedömningen av om sjukdom föreligger ska bortses från arbetsmarknadsmässiga, ekonomiska, sociala och liknande förhållanden. Med sjukdom jämställs ett tillstånd av nedsatt

arbetsförmåga, som orsakats av sjukdom för vilken sjukpenning utgetts och som fortfarande kvarstår efter det att sjukdomen upphört.

Saknar den försäkrade arbetsförmåga utges hel sjukpenning. Om arbetsförmågan inte saknas helt men är nedsatt med minst tre fjärdedelar utges tre fjärdedels sjukpenning. Är arbetsförmågan nedsatt i mindre grad men med minst hälften utges halv sjukpenning. I annat fall utges en fjärdedels sjukpenning.

Vid bedömningen av om arbetsförmågan är nedsatt ska det beaktas om den försäkrade på grund av sjukdomen är ur stånd att utföra sitt vanliga eller annat lämpligt arbete som arbetsgivaren tillfälligt erbjuder den anställde. Om den försäkrade på grund av sjukdomen behöver avstå från förvärvsarbete under minst en fjärdedel av sin normala arbetstid en viss dag, ska hans eller hennes arbetsförmåga anses nedsatt i minst motsvarande mån den dagen.

Från och med den tidpunkt då den försäkrade har haft nedsatt arbetsförmåga under 90 dagar ska det även beaktas om den försäkrade kan försörja sig efter en omplacering till annat arbete hos arbetsgivaren.

Från och med den tidpunkt då den försäkrade har haft nedsatt arbetsförmåga under 180 dagar ska det dessutom, om det inte finns särskilda skäl mot det, beaktas om den försäkrade har sådan förmåga så att han eller hon kan försörja sig själv genom förvärvsarbete på den reguljära arbetsmarknaden i övrigt, eller genom annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den försäkrade.

Från och med den tidpunkt då den försäkrade har haft nedsatt arbetsförmåga under 365 dagar ska det alltid beaktas om den försäkrade har sådan förmåga som anges i femte stycket.

I de fall den försäkrade är i behov av någon åtgärd som avses i 7 b § eller 22 kap., ska bedömningen enligt tredje–sjätte styckena göras med beaktande av den försäkrades arbetsförmåga efter en sådan åtgärd.

När det beräknas hur lång tid den försäkrade har haft nedsatt arbetsförmåga enligt tredje–sjätte styckena ska dagar i sjukperioder läggas samman, om den försäkrade

1. har förvärvsarbetat under en period om mindre än 90 dagar mellan sjukperioderna, eller
2. inte har förvärvsarbetat alls mellan sjukperioderna.

Bedömningen av arbetsförmågans nedsättning enligt fjärde–sjätte styckena ska göras i förhållande till högst ett heltidsarbete.

Vid prövning av den försäkrades rätt till sjukpenning för tid under vilken han eller hon annars skulle ha uppburit föräldrapenning, ska arbetsförmågan anses nedsatt endast i den utsträckning som den försäkrades förmåga att vårda barnet är nedsatt på grund av sjukdomen.

Om den försäkrade uppbär sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt denna lag eller särskild efterlevandepension enligt lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn eller livränta enligt lagen (1976:380) om arbetskadeförsäkring, ska vid prövning av den försäkrades rätt till sjukpenning bedömningen av hans eller hennes arbetsförmåga ske med bortseende från den nedsättning av förmågan eller möjligheten att bereda sig inkomst genom arbete som ligger till grund för den sjukersättning, aktivitetsersättning, pension eller livränta som utges.

För en försäkrad som förvärvs-

arbetar med stöd av 16 a kap. 2 § ska nedsättningen av arbetsförmågan, om det inte går att avgöra under vilken tid och till vilket förvärvsarbete nedsättningen är hänförlig, i första hand anses hänförlig till sådant förvärvsarbete som avses i 16 a kap. 2 §.

För en försäkrad som förvärvsarbetar med stöd av bestämmelserna i 16 a kap. 2 § ska bedömningen enligt elfte stycket alltid göras som om sjukersättning och livränta utges med oavkortade belopp.

9 §

En försäkrad kvinna har rätt till havandeskapspenning, om havandeskap har satt ned hennes förmåga att utföra uppgifterna i sitt förvärvsarbete med minst en fjärdedel och hon inte kan omplaceras till annat mindre ansträngande arbete enligt 19 § föräldraledighetslagen (1995:584).

En kvinna har även rätt till havandeskapspenning om hon inte får selsättas i sitt förvärvsarbete på grund av en föreskrift om förbud mot arbete under havandeskap, som har meddelats med stöd av 4 kap. 6 § arbetsmiljölagen (1977:1160), om hon inte kan omplaceras till annat arbete enligt 18 § föräldraledighetslagen.

Havandeskapspenning utges i fall som avses i första stycket för varje dag som nedsättningen består, dock tidigast från och med den sextionde dagen före den beräknade tidpunkten för barnets födelse, och i fall som avses i andra stycket för varje dag som förbudet gäller. Havandeskapspenning utges längst till och med den elfte dagen före den beräknade tidpunkten för barnets födelse.

Som förvärvsarbete ska inte betraktas sådant förvärvsarbete som utförs under tid då kvinnan förvärvsarbetar med stöd av 16 a kap. 2 §. Om det inte går att avgöra under vilken tid kvinnan avstår från förvärvsarbete ska frånvaron i första hand anses som frånvaro från sådant förvärvsarbete som avses i 16 a kap. 2 §.

4 kap.
7 §⁴

Hel föräldrapenning för dag utges när föräldern inte förvärvsarbetar. Tre fjärdedels, halv, en fjärdedels eller en åttondels föräldrapenning utges när föräldern förvärvsarbetar högst en fjärdedel, hälften, tre fjärdedelar respektive sju åttondelar av normal arbetstid.

Vid tillämpning av första stycket *skall* som förvärvsarbete inte betraktas vård av barn, som har tagits emot för stadigvarande vård och fostran i förälderns hem. Vårdar föräldern ett sådant barn och betalas ersättning för vården, *skall* vid beräkningen enligt 6 § av föräldrapenning bortses från den del av den sjukpenninggrundande inkomsten som grundas på ersättningen för vården.

Vid tillämpning av första stycket *ska* som förvärvsarbete inte betraktas vård av barn, som har tagits emot för stadigvarande vård och fostran i förälderns hem. Vårdar föräldern ett sådant barn och betalas ersättning för vården, *ska* vid beräkningen enligt 6 § av föräldrapenning bortses från den del av den sjukpenninggrundande inkomsten som grundas på ersättningen för vården.

Vid tillämpning av första stycket ska som förvärvsarbete inte betraktas sådant förvärvsarbete som utförs under tid då föräldern förvärvsarbetar med stöd av 16 a kap. 2 §. Om det inte går att avgöra under vilken tid föräldern avstår från förvärvsarbete ska frånvaron i första hand anses som frånvaro från sådant förvärvsarbete som avses i 16 a kap. 2 §.

Lydelse enligt prop. Föreslagen lydelse
2007/08:136

14 §

Hel tillfällig föräldrapenning utges till en förälder som avstår från förvärvsarbete. Tre fjärdedels, halv, en fjärdedels eller en åttondels tillfällig föräldrapenning utges till en förälder som arbetar högst en fjärdedel, hälften, tre fjärdedelar respektive sju åttondelar av den tid föräldern skulle ha arbetat om han eller hon inte vårdat barnet. Bestämmelserna i 7 § andra stycket gäller i tillämpliga

Hel tillfällig föräldrapenning utges till en förälder som avstår från förvärvsarbete. Tre fjärdedels, halv, en fjärdedels eller en åttondels tillfällig föräldrapenning utges till en förälder som arbetar högst en fjärdedel, hälften, tre fjärdedelar respektive sju åttondelar av den tid föräldern skulle ha arbetat om han eller hon inte vårdat barnet. Bestämmelserna i 7 § andra och tredje styckena gäller i

⁴ Senaste lydelse 2001:141.

delar även i fråga om tillfällig föräldrapenning.

Om inte annat följer av tredje eller fjärde stycket eller 14 a § ska till grund för beräkningen av beloppet för hel tillfällig föräldrapenning för dag läggas det tal som erhålls när 80 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten av anställning delas med årsarbetstiden. Vid beräkningen tillämpas 3 kap. 10 a § fjärde–sjätte styckena på motsvarande sätt för den tid som förmånen avser.

Ska tillfällig föräldrapenning utges på grundval av inkomst av annat förvärvsarbete beräknas hel förmån för dag efter 80 procent av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten, delad med 365. Beloppet avrundas till närmaste hela kronor.

Ska tillfällig föräldrapenning utges på grundval av sjukpenninggrundande inkomst av såväl anställning som annat förvärvsarbete beräknas den del av förmånen som svarar mot inkomst av anställning enligt andra stycket medan den del av förmånen som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete beräknas enligt tredje stycket.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

7 §⁵

Om arbetsförmågan väsentligt förbättras för en försäkrad som uppbär *sjukersättning eller* aktivitetsersättning, *skall* förmånen dras in eller minskas med hänsyn till förbättringen. En försäkrad som regelbundet och under en längre tid har uppvisat en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om *sjukersättning eller* aktivitetsersättning fattades *skall* därvid, om inte annat framkommer, antas ha en väsentligt förbättrad arbetsförmåga.

Sådan *sjukersättning eller* aktivitetsersättning *som omfattas av ett beslut enligt 15 § eller* som har vilandeförklarats enligt 16 § får inte dras in eller minskas på grund av att den försäkrade under den tid och i den omfattning som anges i beslutet genom förvärvsarbete eller studier har uppvisat en väsentligt förbättrad arbetsförmåga.

Aktivitetsersättning får inte dras in eller minskas på grund av att den försäkrade deltar i sådan aktivitet som avses i 7 kap. 5 §.

Om arbetsförmågan väsentligt förbättras för en försäkrad som uppbär aktivitetsersättning, *ska* förmånen dras in eller minskas med hänsyn till förbättringen. En försäkrad som regelbundet och under en längre tid har uppvisat en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om aktivitetsersättning fattades *ska* därvid, om inte annat framkommer, antas ha en väsentligt förbättrad arbetsförmåga.

Sådan aktivitetsersättning som har vilandeförklarats enligt 16 § får inte dras in eller minskas på grund av att den försäkrade under den tid och i den omfattning som anges i beslutet genom förvärvsarbete eller studier har uppvisat en väsentligt förbättrad arbetsförmåga.

⁵ Senaste lydelse 2006:365.

7 a §

Om arbetsförmågan förbättras för en försäkrad som uppbär sjukersättning ska förmånen dras in eller minskas med hänsyn till förbättringen. En försäkrad som har uppvisat en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättning fattades ska därvid, om inte annat framkommer, antas ha en förbättrad arbetsförmåga.

Sådan sjukersättning som har vilandeförklarats enligt 16 § får inte dras in eller minskas på grund av att den försäkrade under tid och i den omfattning som anges i beslutet genom förvärvsarbete eller studier har uppvisat en förbättrad arbetsförmåga.

Sjukersättning, som utges tills vidare, som ska minskas eller dras in på grund av att arbetsförmågan har förbättrats får utges till dess att den försäkrade fått ett arbete som motsvarar den förbättring som uppkommit, dock längst sex månader.

7 b §⁶

En försäkrad som förvärvsarbetar med utnyttjande av en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättning eller aktivitetsersättning fattades har inte rätt att uppbära sådan ersättning för samma tid och i den omfattning som förvärvsarbetet utförs. *Detta gäller dock inte sådan sjukersättning eller aktivitetsersättning som omfattas av ett beslut enligt 15 §.*

En försäkrad som förvärvsarbetar med utnyttjande av en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättning eller aktivitetsersättning fattades har inte rätt att uppbära sådan ersättning för samma tid och i den omfattning som förvärvsarbetet utförs.

8 §⁷

Den som uppbär sjukersättning eller aktivitetsersättning är skyldig

Den som uppbär sjukersättning eller aktivitetsersättning är skyldig

⁶ Senaste lydelse 2001:489.

⁷ Senaste lydelse 2004:781.

att *utan oskäligt dröjsmål* anmäla till Försäkringskassan om han eller hon börjar förvärvsarbete, börjar förvärvsarbete i större omfattning än tidigare eller fortsätter att förvärvsarbete efter tid som avses i 15 och 16 §§, eller om hans eller hennes arbetsförmåga väsentligt förbättras utan att han eller hon börjar förvärvsarbete, börjar förvärvsarbete i större utsträckning än tidigare eller fortsätter att förvärvsarbete efter tid som avses i 15 och 16 §§. Om den försäkrade har en god man eller förvaltare enligt föräldrabalken, har denne motsvarande skyldighet att göra anmälan, om det kan anses ingå i uppdraget.

Underlåts anmälan *som avses i första stycket* utan giltigt skäl, får sjukersättningen eller aktivitetsersättningen dras in för viss tid eller tills vidare.

Försäkringskassan får efter ansökan av den försäkrade besluta att dennes sjukersättning eller aktivitetsersättning i den omfattning som anges i 15 och 16 §§ *skall betalas ut eller* förklaras vilande under tid som den försäkrade förvärvsarbetar eller studerar med utnyttjande av en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om förmånen fattades. Ett

att anmäla till Försäkringskassan om han eller hon *avser att*

- *börja förvärvsarbete,*
- *börja förvärvsarbete i större omfattning än tidigare eller*
- *fortsätta att förvärvsarbete efter tid som avses i 16 §.*

Detsamma gäller om arbetsförmågan för den som uppbär sjukersättning eller aktivitetsersättning förbättras respektive väsentligt förbättras utan att han eller hon avser att

- *börja förvärvsarbete,*
- *börja förvärvsarbete i större utsträckning än tidigare eller*
- *fortsätta att förvärvsarbete efter tid som avses i 16 §.*

Anmälan om förvärvsarbete ska göras innan detta påbörjas, utökas eller fortsätter efter tid som avses i 16 §. Anmälan om förbättrad respektive väsentligt förbättrad arbetsförmåga ska göras utan oskäligt dröjsmål.

Om den försäkrade har en god man eller förvaltare enligt föräldrabalken, har denne motsvarande skyldighet att göra anmälan, om det kan anses ingå i uppdraget.

Underlåts anmälan utan giltigt skäl, får sjukersättningen eller aktivitetsersättningen dras in för viss tid eller tills vidare.

14 §⁸

Försäkringskassan får efter ansökan av den försäkrade besluta att dennes sjukersättning eller aktivitetsersättning i den omfattning som anges i 16 § *ska* förklaras vilande under tid som den försäkrade förvärvsarbetar eller studerar med utnyttjande av en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om förmånen fattades. Ett sådant beslut får en-

⁸ Senaste lydelse 2006:365.

sådant beslut får endast fattas om den försäkrade under minst tolv månader omedelbart dessförinnan har uppburit sjukersättning eller aktivitetsersättning.

Sjukersättning och aktivitetsersättning som har förklarats vilande *skall inte* betalas ut för den tid som vilandeförklaringen avser.

Vilandeförklaring får avse hel sjukersättning eller aktivitetsersättning eller en sådan kvotdel därav som anges i 7 kap. 2 §. Vid bedömning av hur stor del av förmånen som *skall* vilandeförklaras *skall* beaktas omfattningen av det förvärvsarbete som den försäkrade avser att utföra. Vid studier *skall* dock alltid den beviljade förmånen i sin helhet vilandeförklaras.

dast fattas om den försäkrade under minst tolv månader omedelbart dessförinnan har uppburit sjukersättning eller aktivitetsersättning.

Sjukersättning och aktivitetsersättning som har förklarats vilande *ska* inte betalas ut för den tid som vilandeförklaringen avser.

Vilandeförklaring får avse hel sjukersättning eller aktivitetsersättning eller en sådan kvotdel därav som anges i 7 kap. 2 §. Vid bedömning av hur stor del av förmånen som *ska* vilandeförklaras *ska* beaktas omfattningen av det förvärvsarbete som den försäkrade avser att utföra. Vid studier *ska* dock alltid den beviljade förmånen i sin helhet vilandeförklaras.

16 §⁹

Försäkringskassan får förklara sjukersättningen eller aktivitetsersättningen vilande för tid efter den period som har bestämts i beslut enligt 15 §. Om något beslut enligt 15 § inte har fattats får Försäkringskassan i stället besluta att sjukersättningen eller aktivitetsersättningen skall förklaras vilande från och med den månad som anges i ansökan.

Sjukersättningen får vilandeförklaras enligt första stycket under högst tjugofyra månader, dock längst till utgången av tjugofjärde månaden från och med den första månad som beslutet enligt 15 § omfattar. Om något beslut enligt 15 § inte har fattats får sjukersättningen vilandeförklaras längst till utgången av tjugofjärde månaden från och med den första månad som beslutet omfattar.

Aktivitetsersättningen får vilandeförklaras enligt första stycket längst till utgången av den period som beslutet om aktivitetsersättning omfattar.

Försäkringskassan får besluta att sjukersättningen eller aktivitetsersättningen *ska* förklaras vilande från och med den månad som anges i ansökan.

Sjukersättningen får vilandeförklaras enligt första stycket under högst tjugofyra månader, dock längst till utgången av tjugofjärde månaden från och med den första månad som beslutet omfattar.

⁹ Senaste lydelse 2004:781.

17 §

Försäkringskassan får besluta att en försäkrad som förvärvsarbetar, då sjukersättningen eller aktivitetsersättningen helt eller delvis har förklarats vilande, för varje månad under en period om tolv månader ska erhålla ett belopp som motsvarar 25 procent av den sjukersättning eller aktivitetsersättning som har förklarats vilande.

16 a kap. Särskilda bestämmelser om sjukersättning**1 §**

För den som för juni 2008 hade rätt till sjukersättning enligt 7 kap. 1 § och vars arbetsförmåga har ansetts varaktigt nedsatt (icke tidsbegränsad sjukersättning) ska bestämmelserna i detta kapitel gälla i stället för bestämmelserna i 16 kap. 7 a, 8, 14 och 16–18 §§ om inte annat följer av 14 eller 15 §.

Vad som sägs i första stycket ska inte gälla för en försäkrad som får sjukersättning med en högre för månadsnivå efter juni 2008.

2 §

Försäkringskassan får efter ansökan av den försäkrade besluta att hans eller hennes sjukersättning, i den omfattning som anges i 3 och 4 §§, ska betalas ut när den försäkrade förvärvsarbetar med utnyttjande av en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättningen fattades. Sådan ansökan ska göras för varje år.

3 §

Sjukersättning enligt 2 § ska betalas ut med ett preliminärt belopp och bestämmas slutligt i efterhand på grundval av den

4 §

Sjukersättningen ska minskas med 50 procent av reduceringsinkomsten till den del den överstiger ett visst fribelopp, som

– för den som får hel sjukersättning är 1 prisbasbelopp,

– för den som får tre fjärdedels sjukersättning är 2,6 prisbasbelopp,

– för den som får två tredjedelar av hel sjukersättning är 3,6 prisbasbelopp,

– för den som får halv sjukersättning är 4,2 prisbasbelopp, och

– för den som får en fjärdedels sjukersättning är 5,8 prisbasbelopp.

Sjukersättning utges inte i den utsträckning den beräknade sjukersättningen tillsammans med reduceringsinkomsten överstiger åtta prisbasbelopp.

Avdraget enligt första stycket ska i första hand göras från inkomstrelaterad sjukersättning.

Reduceringsinkomst

5 §

Reduceringsinkomsten beräknas med utgångspunkt i den pensionsgrundande inkomst som beslutats enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension. Från denna inkomst ska avdrag göras för sådan inkomst som avses i 2 kap. 5 § 2 när det gäller belopp enligt lägstanivån, 5, 7 och 17 samma lag. Därefter ska det avdrag som enligt 2 kap. 22 § samma lag ska göras för debiterad allmän pensionsavgift läggas till reduceringsinkomsten i den utsträckning avgiften hänför sig till de i reduceringsinkomsten inräknade inkomsterna.

Utländska inkomster ska ingå i reduceringsinkomsten, om de är

av motsvarande slag som dem i första stycket och skulle ha varit pensionsgrundande enligt 2 kap. lagen om inkomstgrundad ålderspension om de intjänats i Sverige.

Preliminär sjukersättning

6 §

Preliminär sjukersättning beräknas efter en uppskattad reduceringsinkomst och ska så nära som möjligt motsvara den slutliga sjukersättning som kan antas komma att bestämmas enligt detta kapitel.

Preliminär sjukersättning betalas ut med ett månadsbelopp, som avrundas nedåt till närmast hela kronor.

Slutlig sjukersättning

7 §

Slutlig sjukersättning bestäms för varje år under vilket preliminär sjukersättning har betalats ut. Slutlig sjukersättning bestäms efter den tidpunkt då pensionsgrundande inkomst har beslutats enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension.

Återbetalning, m.m.

8 §

Bestäms den slutliga sjukersättningen till högre belopp än som har betalats ut i preliminär sjukersättning för samma år, ska skillnaden betalas ut. Bestäms den slutliga sjukersättningen till lägre belopp än som har betalats ut i preliminär sjukersättning för samma år, ska skillnaden betalas tillbaka.

Belopp under 1 200 kronor ska inte betalas ut eller betalas tillbaka.

Belopp som ska betalas ut enligt första stycket ska ökas med ett tillägg. Tillägget på det överskjutande beloppet beräknas med ledning av den statslåneränta som

gällde vid utgången av det år som sjukersättningen avser. På belopp som ska betalas tillbaka enligt första stycket ska en avgift betalas. Avgiften på återbetalningsbeloppet beräknas med ledning av den statslåneränta som gällde vid utgången av det år som sjukersättningen avser.

Regeringen fastställer tillägget och avgiften.

9 §

Försäkringskassan ska besluta om återbetalning enligt 8 §. Om det finns särskilda skäl för det får Försäkringskassan efterge krav på återbetalning helt eller delvis. Vid bedömning av om det finns sådana skäl ska den försäkrades förmåga att kunna betala tillbaka sjukersättningen särskilt beaktas. För att rätten till eftergift ska kunna prövas ska skyldigheten enligt 10 § att anmäla ändringar i fråga om inkomst ha fullgjorts av den försäkrade. Om han eller hon inte har anmält sådana ändringar kan eftergift ändå prövas om den försäkrade skäligen inte borde ha insett att han eller hon var skyldig att göra sådan anmälan. Om den försäkrade medvetet eller av oakt-samhet lämnat felaktiga uppgifter till grund för beräkningen av den preliminära sjukersättningen, får kravet på återbetalning inte efterges.

Ändrade förhållanden

10 §

Den som får eller har fått preliminär sjukersättning är skyldig att utan oskäligt dröjsmål till Försäkringskassan anmäla sådana ändringar i fråga om inkomst och andra förhållanden, som kan antas innebära att slutlig sjukersättning inte kommer att beviljas eller kommer att beviljas med lägre belopp än den preliminära sjukersätt-

11 §

Ett beslut om preliminär sjukersättning ska ändras om något har inträffat som ska påverka storleken av sjukersättningen. Försäkringskassan får underlåta att besluta om ändring, om ändringen endast i ringa utsträckning påverkar sjukersättningen.

12 §

Om den försäkrades pensionsgrundande inkomst ändras efter det att slutlig sjukersättning bestämts och ändringen innebär att sjukersättningen skulle ha varit högre eller lägre, ska en ny slutlig sjukersättning bestämmas, om den försäkrade begär det inom ett år från det att beslutet om ändring av den pensionsgrundande inkomsten meddelades eller om Försäkringskassan tar upp frågan.

En fråga om ny slutlig sjukersättning enligt denna paragraf får inte tas upp efter utgången av femte året efter det år beslutet om pensionsgrundande inkomst meddelades.

Ansökan m.m.

13 §

Ansökan ska göras skriftligen hos Försäkringskassan innan sådant förvärvsarbete som avses i 2 § påbörjas.

14 §

Ansökan som, utan giltig anledning, görs efter den tid som anges i 13 § ska avslås. Därvid ska bestämmelserna i detta kapitel inte gälla. I stället ska bestämmelserna i 16 kap. 7 a § första och andra styckena och 7 b, 8, 14 samt 16–18 §§ gälla. Motsvarande ska gälla för den som förvärvsarbetar utan att ha gjort en ansökan.

15 §

Efter ansökan av den försäkrade får Försäkringskassan besluta att minska eller dra in sjukersättningen, dock inte i större omfattning än vad den försäkrade har ansökt om. Därvid ska bestämmelserna i 16 kap. 7 a § första stycket tillämpas. För sådan sjukersättning som återstår efter minskning ska bestämmelserna i detta kapitel fortfarande gälla.

**22 kap.
9 §¹⁰**

Saknar den försäkrade arbetsförmåga utges hel rehabiliteringspenning. Om arbetsförmågan inte saknas helt men är nedsatt med minst tre fjärdedelar utges tre fjärdedels rehabiliteringspenning. Är arbetsförmågan nedsatt i mindre grad men med minst hälften utges halv rehabiliteringspenning. I annat fall utges en fjärdedels rehabiliteringspenning.

Arbetsförmågan *skall* under tiden för rehabiliteringsåtgärden anses nedsatt i den mån den försäkrade på grund av åtgärden är förhindrad att förvärvsarbeta.

Arbetsförmågan *ska* under tiden för rehabiliteringsåtgärden anses nedsatt i den mån den försäkrade på grund av åtgärden är förhindrad att förvärvsarbeta.

Vid tillämpning av första stycket ska det bortses från sådan arbetsförmåga som den försäkrade nyttjar i samband med förvärvsarbete som utförs med stöd av 16 a kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring. Om det inte går att avgöra under vilken tid och till vilket förvärvsarbete nedsättningen av arbetsförmågan är hänförlig ska denna i första hand anses hänförlig till sådant förvärvsarbete som avses i 16 a kap. 2 §.

1. Denna lag träder i kraft den 1 december 2008 i fråga om 16 a kap. och i övrigt den 1 januari 2009. Bestämmelserna i 16 a kap. ska dock tillämpas först för tid från och med den 1 januari 2009.

2. Äldre bestämmelser i 16 kap. 15 § gäller fortfarande för beslut som har fattats före ikraftträdandet och som avser försäkrade som inte omfattas av bestämmelserna i 16 a kap. 1 §. De nya bestämmelserna i 16 kap. 17 § gäller i ett sådant fall först från och med månaden efter den tid som beslutet enligt 16 kap. 15 § avsåg.

¹⁰ Senaste lydelse 1991:1040.

3. Äldre bestämmelser i 3 kap. 5 § och 16 kap. 7 och 7 b §§ gäller fortfarande för sådan tid som omfattas av ett beslut enligt den upphävda 16 kap. 15 §. Prop. 2007/08:124

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring¹

dels att 4 kap. 5 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 13 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

5 §²

För den som är sjukpenningförsäkrad enligt 3 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring utgörs livränteunderlaget av hans eller hennes sjukpenninggrundande inkomst enligt 3 kap. 2 § nämnda lag vid den tidpunkt från vilken livräntan första gången *skall* utges eller den inkomst som då skulle ha utgjort hans eller hennes sjukpenninggrundande inkomst, om Försäkringskassan hade känt till samtliga förhållanden.

Vid tillämpningen av första stycket gäller följande avvikelser från bestämmelserna i 3 kap. 2 § lagen om allmän försäkring. Vid beräkningen *skall* också andra skattepliktiga förmåner än pengar beaktas. Med inkomst av anställning likställs kostnadsersättning som inte enligt 8 kap. 19 eller 20 § skattebetalningslagen (1997:483) undantas vid beräkning av skatteavdrag. Semesterlön och semesterersättning *skall* medräknas utan den begränsning som anges i 3 kap. 2 § tredje stycket lagen om allmän försäkring. Inkomst i form av skattepliktiga förmåner *skall* värderas på det sätt som är föreskrivet för beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension.

För den som är sjukpenningförsäkrad enligt 3 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring utgörs livränteunderlaget av hans eller hennes sjukpenninggrundande inkomst enligt 3 kap. 2 § nämnda lag vid den tidpunkt från vilken livräntan första gången *ska* utges eller den inkomst som då skulle ha utgjort hans eller hennes sjukpenninggrundande inkomst, om Försäkringskassan hade känt till samtliga förhållanden.

Vid tillämpningen av första stycket gäller följande avvikelser från bestämmelserna i 3 kap. 2 § lagen om allmän försäkring. Vid beräkningen *ska* också andra skattepliktiga förmåner än pengar beaktas. Med inkomst av anställning likställs kostnadsersättning som inte enligt 8 kap. 19 eller 20 § skattebetalningslagen (1997:483) undantas vid beräkning av skatteavdrag. Semesterlön och semesterersättning *ska* medräknas utan den begränsning som anges i 3 kap. 2 § tredje stycket lagen om allmän försäkring. Inkomst i form av skattepliktiga förmåner *ska* värderas på det sätt som är föreskrivet för beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension. *Inkomst av sådant*

¹ Lagen omtryckt 1993:357.

² Senaste lydelse 2005:335.

förfärdningsarbete som avses i 16 a kap. 2 § lagen om allmän försäkring ska medräknas.

Vid beräkning av livränteunderlaget får även beaktas ett löneavtal som har träffats efter den tidpunkt från vilken livräntan första gången *skall* utges om avtalet omfattar denna tidpunkt.

Vid beräkning av livränteunderlaget får även beaktas ett löneavtal som har träffats efter den tidpunkt från vilken livräntan första gången *ska* utges om avtalet omfattar denna tidpunkt.

13 §

Utan hinder av bestämmelserna i 12 § första stycket ska följande gälla.

Ett beslut om sjukersättning enligt 16 a kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring ska också omfatta sådan livränta som enligt 6 kap. 1 § är samordnad med sjukersättningen. Därvid ska vad som där sägs om sjukersättning även avse livränta.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2008. Bestämmelserna ska dock tillämpas först för tid från och med den 1 januari 2009.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård

Prop. 2007/08:124

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Hel ersättning utges till en vårdare som avstår från förvärvsarbete. Halv eller fjärdedels ersättning utges till en vårdare som arbetar högst hälften respektive högst tre fjärdedelar av den tid han skulle ha arbetat om han inte vårdat den sjuke. Vid beräkning av antalet dagar med rätt till ersättning anses två dagar med halv eller fyra dagar med fjärdedels ersättning som en dag.

Om någon vårdar mer än en person under samma tid berättigar det inte till ytterligare ersättning.

Vid tillämpning av första stycket ska som förvärvsarbete inte betraktas sådant förvärvsarbete som utförs under tid då vårdaren förvärvsarbetar med stöd av 16 a kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring. Om det inte går att avgöra under vilken tid vårdaren avstår från förvärvsarbete ska frånvaron i första hand anses som frånvaro från sådant förvärvsarbete som avses i 16 a kap. 2 § lagen om allmän försäkring.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Hel smittbärappenning utges till en smittbärare som måste avstå helt från förvärvsarbete. En fjärdedels, halv eller tre fjärdedels smittbärappenning utges till en smittbärare som arbetar högst tre fjärdedelar, hälften respektive en fjärdedel av den tid han annars skulle ha arbetat.

Vid tillämpning av första stycket ska som förvärvsarbete inte betraktas sådant förvärvsarbete som utförs under tid då smittbäraren förvärvsarbetar med stöd av 16 a kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring. Om det inte går att avgöra under vilken tid smittbäraren avstår från förvärvsarbete ska frånvaron i första hand anses som frånvaro från sådant förvärvsarbete som avses i 16 a kap. 2 § lagen om allmän försäkring.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

¹ Senaste lydelse 1990:160.

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 30 § inkomstskattelagen (1999:1229) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.
30 §¹

Följande ersättningar i samband med sjukdom m.m. ska tas upp om de grundar sig på förvärvsinkomst på grund av tjänst:

1. sjukpenning och rehabiliteringspenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,

2. sjukpenning enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring, lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring, lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd och lagen (1977:267) om krigsskadeersättning till sjömän,

3. ersättning enligt 20 § lagen (1991:1047) om sjuklön,

4. smittbärrpenning enligt lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare, och

5. ersättningar enligt andra lagar eller författningar vid sjukdom eller olycksfall i arbete eller i samband med militärtjänstgöring.

Även sjukersättning och aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring ska tas upp.

Även sjukersättning och aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring ska tas upp. *Sådan ersättning som anges i 16 kap. 17 § nämnda lag ska dock inte tas upp.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

¹ Senaste lydelse 2007:1419.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn

Prop. 2007/08:124

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §¹

En efterlevande som vid utgången av år 2002 uppbär eller hade rätt till folkpension eller tilläggspension i form av särskild efterlevandepension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och som alltjämt uppfyller förutsättningarna i 8 kap. 6–10 §§ och 14 kap. 5 § samma lag i paragrafernas lydelse före den 1 januari 2003 har rätt till särskild efterlevandepension och garantipension till sådan pension enligt bestämmelserna i denna paragraf.

I fråga om efterlevande som avses i denna paragraf och som i december 2002 uppbär partiell särskild efterlevandepension *skall* pensionen beräknas och utges enligt följande:

med 85 procent av hel särskild efterlevandepension och garantipension till den som haft tre fjärdedelar av hel särskild efterlevandepension,

med 65 procent av hel särskild efterlevandepension och garantipension till den som haft halv särskild efterlevandepension,

med 28 procent av hel särskild efterlevandepension och garantipension till den som haft en fjärdedel av hel särskild efterlevandepension.

Vid beräkningen av särskild efterlevandepension *skall* gälla vad som föreskrivs i 6 § tredje–femte styckena. Den efterlevande *skall* vidare ha rätt till garantipension som beräknas enligt bestämmelserna i 7 § tredje–sjunde styckena. Därvid *skall* vad som där sägs om omställningspension avse särskild efterlevandepension.

Bestämmelserna i 8 kap. 12 § lagen om allmän försäkring i deras lydelse före den 1 januari 2003 *skall* gälla även efter utgången av år 2002. Därvid *skall* med särskild efterlevandepension likställas särskild efterlevandepension och garantipension till sådan pension

I fråga om efterlevande som avses i denna paragraf och som i december 2002 uppbär partiell särskild efterlevandepension *ska* pensionen beräknas och utges enligt följande:

I fråga om efterlevande som avses i denna paragraf och som i december 2002 uppbär partiell särskild efterlevandepension *ska* pensionen beräknas och utges enligt följande:

I fråga om efterlevande som avses i denna paragraf och som i december 2002 uppbär partiell särskild efterlevandepension *ska* pensionen beräknas och utges enligt följande:

I fråga om efterlevande som avses i denna paragraf och som i december 2002 uppbär partiell särskild efterlevandepension *ska* pensionen beräknas och utges enligt följande:

Vid beräkningen av särskild efterlevandepension *ska* gälla vad som föreskrivs i 6 § tredje–femte styckena. Den efterlevande *ska* vidare ha rätt till garantipension som beräknas enligt bestämmelserna i 7 § tredje–sjunde styckena. Därvid *ska* vad som där sägs om omställningspension avse särskild efterlevandepension.

Bestämmelserna i 8 kap. 12 § lagen om allmän försäkring i deras lydelse före den 1 januari 2003 *ska* gälla även efter utgången av år 2002. Därvid *ska* med särskild efterlevandepension likställas särskild efterlevandepension och garantipension till sådan pension

¹ Senaste lydelse 2002:215.

beräknad enligt andra och tredje styckena och med förtidspension *skall* likställas sjukersättning och aktivitetsersättning enligt 7 kap. lagen om allmän försäkring. Minskning *skall* göras i första hand på garantipension och därefter på beloppet enligt 6 § tredje stycket 2 före minskning av annan särskild efterlevandepension.

Om den efterlevande har ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension utges inte särskild efterlevandepension.

För efterlevande som avses i denna paragraf *skall* gälla vad som föreskrivs dels om omställningspension och garantipension till sådan pension i 1, 7 och 8 kap. lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, dels om särskild efterlevandepension i 16 kap. 1 § tredje och femte styckena samt 2, 3, 7 a, 8 och 9 §§, 18 kap.17 § och 20 kap. 3 § lagen om allmän försäkring i paragrafernas lydelse före den 1 januari 2003.

beräknad enligt andra och tredje styckena och med förtidspension *ska* likställas sjukersättning och aktivitetsersättning enligt 7 kap. lagen om allmän försäkring. Minskning *ska* göras i första hand på garantipension och därefter på beloppet enligt 6 § tredje stycket 2 före minskning av annan särskild efterlevandepension.

För efterlevande som avses i denna paragraf *ska* gälla vad som föreskrivs dels om omställningspension och garantipension till sådan pension i 1, 7 och 8 kap. lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, dels om särskild efterlevandepension i 16 kap. 1 § tredje och femte styckena samt 2, 3, 7 a, 8 och 9 §§, 18 kap.17 § och 20 kap. 3 § lagen om allmän försäkring i paragrafernas lydelse före den 1 januari 2003.

Om den efterlevande har sådan sjukersättning som kan utges enligt bestämmelserna i 16 a kap. lagen om allmän försäkring ska vid tillämpning av fjärde stycket minskning göras med sjukersättning innan denna har minskats enligt 16 a kap. 3 § samma lag. Vidare ska inte bestämmelserna i 16 kap. 7 a § lagen om allmän försäkring i deras lydelse före den 1 januari 2003 tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2008. Bestämmelserna ska dock tillämpas först för tid från och med den 1 januari 2009.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.

Prop. 2007/08:124

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. ska ha följande lydelse.

2 §¹

Bostadstillägg enligt denna lag kan utges till den som uppbär

1. hel ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller hel garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension,
2. sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,
3. änkepension enligt lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,
4. änkepension enligt lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,
5. särskild efterlevandepension enligt lagen om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,
6. hustrutillägg enligt lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension, eller
7. pension eller invaliditetsförmån enligt lagstiftningen i en stat som ingår i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, under förutsättning att förmånen motsvarar svensk pension eller ersättning enligt 1–6.

Bostadstillägg kan också utges till en änka som enbart på grund av bestämmelserna i 1 kap. 6 § tredje stycket lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn inte uppbär änkepension.

Bostadstillägg kan också utges när sjukersättning eller aktivitetsersättning har vilandeförklarats enligt 16 kap. 16 § lagen om allmän försäkring eller har dragits in i fall som avses i 16 kap. 20 § samma lag.

Bostadstillägg kan också utges till en person som enbart på grund av bestämmelserna i 16 a kap. 3 § lagen om allmän försäkring inte uppbär sjukersättning.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2008. Bestämmelserna ska dock tillämpas först för tid från och med den 1 januari 2009.

¹ Senaste lydelse 2002:305.

I budgetpropositionen för 2008 (prop. 2007/08:1) aviserade regeringen ett flertal förslag för minskad sjukfrånvaro. Bland annat föreslogs att möjligheterna att arbeta för personer med sjukersättning ska utökas (s.k. steglös avräkning), och vissa andra förändringar i lagstiftningen om sjuk- och aktivitetsersättning. Förslagen har redovisats i promemorian Från sjukersättning till arbete (Ds 2008:14). Promemorians lagförslag finns i *bilaga 1*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*. En sammanställning över remissinstansernas yttranden finns tillgänglig i Socialdepartementet (S2008/1245/SF).

Lagrådet

Förslaget till ändring i inkomstskattelagen (1999:1229) (lagförslag 2.5) är av sådan karaktär att det i och för sig bör granskas av Lagrådet. Förslaget i 11 kap. 30 § inkomstskattelagen innebär att sådan ersättning som utges till en försäkrad som har vilande sjukersättning eller aktivitetsersättning inte ska tas upp till beskattning. Den föreslagna ändringen får anses vara av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Lagrådets yttrande över förslaget har därför inte inhämtats.

4 Generella utgångspunkter

4.1 Aviserade och genomförda åtgärder för att underlätta återgång till arbete

I budgetpropositionen för 2008 betonar regeringen att det är av största vikt att så många personer som möjligt kan försörja sig genom eget arbete, framför allt för deras eget välbefinnande, men även för att bibehålla välfärden. Det är därför mycket angeläget att minska antalet människor i utanförskap. Detta är en mycket komplicerad uppgift som kräver nya lösningar och förhållningssätt.

De förändringar som har genomförts eller planeras att genomföras i skatte- och transfereringssystemen ökar drivkrafterna för långtidssjuk-skrivna att återkomma till arbetslivet och minskar arbetsgivarens kostnader för att anställa dessa personer. Det förslag till särskilda regler för personer med sjukersättning som vill pröva att arbeta samt övriga förslag som lämnas i denna proposition har aviserats i budgetpropositionen 2008. Regeringen har dessutom redan vidtagit följande åtgärder som underlättar återgången till arbete för personer som uppstår sjukersättning:

- *Jobbskatteavdrag* – den 1 januari 2007 infördes en skattelättnad på inkomster av anställning och aktiv näringsverksamhet (arbetsinkomster) i form av en skattereduktion.
- *Nystartsjobb och nyfriskjobb* – sedan den 1 januari 2007 har bland annat sjukskrivna och personer med sjuk- och aktivitetsersättning

rätt till nystartsjobb och den 1 januari 2008 infördes en särskild form av nystartsjobb s.k. nyfriskjobb.

- *Försöksverksamhet med alternativa insatser för långtidssjukskrivna* – för att underlätta övergången till arbete för personer som i dag har en tidsbegränsad sjukersättning har regeringen gett Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen i uppdrag att utforma en försöksverksamhet för att genom upphandling anlita privata företag för förmedling av arbeten till personer med tidsbegränsad sjukersättning.
- *Översyn av aktivitetsersättning* – regeringen har den 20 december 2007 gett en särskild utredare i uppdrag att se över de nuvarande reglerna för aktivitetsersättning (dir. 2007:183).
- *Bostadstillägg* – den 1 januari 2008 ändrades reglerna så att endast hälften av arbetsinkomsterna beaktas när bostadstillägget beräknas mot tidigare 80 procent.
- *En reformerad sjukskrivningsprocess* – i propositionen En reformerad sjukskrivningsprocess för ökad återgång i arbete (2007/08:136). har regeringen lämnat förslag om införandet av en rehabiliteringskedja, ettårsgräns för sjukpenning och införandet av förlängd sjukpenning. Vidare har regeringen föreslagit att sjukersättning endast ska komma i fråga om den försäkrades arbetsförmåga är stadigvarande nedsatt. Förslaget innebär att möjligheten att bevilja en tidsbegränsad sjukersättning inte längre är möjlig. Ändringarna föreslås träda ikraft den 1 juli 2008.

4.2 Personer med sjukersättning eller aktivitetsersättning – fakta och statistik

Antalet personer med sjuk- eller aktivitetsersättning uppgick i april år 2008 till cirka 543 100 personer. Av dessa har cirka 21 procent tidsbegränsad ersättning och cirka 28 procent partiell ersättning. Medianåldern för hela gruppen är 55 år och den genomsnittliga tiden för att ha uppburit förmånen är sju år.

Tabell 4.1 Antalet personer med sjuk- eller aktivitetsersättning mars 2008

	Hel	Partiell	Summa
Tidsbegränsad	74 000	25 700	109 700
Ej tidsbegränsad	315 100	118 300	433 000
Summa	389 000	154 000	543 100

Källa: Försäkringskassan.

Även om antalet sjukskrivna har minskat ganska kraftigt sedan år 2002 har antalet personer med sjuk- eller aktivitetsersättning ökat med i stort sett lika många. Denna utveckling har hittills varit svår att vända, även om ökningen av antalet personer med sjukersättning nu planat ut och gruppen med stor sannolikhet kommer att minska under de kommande åren även utan åtgärder, främst på grund av en ökad övergång till ålderspension.

Antalet personer som uppbär sjuk- eller aktivitetsersättning ökade kraftigt under 2000-talets början, efter en utplaning under 1990-talet. Gruppen har under de senaste fem åren ökat antalsmässigt med 110 000, vilket motsvarar ungefär en fjärdedel. Kvinnorna står för den största delen av ökningen. På längre sikt har naturligtvis kvinnornas successiva inträde på arbetsmarknaden haft stor betydelse för denna ökning, men kvinnornas andel har successivt ökat, snabbare än deras arbetskraftsdeltagande.

Ökningen av antalet personer med sjuk- eller aktivitetsersättning under de senaste åren beror på den kraftiga ökningen av långtidssjukskrivna som ägde rum 1998 – 2003. Nybeviljandet av sjuk- och aktivitetsersättningar ökade från i genomsnitt 40 000 per år under andra hälften av 1990-talet till över 70 000 under 2003 – 2004. Från och med 2005 har antalet nybeviljade ersättningar avtagit något i takt med att långtidssjukskrivningarna har minskat, men fortfarande beviljas inemot 50 000 personer per år en sjuk- eller aktivitetsersättning. Samtidigt har utflödet till ålderspension legat kvar på en tämligen konstant nivå på cirka 40 000 personer.

Sjukersättning beviljas ofta efter ungefär ett års sjukskrivning. Ungefär hälften av dem som varit sjukskrivna ett år beviljas sjuk- eller aktivitetsersättning. Sammansättningen av dem som beviljas ersättning i dag skiljer sig en hel del från hela gruppen. Bland de nybeviljade återfinns relativt sett fler kvinnor och något fler yngre än tidigare.

Ungefär hälften av alla personer med sjuk- eller aktivitetsersättning är över 55 år, och ungefär 60 procent är kvinnor. Bland dem som de senaste åren beviljats ersättning ökar andelen kvinnor ganska snabbt. Detta är en följd av att kvinnorna utgjort och utgör en stor andel av dem som blev långtidssjukskrivna under perioden 1998 – 2003. Relativt sett fler yngre får sjuk- eller aktivitetsersättning i dag jämfört med för 10 år sedan, men uppgången sker från en låg nivå. Den enda grupp där nybeviljandet har minskat är åldersgruppen 60 – 64 år.

Litet återflöde till arbetskraften

Mindre än en procent av antalet personer med sjuk- eller aktivitetsersättning återvänder till arbetskraften varje år. I en rapport från Försäkringskassan ("Vägen tillbaka", 2007:12) konstateras att av dagens 550 000 personer med sjuk- eller aktivitetsersättning återgår endast cirka två – tre tusen till arbete eller arbetsmarknaden varje år. Medelåldern för de som återgår är 40 år, jämfört med 55 år för hela kollektivet. Personer med psykiska diagnoser är överrepresenterade.

Antalet personer som arbetar med vilande sjuk- eller aktivitetsersättning är lägre än vad som ursprungligen var förväntat. I mars 2008 utnyttjade ca 5 700 personer denna möjlighet. Detta är knappt en procent av dem som uppbär aktivitets- eller sjukersättning. Det har också framkommit att en stor del återvänder till sin förmån efter relativt kort tid. Orsakerna till att inte fler har utnyttjat denna möjlighet är främst svårigheterna att hitta passande arbeten men det kan också konstateras att inställningen inte varit särskilt positiv hos arbetsgivare eller arbetsförmedlingar till att personer med aktivitets- eller sjukersättning försöker komma in i eller återgå till arbetslivet.

Regeringens bedömning är att den grupp med sjuk- och aktivitetsersättning som återgår till arbetskraften skulle kunna vara större. Enligt flera underökningar har en betydande andel av personer med sjukersättning kvarstående arbetsförmåga. Enligt en studie av Försäkringskassan (Möjliga vägar ut ur sjuk- och aktivitetsersättning, 2008:2) uppger cirka 12 procent av gruppen att man skulle kunna utföra arbete med vissa förändringar av arbetsförhållandena – även utan ekonomiska incitament. Ungefär samma resultat erhöles i det s.k. Pilaprojektet. Pilaprojektet innefattar en genomgång och granskning av samtliga långa sjukfall, tidsbegränsade sjukersättningar och aktivitetsersättningar. I oklara eller svårbedömda ärenden anlitas en utomstående utredningstjänst för bedömning av medicinskt tillstånd och arbetsförmåga. Pilaprojektet genomförs på uppdrag av regeringen i samarbete med Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen.

Ett annat faktum som talar för att flera skulle kunna återgå i arbete är de stora regionala skillnaderna i antalet personer med sjuk- och aktivitetsersättning. I Stockholms län uppbär 8 procent sjuk- eller aktivitetsersättning, i Västerbotten 14 procent. Skillnaderna mellan enskilda kommuner är mycket större, och kan rimligen inte bero på skillnader i hälsa och/eller arbetsförmåga.

All fler med psykiska diagnoser

Den största diagnosgruppen bland personer som beviljades sjuk- eller aktivitetsersättning 2007 var sjukdomar i muskler, skelett och bindväv. Denna diagnosgrupp utgjorde 40 procent av alla som beviljats ersättning. Andelen med psykiska sjukdomar har ökat kraftigt under de senaste 15 åren. Av nybeviljade ersättningar 2007 utgjorde gruppen med psykiska besvär 28 procent, att jämföra med 17 procent år 1992. I yngre åldrar var psykiska sjukdomar den dominerande diagnosen.

Tabell 4.2 Diagnoser för nybeviljade sjuk- eller aktivitetsersättningar i olika åldersgrupper 2007 (procent)

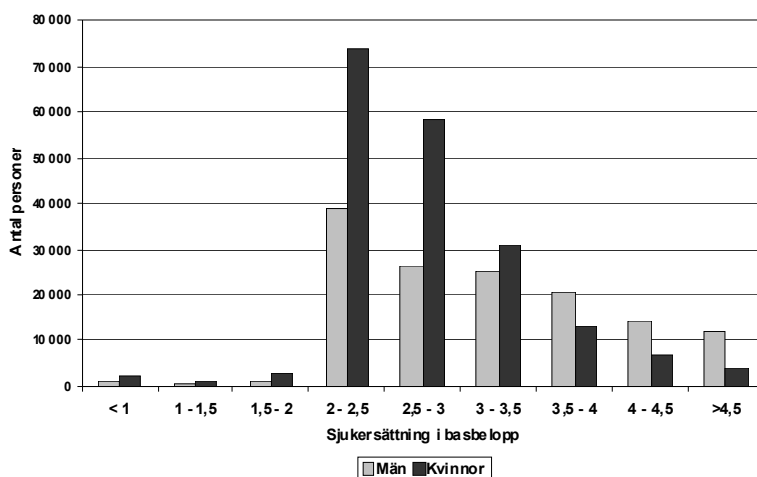
	19–29 år	30–64 år	Alla
Tumörer	1,5	2,7	2,6
Sjukdomar i endokrina organ	1,4	2,3	2,3
Psykiska diagnoser	63,3	25,3	27,8
Skador i nervsystemet	7,5	3,8	4,1
Synskador	0,6	0,5	0,5
Hörselskador	2,2	1,6	1,6
Cirkulationsbesvär	0,7	7,7	7,3
Sjukdomar i andningsorgan	0,3	2,0	1,9
Rörelsehinder	6,5	41,1	38,9
Skador/förgiftningar	6,1	5,3	5,4
Utbrändhet och liknande	0,1	1,4	1,3
Övrigt	9,8	6,1	6,4
Summa	100,0	100,0	100,0

Källa: Försäkringskassan

Sjukersättningens omfattning beror i de allra flesta fall på tidigare inkomst – precis som för sjukpenning men på en lägre nivå – 64 procent. Vidare finns ett grundskydd i form av en garantiersättning. Den inkomstrelaterade sjuk- och aktivitetsersättningen grundas på en antagandeinkomst som utgörs av de tre högsta årsinkomsterna som intjänats under en given period, en s.k. ramtid. Längden på denna varierar med den försäkrades ålder (se vidare avsnitt 5). Garantiersättningen uppgår till 98 800 kronor, motsvarande 2,4 prisbasbelopp.

Cirka 75 000 personer eller cirka 15 procent uppbär enbart garanti-ersättning – de flesta är yngre än 40 år. För det övriga kollektivet ser fördelningen av sjukersättningen ut enligt nedanstående figur.

Diagram 4.1 Fördelning av sjukersättningsbelopp, män och kvinnor, 2005

Källa: SCB, Lisa-databasen

Den utbetalda sjukersättningen är väsentligt lägre bland kvinnor än män. Detta avspeglar lägre antagandeinkomster och kortare ramtider.

Om man däremot betraktar disponibla inkomster per konsumtionsenhet (hushållsmedlem), har kvinnor med sjukersättning väl så höga eller till och med högre inkomster än män. Detta beror till största delen på att kvinnor med sjukersättning i mycket högre grad är gifta/sammanboende än män. Den disponibla inkomsten i hushållet kan möjligen ha betydelse för benägenheten att börja förvärvsarbete, oavsett nivån på den individuella sjukersättningen.

5.1 Sjukersättning och aktivitetsersättning

En försäkrad vars arbetsförmåga är nedsatt med minst en fjärdedel på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan kan beviljas sjukersättning eller aktivitetsersättning. Den medicinska faktorn kan vara en kroppslig eller psykisk sjukdom eller ett följdillstånd efter sjukdom. Den kan även vara ett medfött funktionshinder. Bestämmelser om sjukersättning och aktivitetsersättning återfinns huvudsakligen i 7 – 9 och 16 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL).

Vid bedömningen av i vilken mån arbetsförmågan är nedsatt tas hänsyn till den försäkrades förmåga att försörja sig själv genom sådant förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden eller genom annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den försäkrade. Bedömningen ska göras efter samma grunder, oavsett arten av den föreliggande nedsättningen av prestationsförmågan. Med inkomst av arbete likställs i skälighetsvärdet av hushållsarbete i hemmet.

För rätt till sjuk- eller aktivitetsersättning krävs vidare att nedsättningen av arbetsförmågan kan antas bestå under minst ett år. Rätt till hel aktivitetsersättning har också en försäkrad som på grund av funktionshinder ännu inte har avslutat sin utbildning på grundskolenivå och gymnasial nivå vid ingången av juli månad det år då han eller hon fyller 19 år. Någon prövning av arbetsförmågans nedsättning görs inte i dessa fall.

Rätten till försäkringsersättning ska baseras på medicinska kriterier utan att särskilda arbetsmarknadsmässiga eller sociala förhållanden vägs in i bedömningen av om sjukdom föreligger.

Hel och partiell ersättning

Fyra olika nivåer av sjukersättning och aktivitetsersättning kan beviljas med hänsyn till arbetsförmågans nedsättning. Hel sjukersättning eller aktivitetsersättning får en försäkrad vars arbetsförmåga är helt eller i det närmaste helt nedsatt. Rekvisitet ”i det närmaste helt nedsatt” infördes genom en ändring i 7 kap. 2 § AFL, som trädde i kraft den 1 januari 1999. Av förarbetena till lagändringen (se prop. 1997/98:111 Reformerad förtidspension m.m.) framgår att kravet för rätt till hel förtidspension bör vara en nedsättning med minst sju åttondelar.

Tre fjärdedels sjukersättning eller aktivitetsersättning får en försäkrad vars arbetsförmåga är nedsatt med minst tre fjärdedelar, men inte i sådan grad som krävs för hel förmån. Halv sjukersättning eller aktivitetsersättning får en försäkrad vars arbetsförmåga är nedsatt i mindre grad än tre fjärdedelar, men med minst hälften.

En fjärdedels sjukersättning eller aktivitetsersättning tillämpas med restriktivitet. Denna ersättningsnivå kommer ifråga främst när det efter en längre tids sjukskrivning och rehabilitering konstateras en nedsatt arbetsförmåga med minst en fjärdedel till följd av sjukdom eller skada. Däremot ska inte nedsatt prestationsförmåga som har samband med nor-

malt åldrande ge rätt till sådan sjuk- eller aktivitetsersättning. I propositionen om ändrad sjukersättning m.m. (prop. 1992/93:31, sid. 83) anges följande. För att en så – relativt sett – liten nedsättning av arbetsförmågan som en fjärdedel ska kunna konstateras föreligga, ställs höga krav på att det finns ett klart samband mellan de medicinska faktorerna och nedsättningen av den försäkrades arbetsförmåga.

Tidsbegränsad eller tillsvidare

Sjukersättning kan beviljas tidsbegränsad eller icke tidsbegränsad. Det är Försäkringskassan som avgör vilken form av ersättning som den försäkrade beviljas. Bedöms arbetsförmågan varaktigt nedsatt får den försäkrade sjukersättning eller aktivitetsersättning tills vidare. Bedöms arbetsförmågan nedsatt under en begränsad tid, dock minst ett år, får den försäkrade tidsbegränsad ersättning. Aktivitetsersättningen är alltid tidsbegränsad.

Den period under vilken den försäkrade kan få tidsbegränsad sjukersättning eller aktivitetsersättning varierar mellan 12 – 36 månader. Det är Försäkringskassans utredning och prognos för den försäkrades möjlighet att få tillbaka sin arbetsförmåga som avgör hur lång tid beslutet om tidsbegränsad sjukersättning eller aktivitetsersättning ska omfatta.

Sjukersättningen beviljas icke tidsbegränsad när ett mer definitivt medicinskt tillstånd har inträtt och arbetslivsinriktade åtgärder inte bedöms aktuella. Detta innebär att Försäkringskassans utredning ska utvisa att arbetsförmågan sannolikt inte kan förbättras. Vid tidpunkten för prövningen ska det också vara klarlagt att det inte finns några möjligheter till arbetslivsinriktad eller medicinsk rehabilitering som kan förbättra arbetsförmågan.

Inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättning

Sjukersättning och aktivitetsersättning utges både i form av en inkomstrelaterad ersättning och en garantiersättning. Det huvudsakliga syftet med en inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättning är att ge den försäkrade ett skydd mot det bortfall av förvärvsinkomster som blir följden av en långvarig eller varaktig medicinskt betingad arbetsoförmåga. Den inkomstrelaterade sjukersättningen och aktivitetsersättningen regleras i 8 kap. AFL.

Den inkomstrelaterade sjukersättningen och aktivitetsersättningen baseras på en uppskattning av den inkomst den försäkrade skulle ha haft om inte nedsättningen av arbetsförmågan inträffat. Denna inkomst kallas antagandeinkomst. För beräkningen av en antagandeinkomst används den försäkrades årliga förvärvsinkomster och därmed jämförliga inkomster under en ramtid. Ramtiden är åtta år för en försäkrad som är 46 år eller yngre. Ramtiden är sju år för personer i åldrarna 47 – 50 år, sex år för åldrarna 50 – 53 år och fem år för dem som är 53 år eller äldre. Vid beräkning av inkomstrelaterad aktivitetsersättning är ramtiden tre år. Hel inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättning beräknas som 64 procent av den försäkrades antagandeinkomst.

En försäkrad som har rätt till sjukersättning eller aktivitetsersättning och har låg eller ingen sådan ersättning har rätt till ett grundskydd i form av garantiersättning. Vad som gäller för garantiersättning regleras i 9 kap. AFL. För rätt till garantiersättning för en försäkrad krävs en försäkrings-tid om minst tre år.

Garantiersättningen utgör en utfyllnadsförmån. Det innebär att garanti-ersättning utbetalas tills den sammanlagda ersättningen uppgår till garantinivån. Garantinivån för hel sjukersättning motsvarar för år räknat 2,4 prisbasbelopp. Garantinivån för hel aktivitetsersättning varierar, till skillnad från vad som gäller för sjukersättning, beroende på den försäkrades ålder. Garantinivån motsvarar 2,1 prisbasbelopp för den som är 20 år eller yngre. Därefter ökar garantiersättningen stegvis med 0,05 prisbasbelopp vartannat år. Garantinivån motsvarar 2,35 prisbasbelopp för en försäkrad som fyllt 29 men inte 30 år.

Justeringsbelopp och bruttoförhöjningsbelopp

Från och med den 1 januari 2003 ersattes förtidspensionssystemet av sjukersättnings- och aktivitetsersättningssystemet (se prop. 2000/01:96 Sjukersättning och aktivitetsersättning i stället för förtidspension). Förtidspension och sjukbidrag omvandlades till sjukersättning respektive aktivitetsersättning. Omvandlingen gjordes så att den försäkrades nettoersättning i princip behölls oförändrad.

För att den försäkrade i princip skulle få en oförändrad nettoersättning infördes samtidigt bestämmelser om beräkning av ett s.k. justeringsbelopp, vilket ingår i den sjukersättning som betalas ut till den försäkrade. Justeringsbeloppet infördes som en kompensation för det särskilda grundavdraget till pensionärer som togs bort från och med den 1 januari 2003 och för att garantiersättningen är oberoende av civilstånd, till skillnad från grundskyddet enligt äldre bestämmelser. Justeringsbeloppet skulle korrigera även de övriga avvikelser som uppkom till följd av skillnader i utformningen av förtidspensionssystemet och sjukersättningssystemet. Korrigeringsbeloppet kan vara både positivt och negativt.

I vissa fall skulle även arbetsskadelivräntan ha blivit lägre efter omvandlingen. För att kompensera för denna minskning av arbetsskadelivräntan infördes bestämmelser enligt vilka det kunde betalas ut ett tillägg i form av ett bruttoförhöjningsbelopp till livräntan.

5.2 Samordning med livränta

Samordning ska göras mellan sjukersättning och den yrkesskadelivränta som den sjukersättningsberättigade har rätt till som skadad, så kallad egenlivränta. Detta gäller även livränta som betalas ut enligt motsvarande äldre lagstiftning eller livränta som i annat fall bestäms av eller betalas ut av Försäkringskassan. Också yrkesskadelivränta enligt utländsk lagstiftning ska samordnas på motsvarande sätt. Samordningen gäller både för inkomstrelaterad sjukersättning och garantiersättning.

Samordningen görs så att yrkesskadelivräntan är oförändrad medan sjukersättningen minskas. I första hand minskas garantiersättningen. Därefter minskas den inkomstrelaterade sjukersättningen. Sjukersättningen får dock inte, för månad räknat, understiga fem procent av prisbasbeloppet, på grund av samordningen.

En arbetsskadelivränta som betalas ut enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring minskar inte sjukersättningen och aktivitetsersättningen, utan det är nämnda ersättningar som minskar arbetsskadelivräntan. Har den försäkrade både rätt till arbetsskadelivränta och sjuk- eller aktivitetsersättning ska livräntan endast betalas ut i den mån den överstiger sjuk- eller aktivitetsersättningen.

5.3 Vilande sjukersättning eller aktivitetsersättning

En person med sjukersättning eller aktivitetsersättning har möjlighet att förvärvsarbeta eller studera under en period om högst 24 månader, utan att rätten till ersättning prövas. De tre första månaderna av ett förvärvsarbete kallas för prøvotid. Under prøvotiden betalas sjukersättning eller aktivitetsersättning ut. Någon möjlighet till prøvotid med bibehållen ersättning finns inte om den försäkrade studerar. Vad som gäller för vilande sjuk- eller aktivitetsersättning regleras huvudsakligen i 16 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Det krävs en ansökan från den försäkrade för att Försäkringskassan ska kunna besluta om att sjukersättningen ska förklaras vilande under den tid som den försäkrade arbetar eller studerar. Ett sådant beslut får endast fattas om den försäkrade under minst tolv kalendermånader omedelbart dessförinnan har uppburet sjuk- eller aktivitetsersättning.

När den försäkrade vill avbryta arbetsförsöket eller studierna och få tillbaka sin sjuk- eller aktivitetsersättning ska han eller hon anmäla det skriftligt till Försäkringskassan. En sådan anmälan innebär att den försäkrade ska kunna få tillbaka ersättningen i enlighet med det ursprungliga beslutet vad gäller nivå av ersättning, liksom beslutets varaktighet i det fall det rör sig om aktivitetsersättning eller tidsbegränsad sjukersättning.

Andra ersättningar under vilandetiden

Den som har sin sjuk- eller aktivitetsersättning vilande vid arbete kan få sjuklön och sjukpenning utbetald på vanligt sätt på den del han eller hon arbetar. Även föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och havandeskapspenning kan betalas ut under tid med vilande sjuk- eller aktivitetsersättning, dock under förutsättning att det rör sig om enstaka dagar eller kortare perioder. Vid upprepade avbrott i arbetet av nämnda orsaker tar Försäkringskassan ställning till om sjuk- eller aktivitetsersättningen åter ska betalas ut.

Försäkringskassan får upphäva ett beslut om vilandeförklaring om den försäkrade insjuknar och beräknas bli långvarigt sjuk. Beslutet om vilandeförklaring kan också upphävas om den försäkrade helt eller delvis avbryter arbetsförsöket eller studierna för att i istället uppbära föräldra-

penning, tillfällig föräldrapenning eller havandeskapspenning. Av propositionen Vilande förtidspension (prop. 1999/2000:4) framgår att hel frånavaro från arbetet i mer än en månad bör medföra att Försäkringskassan fattar beslut om att åter betala ut sjuk- eller aktivitetsersättning.

Arbetskadeliivränta ska förklaras vilande när ersättningen görs vilande, om livräntan är samordnad med sjuk- eller aktivitetsersättningen. Även livränta enligt lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd som är samordnad med sjuk- eller aktivitetsersättning ska förklaras vilande, när ersättningen görs vilande. Om den försäkrade uppbär handikappersättning ska denna omprövas i samband med att den försäkrades sjuk- eller aktivitetsersättning förklaras vilande.

Möjligheten att få bostadstillägg finns kvar under hela vilandetiden, dvs. maximalt 24 månader. Det innebär att även den som fått hela sin sjuk- eller aktivitetsersättning förklarad vilande kan få bostadstillägg om reglerna för inkomstberäkning medger det.

5.4 Minskning eller indragning

Bestämmelser om möjlighet för Försäkringskassan att minska och dra in sjukersättning och aktivitetsersättning återfinns i huvudsak i 16 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring. En minskning eller indragning av sjuk- eller aktivitetsersättning blir aktuell när Försäkringskassans utredning visar att den försäkrades arbetsförmåga väsentligt har förbättrats. En försäkrad som regelbundet och under en längre tid har uppvisat en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjuk- eller aktivitetsersättning fattades ska, om inte annat framkommer, antas ha en väsentligt förbättrad arbetsförmåga. Den försäkrade kan dessutom helt eller delvis vägras sjuk- eller aktivitetsersättning om han eller hon utan giltig anledning avstår från behandling, utredning eller rehabilitering. En förutsättning för indragningen är att den försäkrade har erinrats om att detta kan bli följderna av hennes eller hans vägran. En erinran ska vara skriftlig.

6 Särskilda regler för personer som uppbär icke tidsbegränsad sjukersättning

6.1 Inledning

I detta avsnitt lämnas förslag som syftar till att underlätta för personer som uppbär en icke tidsbegränsad sjukersättning att utnyttja en restarbetsförmåga. Förslagen begränsas till den grupp som har rätt till sådan ersättning för juni 2008. Förslagen innebär att denna grupp ges en möjlighet att arbeta efter sin förmåga, utan att det föranleder en förnyad prövning av arbetsförmågan. Det lämnas också förslag till s.k. steglös avräkning. Steglös avräkning innebär att sjukersättningen minskas med hänsyn till den enskildes arbetsinkomster, inkomster från näringsverksamhet och andra inkomster som är pensionsgrundande. Den inkomst som ska minska sjukersättningen benämns reduceringsinkomst. Förslaget

om särskilda regler för sjukersättning med steglös avräkning ska gälla både personer som uppbar hel sjukersättning och dem som uppbar partiell ersättning.

Prop. 2007/08:124

6.2 Allmänna utgångspunkter

Ytterst få personer med sjuk- eller aktivitetsersättning återgår till arbete. Detta gäller trots att det kan förutsättas att det finns viss restarbetsförmåga kvar bland personer inom denna grupp. Detta bekräftas av resultat från en nyligen publicerad studie från Försäkringskassan (Möjliga vägar ut ur sjuk- och aktivitetsersättning, Socialförsäkringsrapport 2008:2) som visar att cirka 12 procent av personer med sjuk- eller aktivitetsersättning skulle kunna utföra arbete under vissa förutsättningar.

De förändringar som har genomförts eller planeras att genomföras i skatte- och transfereringssystemen ökar drivkrafterna för långtidssjukskrivna att återkomma till arbetslivet och minskar arbetsgivarens kostnader att anställa dessa personer. En särskilt problematisk grupp, när det gäller återgång i arbete, är de personer som har beviljats en varaktig sjukersättning. I dag gäller det ca 433 000 personer. Regeringens bedömning är att det krävs ytterligare insatser, utöver dem som regeringen redan har genomfört. Dessa preciseras i föreliggande proposition. En utgångspunkt i detta arbete har varit att föreslå ett regelverk som ger trygghet och flexibilitet för den som vill utnyttja en restarbetsförmåga, samt att i möjligaste mån hålla marginaleffekterna nere så att det ska löna sig för den enskilde att öka sitt arbetsutbud.

Bakgrunden till förslagen är de inläsningseffekter som förekommer i dagens system. Färre än en procent av dem som en gång beviljats sjukersättning återgår i arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Detta är i allt väsentligt ett misslyckande för det regelverk som tillämpats hittills.

Slutsatsen av erfarenheterna från den svenska modellen på ohälsområdet är att det har visat sig svårt att genom kontrollåtgärder, i form av försäkringsmedicinska bedömningar och uppföljning av arbetsförmågan, åstadkomma återgång i arbete. Inte heller har möjligheten att arbeta med sjukersättningen vilande lett till någon nämnvärd ökning av antalet personer som lämnar sjukersättningen. I mars 2008 utnyttjade 5 700 personer denna möjlighet. Av dessa uppbar 3 200 personer en icke tidsbegränsad sjukersättning. En förklaring till det låga utflödet ur sjuk- eller aktivitetsersättningen kan vara att individen saknar den trygghet som behövs för att han eller hon ska våga ta det första steget ut i arbetslivet.

Bristen på trygghet kan förklara att motivationen att arbeta blir lägre än den hade behövt vara. Erfarenheterna från projektet Pilotinsatser för långtidssjukskrivna till arbete, det s.k. Pilaprojektet, visar att svårigheterna att förbättra förutsättningarna för återgång i arbete är påtagliga. Pilaprojektet omfattar en genomgång och granskning av samtliga långa sjukfall, tidsbegränsade sjukersättningar och aktivitetsersättningar. I oklara eller svårbedömda ärenden anlitas en utomstående utredningstjänst för bedömning av medicinskt tillstånd och arbetsförmåga. Pilaprojektet genomförs av Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen på uppdrag av regeringen.

Regeringen har därför tagit fasta på de erfarenheter från andra länder som visar att det är möjligt att via förändringar av skatte- och bidragssystem stimulera människor att gå från bidragsberoende till egenförsörjning. Det finns inga skäl till varför liknande mekanismer inte skulle fungera i Sverige. Erfarenheter från bland annat USA visar att en minskning av marginaleffekterna i olika bidragssystem leder till att arbetsutbudet ökar bland personer som i utgångsläget har ett lågt eller obefintligt arbetsutbud. Detta gäller i högsta grad personer med en icke tidsbegränsad sjukersättning.

Därigenom kan resultatet, tillsammans med aktiva rehabiliteringsåtgärder, förmodligen förbättras. Rehabiliteringsgarantin är ett sådant angreppssätt. Aktiva rehabiliteringsåtgärder står således inte i ett motsatsförhållande till reformer av skatte- och bidragssystem som samtidigt förbättrar individens ekonomiska utbyte av arbete och arbetsförsök.

Regeringens ambition har mot den bakgrunden varit att öka flexibiliteten i sjukersättningsystemet så att även små arbetsinsatser stimuleras. Dagens ersättningsregler, med möjligheter till en ersättning med 75, 50 eller 25 procent, ger inte utrymme för individen att utnyttja en liten restarbetsförmåga och upplevs därför ofta som otympliga. Exempelvis skulle en person som höjer sitt arbetsutbud med 10 procentenheter, från 50 till 60 procent, få ersättningen sänkt med 25 procentenheter, från 50 till 25 procent. Marginaleffekterna kan i detta fall överstiga 100 procent.

Syftet med förslagen i denna proposition är att öka tryggheten, minimera marginaleffekterna och öka flexibiliteten, men utan att systemet av allmänheten upplevs som alltför generöst eller orättvist. Det kan exempelvis uppfattas som orimligt att en person som beviljats sjukersättning för ca 20 år sedan, efter en framgångsrik rehabilitering och många års arbete, uppnår en inkomstnivå som betydligt överstiger genomsnittsinkomsten i samhället, men trots detta kan behålla delar av sin sjukersättning fram till pensionen.

Vissa av remissinstanserna har påpekat att de föreslagna reglerna är komplicerade och kan vara svåra att förstå för den enskilde. I den mån det har varit möjligt har regeringen eftersträvat ett regelverk som är transparent och lätt att förstå för den enskilde. Utformningen har dock försvårats av att det finns flera aspekter av betydelse som måste beaktas. En sådan aspekt är att det ska finnas acceptans hos allmänheten för systemet. En annan aspekt är att administrationen av regelverket ska vara så enkel som möjligt. Utformningen av reglerna försvåras dessutom av att det finns en rad förmåner och ersättningar som på olika sätt samverkar med sjukersättningen.

Förslagen redovisas i avsnitt 6.3. Kompletterande förslag redovisas i avsnitten 6.4 – 6.7.

6.3.1 Rätten till sjukersättning

Regeringens förslag: Särskilda regler ska gälla för personer som för juni 2008 hade rätt till icke tidsbegränsad sjukersättning.

De särskilda reglerna innebär att rätten till sjukersättning, under vissa förutsättningar, inte ska omprövas.

Promemorians förslag: Överensstämmer i stort med regeringens förslag. Regeringen föreslår dock att de särskilda reglerna ska gälla för personer som hade rätt till icke tidsbegränsad sjukersättning för juni 2008 till skillnad från promemorians förslag som var augusti 2007.

Remissinstanserna: Flertalet av remissinstanserna är positiva till förslaget. *Myndigheten för handikappolitisk samordning* framför att förslagens ambition och inriktning är bra. *Handikappombudsmannen* poängterar vikten av att möjligheterna att arbeta kombineras med ekonomisk trygghet. *Socialstyrelsen* anser att förslaget är förtjänstfullt, men anger dock att detaljerna kan behöva diskuteras och eventuellt modifieras. *Söderköpings kommun* är positiv till förslaget som enligt kommunen är ett steg mot att individanpassa regelverk. *Institutet för tillväxtpolitiska studier* gör bedömningen att förslaget bör öka möjligheterna för fler personer att arbeta. Liknande bedömningar lämnas av *Ekonomistyrningsverket*, *Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU)* och *Konjunkturinstitutet*. Konjunkturinstitutet anser dock att det behövs även andra, stödande insatser. Ett sådant behov lyfts fram även av några andra, i övrigt positiva remissinstanser, bl.a. av Samhall AB. *Försäkringskassan* avstyrker förslaget med motiveringen att förslaget kan anses ge motstridiga signaler om vilka förutsättningar som ska gälla för sjukförsäkringen och att förslaget kan uppfattas som orättvist. *Försäkringskassan* anser att förslaget bör kompletteras med en tidsgräns. I vilket fall som helst bör inte personer som har arbetsförmåga, men inte arbetar omfattas av förslaget, anser *Försäkringskassan*. *Försäkringskassan* anser vidare att personer som omfattas av förslaget inte bör ha rätt till rehabilitering. *Försäkringskassan* påpekar dessutom att utformningen innebär att olika regler kommer att gälla för försäkrade som i övrigt får samma förmån, vilket försvårar handläggningen hos *Försäkringskassan* och allmänhetens förståelse för reglerna. *Försäkringskassan* föreslår istället att gruppen som ska omfattas av de särskilda reglerna ska utökas att gälla för personer som för juni 2008 har rätt till sjukersättning. Även vissa andra remissinstanser anser att förslaget strider mot gällande försäkringsprinciper inom sjukförsäkringen, däribland *Sveriges Kommuner och Landsting*, *Föreningen Svenskt Näringsliv*, *Arbetsgivarverket*, *Sveriges akademikers centralorganisation (Saco)*, *Malmö kommun* och *Delegationen mot felaktiga utbetalningar (FUT-delegationen)*. *SKL* och *Svenskt Näringsliv* delar dessutom *Försäkringskassans* uppfattning att de särskilda reglerna bör omfatta en bredare grupp. Liknande synpunkter har lämnats av *Kammarrätten i Stockholm* och *Göteborgs stad*. *Arbetsgivarverket* påpekar dessutom att *Försäkringskassan* bör informera den sjukpensionsbetalande försäkringsgivaren om någon påbörjar ett arbete med stöd av de särskilda reglerna för att sjukpensionen ska kunna justeras.

Även Malmö kommun tar upp frågan om avtalsersättningar och påpekar att förslaget innebär att avtalsersättningarna kommer att betalas ut felaktigt.

Skälen för regeringens förslag: Ytterst få personer med sjukersättning återgår till arbete trots att det kan förutsättas att personer inom denna grupp har en kvarvarande arbetsförmåga. Ett sannolikt hinder för en person med sjukersättning att pröva sin arbetsförmåga i större utsträckning är att individen i dag saknar den trygghet som behövs för att han eller hon ska våga ta det första steget ut i arbetslivet. Beslutet om en varaktig sjukersättning innebär i praktiken att försörjningen är tryggad till dess att den ersättningsberättigade övergår till ålderspension. När det gäller långvarigt och kroniskt sjuka personer så är det naturligtvis rimligt att så är fallet. De personer som vill pröva att arbeta riskerar dock sin framtida försörjningstrygghet. Även möjligheterna att pröva arbetsförmågan med ersättningen vilande under två år kan uppfattas som osäkra.

Ett annat inslag som kan verka återhållande på arbetsutbudet är att sjukersättning i partiell omfattning endast kan beviljas med 25, 50 eller 75 procent. Det krävs således en väsentlig förbättring av arbetsförmågan för att en person med sjukersättning ska kunna börja arbeta eller, vid partiell ersättning, öka sitt arbetsutbud. De personer som upplever en viss förbättring av arbetsförmågan möts därför av marginaleffekter som kan överstiga 100 procent. Detta kan leda till att personen helt avstår från att tillvarata denna förbättring. Detsamma gäller för personer med diagnoser som medger ett arbete under en kortare period då och då, men som mellan dessa perioder helt saknar arbetsförmåga.

Regeringen anser att det behövs både ökad trygghet och flexibla regler för att fler personer med en icke tidsbegränsad sjukersättning ska kunna och våga återgå till arbetsmarknaden helt eller delvis. Regeringen föreslår således att rätten till sjukersättning inte omprövas för personer med icke tidsbegränsad sjukersättning under vissa förutsättningar. Detta innebär att den som i dag har en icke tidsbegränsad sjukersättning kan återgå i arbete utan att ersättningen blir föremål för omprövning. En förutsättning är att den försäkrade som avser att påbörja ett arbete ansöker om denna rätt hos Försäkringskassan (se vidare avsnitt 6.6). Detta innebär naturligtvis att något beslut om en ny utredning enligt 7 kap. 3 b § lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) eller någon ny utredning till följd av redan fattat beslut inte behöver göras.

Vissa remissinstanser har framfört att förslaget strider mot de gällande principerna för socialförsäkringen, vilket kan minska försäkringens legitimitet och allmänhetens tilltro till systemet. Vad som vid en första anblick kan uppfattas som ett legitimitetsproblem och orättvisa kan, enligt regeringen, med ett annat synsätt förstärka allmänhetens tilltro till försäkringen. Regeringens uppfattning är att sjukförsäkringen har brottats med legitimitetsproblem och orättvisor under en lång tid. Ett uttryck för detta är det stora antalet personer som permanent befinner sig i sjukersättningssystemet. Människor har inte fått det stöd som de behöver för att komma tillbaka till arbete från en längre sjukskrivning. Resultatet har blivit att ett stort antal människor har fastnat i utanförskap. Varken regelsystem, kontrollmöjligheten eller incitamentsstruktur har gynnat ett tillvaratagande av den fulla arbetsförmågan.

För att öka möjligheterna för sjukskrivna att återgå till arbete framöver har regeringen i propositionen En reformerad sjukskrivningsprocess för ökad återgång i arbete (prop. 2007/08:136) föreslagit ett antal åtgärder. I den propositionen föreslås bl.a. att sjukersättning i fortsättningen ska kunna beviljas endast om den försäkrades arbetsförmåga är stadigvarande nedsatt. Den tidsbegränsade sjukersättningen avvecklas successivt. Dessa regler föreslås träda i kraft den 1 juli 2008.

Några remissinstanser har påpekat att personer som påbörjar ett arbete med stöd av de föreslagna reglerna samtidigt kan uppbära avtalsersättning i form av sjukpension. Därutöver görs det avsättningar till avtalspension, s.k. slutbetalning, för personer som har beviljats en varaktig sjukersättning. För att hindra att för höga ersättningar utbetalas antingen direkt till den försäkrade eller till försäkringsgivaren anser vissa remissinstanser att Försäkringskassan bör underrätta arbetsgivaren om ett arbete är aktuellt. Regeringen är medveten om att detta i vissa fall skulle underlätta hanteringen av avtalsförsäkringar. En sådan regel skulle dock inte vara förenlig med nuvarande regler om sekretess. Regeringen kommer dock att noga följa behovet av förändrade regler i detta avseende.

Några remissinstanser har påtalat behovet av andra kompletterande insatser. Regeringen anser att den försäkrade som behöver en rehabiliteringsåtgärd för att påbörja ett arbete bör kunna erbjudas en sådan på samma sätt som övriga personer med sjukersättning. Självklart ska Försäkringskassan väga in i sitt beslut den försäkrades faktiska möjligheter att återgå till ett arbete.

Några remissinstanser har pekat på att även personer som beviljats sjukersättning efter augusti 2007 bör omfattas av de föreslagna bestämmelserna. Därigenom skulle förståelsen för regelverket öka och administrationen underlättas. Regeringen delar remissinstansernas uppfattning. Skulle de särskilda reglerna endast gälla för personer som hade rätt till sjukersättning för augusti 2007 skulle en situation uppkomma där sjukersättning kan ha beviljats på samma grunder, men där kriterierna för fortsatt rätt till ersättning skulle vara olika. Detta skulle kunna uppfattas som alltför inkonsekvent. För att öka förståelsen för de föreslagna reglerna och för att minska den administrativa belastningen föreslås, till skillnad från promemorians förslag, att de särskilda reglerna bör gälla personer som hade rätt till icke tidsbegränsad sjukersättning för juni 2008. Förslaget innebär att Försäkringskassan endast behöver hantera två grupper av försäkrade med icke tidsbegränsad sjukersättning. Den ena gruppen är personer som har beviljats sjukersättning enligt de i dag gällande reglerna och som omfattas av de särskilda reglerna. Den andra gruppen består av personer som beviljas sjukersättning från och med juli 2008 eller därefter enligt ett nytt stramare regelverk.

Risken med förslaget att utvidga den grupp som ska omfattas av de särskilda reglerna är att det uppstår en oönskad tillströmning till ersättningsssystemet under juni 2008. Det är därför av yttersta vikt att Försäkringskassan är särskilt uppmärksam på denna risk i sin hantering av nya ansökningar så att endast de personer som har rätt till en icke tidsbegränsad sjukersättning beviljas denna förmån.

Ett stort antal personer har en icke tidsbegränsad sjukersättning och ingår således i den grupp som omfattas av de föreslagna särskilda reglerna. I dag gäller detta drygt 433 000 personer, varav cirka 120 000 har

partiell sjukersättning. När de föreslagna reglerna börjar tillämpas kommer dock drygt 15 000 av dessa personer ha hunnit lämna sjukersättningen med ålderspension. Förslaget beräknas därför beröra ca 420 000 personer. I tabellen nedan visas gruppen i mars 2008 med avseende på ålder och kön. Dessutom görs en uppskattning av antalet år de uppburit sin sjukersättning. Sett till hela gruppen är ca 59 procent kvinnor. Cirka 40 procent av gruppen är 60 år och äldre. Drygt 26 000 personer är yngre än 40 år. En stor andel har uppburit sin sjukersättning under en lång tid; av hela gruppen har 166 000 haft sjukersättning i minst tio år. Uppgift saknas för 19 000 personer.

Tabell 6.1 Antalet med icke tidsbegränsad sjukersättning mars 2008

Antal år med sjukersättning*	<40 år		40–59 år		60+		Totalt, kvinnor och män
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Ingen uppgift	1 800	2 200	4 900	3 700	3 400	2 600	18 700
Minst 10 år	4 700	5 000	55 900	39 500	37 600	23 400	166 100
4–10 år	5 200	4 400	53 500	34 100	35 600	25 200	157 900
Högst 4 år	1 800	1 400	25 900	19 100	23 700	18 900	90 700
SUMMA	13 500	13 000	140 100	96 400	100 300	70 100	433 400

* Uppskattade uppgifter

Källa: Försäkringskassan

6.3.2 Minskning av sjukersättningen i förhållande till andra inkomster

Regeringens förslag: För försäkrade som arbetar med stöd av de särskilda reglerna ska ett avräkningssystem, steglös avräkning, tillämpas. Vid steglös avräkning av sjukersättningen ska sjukersättningen minskas mot annan inkomst, kallad reduceringsinkomst, innan ersättningen betalas ut.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Försäkringskassan, Handikappombudsmannen, Statskontoret, Göteborgs stad, De Handikappades Riksförbund, Arbetsgivaralliansen* och *Saco* är positiva till avräkningssystemet steglös avräkning. En motivering som framförs av flera remissinstanser är att steglös avräkning ger möjlighet till större flexibilitet än dagens system. *IFAU* bedömer att steglös avräkning ökar det ekonomiska incitamentet för individer som uppbär sjukersättning att påbörja en anställning. *Arbetsgivarverket* anser att arbetsmarknadens kompletterande avtalsersättningar bör beaktas och reduceras på den del individen arbetar och har en förvärvsinkomst. *FUT-Delegationen* bedömer att risken för svartarbete ökar om steglös avräkning tillämpas eftersom den försäkrade får behålla en större del av sin sjukersättning om inte hela inkomsten redovisas.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har ovan föreslagit att personer med sjukersättning i vissa fall ska kunna arbeta utan att detta ska föranleda en förnyad prövning av arbetsförmågan. Det är dock inte

rimligt att en ersättningsberättigad ska kunna ha andra inkomster i en obegränsad omfattning och samtidigt behålla hela sjukersättningen ograverad. Regeringen anser att den övriga inkomsten bör beaktas när den årliga sjukersättningen beräknas. Regeringen föreslår att ett avräknings-system som kallas för steglös avräkning ska tillämpas för försäkrade som arbetar med stöd av de särskilda reglerna. Vid steglös avräkning av sjukersättningen ska sjukersättningen minskas i förhållande till storleken på arbetsinkomsterna och vissa andra inkomster innan sjukersättningen betalas ut. Inkomsterna som påverkar sjukersättningens storlek kallas för reduceringsinkomst.

6.3.3 Reduceringsinkomsten

Regeringens förslag: Reduceringsinkomsten ska beräknas med utgångspunkt i den fastställda pensionsgrundande inkomsten enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension. Från denna pensionsgrundande inkomst ska avdrag göras för sådan inkomst som avses i 2 kap. 5 § när det gäller:

- föräldrapenning i fråga om s.k. lägstanivådaggar,
- livränta enligt 4 kap. lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
- vårdbidrag enligt lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag samt
- inkomstrelaterad sjukersättning.

Därefter ska debiterad allmän pensionsavgift läggas till reduceringsinkomsten i den utsträckning avgiften hänför sig till de i reduceringsinkomsten inräknade inkomsterna.

I reduceringsinkomsten ska det även ingå sådana utländska inkomster som skulle ha varit pensionsgrundande om de hade förvärvats i Sverige.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Handikappombudsmannen* är positiv till att vårdbidrag inte ska anses ingå i reduceringsinkomsten. *De Handikappades Riksförbund* är tveksamt till att den allmänna pensionsavgiften ska ingå i reduceringsinkomsten.

Skälen för regeringens förslag: Den reduceringsinkomst som ska ligga till grund för minskningen av sjukersättningen ska i högsta möjliga mån avspeglade de inkomster personen har haft vid sidan av sin sjukersättning. Regeringen föreslår att denna reduceringsinkomst ska bestå av sådana inkomster som grundar rätt till pensionsgrundande inkomst enligt 2 kap. lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension. Härmed inkluderas t.ex. förvärvsinkomster i form av lön, inkomster från näringsverksamhet, sjukpenning, sjukpenning, föräldrapenning vad gäller s.k. SGI-dagar, dagpenning från arbetslöshetskassa, aktivitetsstöd, vissa utbildningsbidrag och stipendier m.m. i inkomstbegreppet. Reduceringsinkomsten föreslås beräknas med utgångspunkt i den fastställda pensionsgrundande inkomsten. Därtill ska den debiterade allmänna pensionsavgiften läggas till när reduceringsinkomsten beräknas. Den allmänna pensionsavgiften reducerar den pensionsgrundande inkomsten. Genom denna återläggning avspeglar reduceringsinkomsten bättre de faktiska inkomster personen

har haft vid sidan av sin sjukersättning. Däremot anser regeringen att vissa inkomster är olämpliga att inkludera i inkomstbegreppet. Hit hör

- föräldrapenning vad gäller s.k. lägstanivådaggar,
- livränta enligt 4 kap. lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
- vårdbidrag enligt lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag och
- inkomstrelaterad sjukersättning.

Inkomstrelaterad sjukersättning och livränta kan inte ingå i reduceringsinkomsten då det är reduceringsinkomsten som ska reducera just dessa två inkomster.

Eftersom regeringen är mån om att reglerna om steglös avräkning i största möjliga mån ska uppmuntra till arbete måste reduceringsinkomsten även innehålla dagpenningförmåner som t.ex. sjukpenning, föräldrapenning på SGI-nivå med mera. Om sådana inkomstslag inte skulle ingå i reduceringsinkomsten skulle det kunna uppstå situationer där det lönar sig för den enskilde att avstå från arbete och i istället uppbära en dagpenningförmån genom att sjukersättningen därigenom inte reduceras. Emellertid anser regeringen att föräldrapenning vad gäller lägstanivådaggar inte bör inkluderas i reduceringsinkomsten. I dag gäller att en person som uppbär sjukersättning eller aktivitetsersättning kan ta ut dessa lägstanivådaggar utan att sjukersättningen påverkas. Ersättningen för dessa dagar är 180 kronor per dag för barn födda från och med 1 juli 2006 och 60 kronor per dag för barn födda tidigare. Regeringen anser att även möjligheterna till ett delaktigt föräldraskap bör uppmuntras för gruppen med sjukersättning. Detta i kombination med viljan att göra så små förändringar som möjligt vad gäller samspelet mellan sjukersättning och föräldrapenning bidrar till att regeringen föreslår att inkomst från föräldrapenningdaggar med lägstanivåersättning inte ska ingå i reduceringsinkomsten. Likaså föreslår regeringen att vårdbidrag inte ska ingå i reduceringsinkomsten. Vårdbidrag utgår vid vård av ett sjukt eller funktionshindrat barn i minst sex månader. Ersättningsnivån är beroende av tillsynsbehovet och inte av inkomstbortfallet. Regeringen anser därför att vårdbidraget inte ska reducera sjukersättningen.

Det är inte rimligt att inkomster som intjänats i utlandet inte skulle påverka sjukersättningens storlek. Ett sådant förfarande skulle anses som både orättvist och stötande. Regeringen föreslår därför att utländska inkomster som skulle ha varit pensionsgrundande om de hade förvärvats i Sverige ska ingå i reduceringsinkomsten. Enligt förordningen (EEG) nr 1408/71 om samordning av systemen för social trygghet blir en person med sjukersättning som börjar förvärvsarbete i ett annat medlemsland omfattad av socialförsäkringen i det arbetslandet. Detta påverkar dock inte rätten till sjukersättning. I dag gäller att rätten till sjukersättning kan dras in eller minskas när arbete påbörjas i annat EU/EES-land. Regeringens förslag innebär att rätten blir kvar men att den utbetalda ersättningen reduceras enligt reglerna för steglös avräkning i förhållande till arbetsinkomstens storlek. Samma förhållande gäller för arbete i länder utanför EU/EES-området eller Schweiz, dock exporteras inte garanti-ersättning om inte särskild konvention tillåter det.

Reduceringsinkomsten föreslås bli fastställd av Försäkringskassan (se Prop. 2007/08:124 avsnitt 6.6).

6.3.4 Steglös avräkning mot reduceringsinkomst vid hel sjukersättning

Regeringens förslag: Sjukersättningen ska reduceras med ett belopp som uppgår till 50 procent av reduceringsinkomsten till den del reduceringsinkomsten överstiger ett prisbasbelopp. Sjukersättningen ska dock högst betalas ut med ett belopp som tillsammans med reduceringsinkomsten uppgår till åtta prisbasbelopp.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Försäkringskassan* är positiv till ett fribelopp och en avräkning som uppgår till 50 procent av reduceringsinkomsten till den del reduceringsinkomsten överstiger det fastställda prisbasbeloppet. *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* anser att det är bra att inkomster som understiger en viss nivå inte ska påverka sjukersättningen. TCO anser dock att de föreslagna reglerna är alltför svårgenomträngliga, bland annat då fribeloppet är olika beroende på om sjukersättningen är hel eller partiell. Även *Länsrätten i Västerbottens län*, *Statskontoret*, *Norrköpings kommun*, *LO*, *Saco* och *FUT-Delegationen* anser att systemet är komplicerat.

Skälen för regeringens förslag: Personer som omfattas av de särskilda reglerna ska inte kunna uppbära sin sjukersättning ograverad när arbetsinkomsten ökas till väsentliga nivåer. I detta avsnitt specificeras beräkningsreglerna för detta. Utgångspunkten när reglerna konstruerades var för det första att regelverket i möjligaste mån ska bidra till att öka arbetsutbudet. För det andra bör regelverket vara så transparent och enkelt som möjligt. För det tredje ska administrationen av regelverket vara enkel.

Det är också av stor vikt att den enskilde, och medborgarna i övrigt, upplever att reglerna inte leder till uppenbart oskäligen villkor för de försäkrade. Det finns bland annat av detta skäl anledning att väga målet om att öka flexibiliteten och minska marginaleffekterna vid arbete mot allmänna rättvisesynpunkter, exempelvis att sjukersättning endast i undantagsfall bör kunna kombineras med stora förvärvsinkomster.

I avvägningen mellan dessa önskemål föreslår regeringen en avräkningsmodell med steglös avräkning kombinerad med ett fribelopp för låga inkomster. Det är regeringens bedömning att fribeloppet bör uppgå till ett prisbasbelopp. Prisbasbeloppet för 2008 uppgår till 41 000 kronor. En person med hel sjukersättning ska alltså fortsättningsvis kunna ha en reduceringsinkomst på ett prisbasbelopp om året utan att sjukersättningen reduceras. På så vis kommer den enskilde inte möta någon tillkommande marginaleffekt när arbetsutbudet ökas i ett första steg.

Om reduceringsinkomsten överstiger ett prisbasbelopp om året ska sjukersättningen minskas med en viss andel av den överskjutande delen. Regeringens bedömning är att sjukersättningen bör reduceras med en summa som motsvarar hälften av reduceringsinkomsten överstigande ett prisbasbelopp. Vid den genomsnittliga sjukersättningen, som uppgår till

ca 100 000 kronor om året, innebär det att sjukersättningen skulle vara helt bortreducerad vid en årlig förvärvsinkomst som uppgår till drygt 240 000 kronor beräknat med prisbasbeloppet för 2008.

Det föreslagna regelverket innebär att ju högre sjukersättning en person har, desto högre reduceringsinkomst kommer tillåtas innan sjukersättningen är helt bortreducerad. Regeringen anser att ingen ska kunna ha alltför höga inkomster och samtidigt ta del av sjukersättningen. Mot bakgrund av detta bör ett tak införas så att summan av reduceringsinkomsten och sjukersättningen aldrig kan överstiga åtta prisbasbelopp.

Regeringen är medveten om att denna modell innebär att personer vars sammanlagda inkomster uppgår till åtta prisbasbelopp kommer att omfattas av en 100 procents marginaleffekt. I promemorian diskuterades olika lösningar på detta problem. En potentiell lösning var att höja avräknings-satsen från 50 till 90 procent vid hög reduceringsinkomst. Svårigheten i sammanhanget är att gränsen för denna högre avräknings-sats måste vara högre än de fribelopp som gäller för partiella ersättningar. Det högsta fribeloppet, 5,8 prisbasbelopp dvs. 237 800 kronor för 2008, föreslås gälla för personer med 25 procents sjukersättning. En avtrappning med 90 procent skulle således behöva gälla för reduceringsinkomster som överstiger 240 000 kronor, för att det ska vara lönsamt att arbeta även för personer med 25 procents sjukersättning. En sådan lösning skulle emellertid innebära att personer med initialt hög hel sjukersättning kunde ha en viss sjukersättning kvar vid en inkomst där man betalar statlig inkomstskatt. Marginaleffekten skulle i detta läge uppgå till närmare 100 procent. De mycket höga marginaleffekterna skulle således vara kvar. Dessutom skulle det finnas personer i sjukersättningssystemet som samtidigt med sjukersättningen uppbär mycket höga arbetsinkomster. Arbetsgruppen valde därför att frångå denna typ av lösningar och föreslog istället ett inkomsttak på åtta prisbasbelopp. Med den föreslagna modellen begränsas summan av förvärvsinkomster och sjukersättning till maximalt 328 000 kronor beräknat med 2008 års prisbasbelopp.

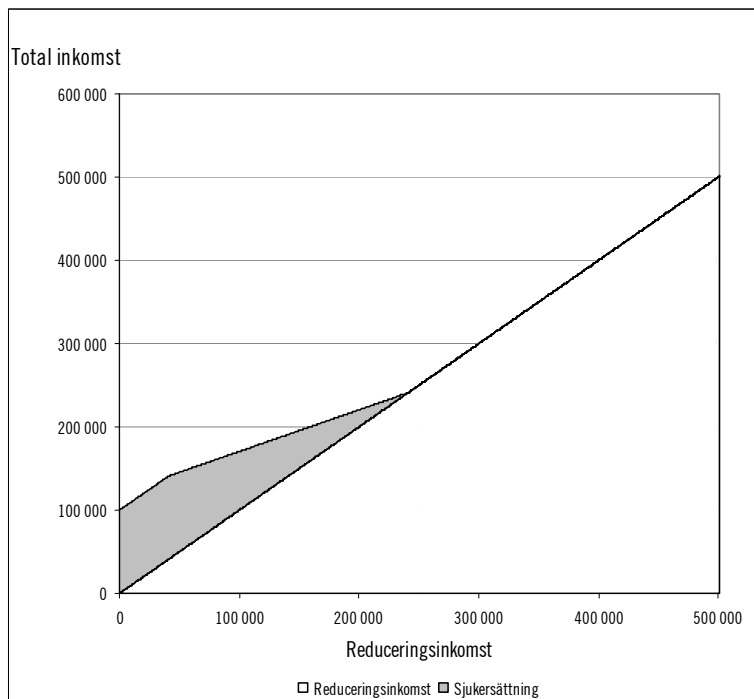
Regeringen delar arbetsgruppens bedömning och föreslår därför att sjukersättningen ska reduceras med ett belopp som uppgår till 50 procent av reduceringsinkomsten till den del reduceringsinkomsten överstiger ett prisbasbelopp. Sjukersättningen ska dock högst utbetalas till ett belopp som tillsammans med reduceringsinkomsten uppgår till åtta prisbasbelopp.

Då ett antal remissinstanser upplever förslaget som komplicerat vill regeringen påminna om att förslaget bygger på samma principer som övriga inkomstprövade förmåner, dvs. bostadsbidraget, bostadstillägget och garantipensionen. Som TCO påpekar varierar fribeloppet för olika nivåer av reduceringsinkomst. Regeringen har förståelse för att denna ordning kan uppfattas som komplicerad. Regeringen vill därför erinra om att den försäkrade inte behöver hantera hela avräkningssystemet utan kan koncentrera sig på ett fribelopp som utgår ifrån den försäkrades specifika reduceringsinkomst.

Inkomsttaket på åtta prisbasbelopp är ett nytt inslag som regeringen anser motiveras av att ingen ska kunna ha alltför höga inkomster och samtidigt ta del av sjukersättningen.

De föreslagna reglerna kan exemplifieras med nedanstående diagram. Prop. 2007/08:124
Här har antagits det prisbasbelopp som gäller för år 2008 (41 000 kronor).

Diagram 6.1 Förslag till steglös avräkning för en person med hel sjukersättning om 100 000 kronor

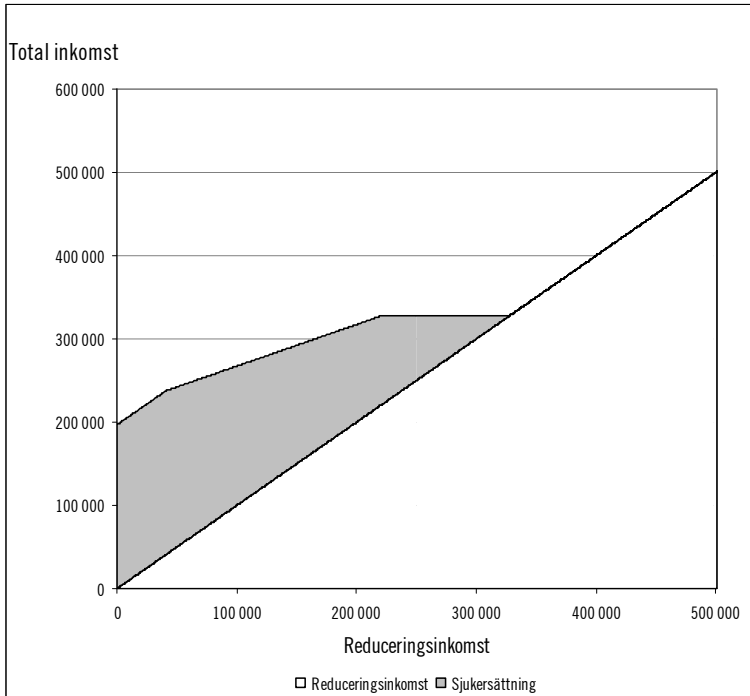

En person med en sjukersättning om 100 000 kronor kommer att ha en oreducerad sjukersättning så länge reduceringsinkomsten inte överstiger 41 000 kronor. Sjukersättningen minskas med 50 procent av den del som reduceringsinkomsten överstiger 41 000 kronor. Sjukersättningen är helt bortreducerad när reduceringsinkomsten uppgår till 241 000 kronor.

Ju högre sjukersättning personen har, desto högre behöver reduceringsinkomsten bli för att sjukersättningen ska bli bortreducerad. I nedanstående exempel visas de föreslagna reglerna för en person med maximal antagandeinkomst (7,5 prisbasbelopp). Följaktligen har personen en inkomstrelaterad sjukersättning om 196 800 kronor (4,8 prisbasbelopp).

Diagram 6.2 Förslag till steglös avräkning för en person med hel sjukersättning om 196 800 kronor

Prop. 2007/08:124

De första 41 000 kronorna i reduceringsinkomsten minskar inte sjukersättningen. Till den del reduceringsinkomsten överstiger 41 000 upp till 221 000 kronor minskas sjukersättningen med 50 procent av det överskjutande beloppet. När reduceringsinkomsten överstiger 221 000 kronor minskas sjukersättningen krona för krona mot reduceringsinkomsten till dess att sjukersättningen helt är bortreducerad. I detta intervall möter den försäkrade sålunda en i princip hundra procentig marginaleffekt. Detta anser regeringen vara en godtagbar kompromiss i den målkonflikt som föreligger mellan att en låg marginaleffekt i lägre inkomstnivåer eftersträvas och att sjukersättning inte ska kunna utges vid sidan av alltför höga inkomstnivåer. Ytterligare ett skäl för att summan av reduceringsinkomsten och sjukersättningen inte ska kunna överstiga åtta prisbasbelopp är att sjukersättningen bör vara fullt bortreducerad innan den totala inkomsten är så hög att personen blir föremål för statlig inkomstskatt. Om så inte vore fallet skulle marginaleffekten kunna överstiga 100 procent i vissa lägen vilket vore i strid med de intentioner detta förslag har. Sjukersättningen i exemplet ovan är helt bortreducerad när reduceringsinkomsten uppgår till 328 000 kronor. Därefter möter inte den försäkrade någon tillkommande marginaleffekt med anledning av dessa förslag när t.ex. arbetsinkomsten ökar.

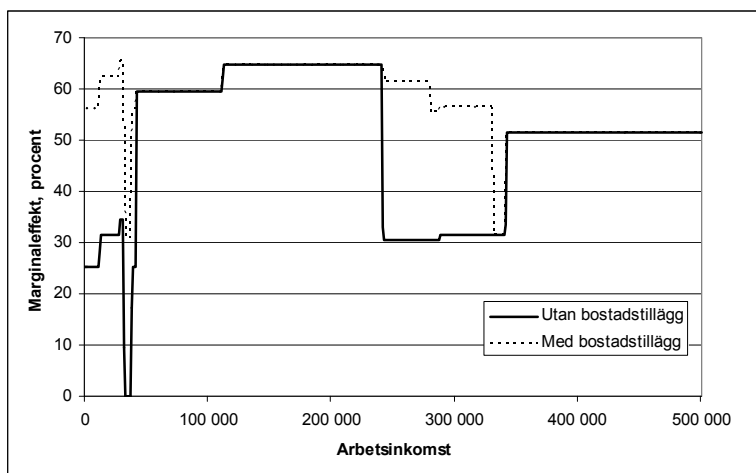
Som tidigare nämnts har det varit regeringens ambition att i möjligaste mån begränsa margineffekterna. Margineffekterna beskriver hur mycket en person får behålla av en inkomstökning efter att skatten är avdragen och eventuella bidrag, t.ex. bostadsbidrag, minskats. Är margineffekten 100 procent för en inkomsttagare innebär det att han eller hon inte får behålla någon del av inkomstökningen, eftersom olika bidrag och ersättningar minskar lika mycket som personen har kvar efter att skatten är betald. Är margineffekten noll får individen behålla hela inkomstökningen. Den person som börjar arbeta med stöd av de särskilda reglerna får sin sjukersättning minskad om arbetsinkomsten överstiger fribeloppet. Dessutom får personen betala skatt på den inkomstökning som kvarstår. Hur mycket detta blir beror dels på kommunalskattesatsen, dels på jobbskatteavdraget. Även bostadstillägget påverkas om personen uppbär denna förmån.

I diagrammen 6.1 och 6.2 redovisas hur sjukersättningen påverkas av arbetsinkomster för två personer med olika initiala sjukersättningar. Den ena har den högsta möjliga sjukersättningen, 196 800 kronor och den andra har en sjukersättning på garantinivån, ca 100 000 kronor. I diagrammen 6.3 resp. 6.4 redovisas de totala margineffekterna för dessa två personer. Vi använder i beräkningarna den genomsnittliga skattesatsen för 2008 på 31,44 procent.

Personen i diagram 6.3 uppbär sjukersättning på garantinivå och kan ha rätt till bostadstillägg, därför redovisas margineffekterna både med och utan bostadstillägg. Personens boendekostnad antas vara 3 500 kronor per månad. Det framgår att margineffekterna är relativt låga i början, om personen inte uppbär bostadstillägg. Så länge inkomsterna inte överstiger fribeloppet om 41 000 kronor är margineffekten mellan 25 och 31 procent. Det innebär att om arbetsinkomsten ökar med 1 000 kronor så ökar personens nettoinkomster med 690 – 750 kronor. I ett intervall, när arbetsinkomsterna är ca 32 000 – 37 000 kronor, är margineffekten närmast noll, vilket är en effekt av jobbskatteavdraget. I början är det således bara skattesystemet som genererar margineffekter. När arbetsinkomsterna överstiger fribeloppet tillkommer en ytterligare effekt p.g.a. att sjukersättningen minskar. Den totala margineffekten uppgår som högst till 65 procent, vilket innebär att individen får behålla 350 kronor av en inkomstökning på 1 000 kronor.

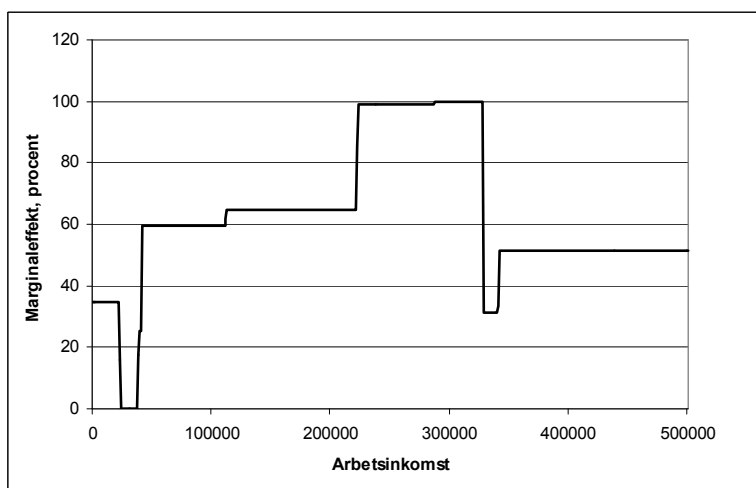
Av diagrammet framgår också att margineffekterna inledningsvis är högre för en person som har bostadstillägg jämfört med en person som inte har det. Detta beror på att bostadstillägget minskas när arbetsinkomsten ökar. Så länge arbetsinkomsterna inte överstiger fribeloppet uppgår margineffekten till 32 – 60 procent. Det innebär att om arbetsinkomsten ökar med 1000 kronor så ökar personens nettoinkomster med 400 – 680 kronor.

Diagram 6.3 Marginal effekter i ett system med steglös avräkning för en person med hel sjukersättning om 100 000 kronor. Kommunalskatt 31,44 procent Prop. 2007/08:124

I diagram 6.4 beskrivs marginaleffekterna för en person som har den högsta möjliga sjukersättningen, 196 800 kronor, och inte uppbär bostadstillägg. Personens nettoinkomst påverkas av skattesystemets utformning och reglerna för den steglösa avräkningen. Marginaleffekterna är desamma i början för denna person som för en person med låg sjukersättning. Vid en arbetsinkomst på ca 220 000 kronor uppgår marginaleffekten till 100 procent. Det är då personen har uppnått inkomsttaket på åtta prisbasbelopp.

Diagram 6.4 Marginal effekter i ett system med steglös avräkning för en person med hel sjukersättning om 196 800 kronor. Kommunalskatt 31,44 procent

Regeringens förslag: Sjukersättning som uppbärs med 75 procent omfattning ska reduceras med ett belopp som uppgår till 50 procent av reduceringsinkomsten till den del reduceringsinkomsten överstiger 2,6 prisbasbelopp.

Sjukersättning som uppbärs med två tredjedels omfattning ska reduceras med ett belopp som uppgår till 50 procent av reduceringsinkomsten till den del reduceringsinkomsten överstiger 3,6 prisbasbelopp.

Sjukersättning som uppbärs med 50 procent omfattning ska reduceras med ett belopp som uppgår till 50 procent av reduceringsinkomsten till den del reduceringsinkomsten överstiger 4,2 prisbasbelopp.

Sjukersättning som uppbärs med 25 procent omfattning ska reduceras med ett belopp som uppgår till 50 procent av reduceringsinkomsten till den del reduceringsinkomsten överstiger 5,8 prisbasbelopp.

Sjukersättning ska dock högst utbetalas till ett belopp som tillsammans med reduceringsinkomsten uppgår till åtta prisbasbelopp.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Förutom vad som redovisas i avsnitt 6.3.4 har remissinstanserna inga synpunkter som avser denna del.

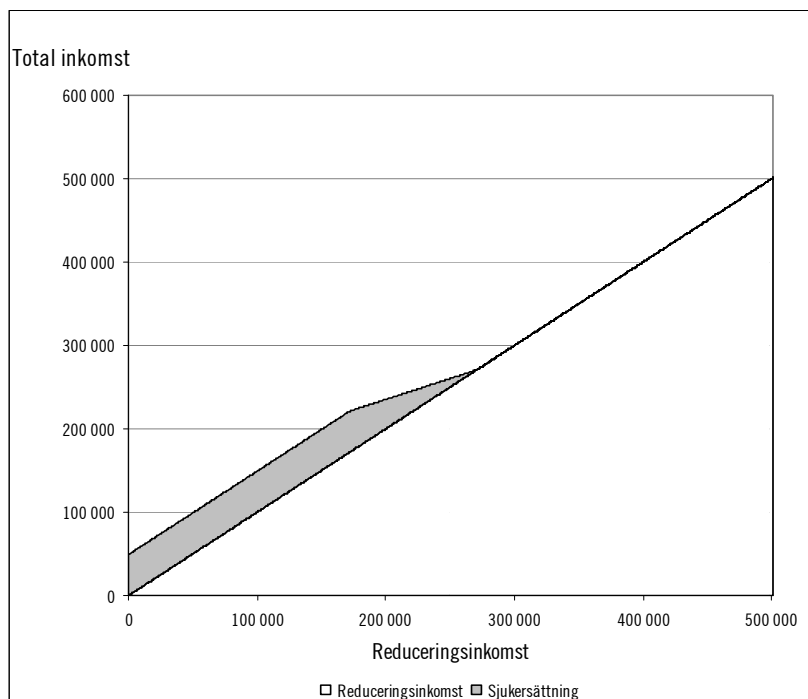
Skälen för regeringens förslag: Sjukersättning kan beviljas antingen som en hel eller som en partiell förmån. De alternativ som finns i dag är 25 procent, 50 procent, 75 procent eller 100 procent. Vid sidan av detta finns ett antal personer som uppbär sjukersättning med två tredjedelars omfattning. Regeringen anser att det är mycket viktigt att även personer med partiell sjukersättning ges möjlighet att omfattas av de särskilda reglerna och reglerna för steglös avräkning. Dessa personer har generellt sett större möjlighet att öka sitt arbetsutbud jämfört med personer med hel sjukersättning, dels på grund av att gruppen med partiell ersättning har en större arbetsförmåga, dels därför att det i många fall finns en redan etablerad kontakt med arbetslivet. Därtill är ett viktigt skäl till att reglerna om steglös avräkning föreslås att dagens regelverk med fjärdedels steg i arbetsoförmågebegreppet kan uppfattas som svåränpassat och stelbent. Här möjliggör förslaget om steglös avräkning ett mer flexibelt arbetsutbud, särskilt för dem med partiell ersättning.

I dag är det möjligt för en person som har beviljats sjukersättning på deltid att arbeta under övrig tid. Regeringens föresats är att lägga fram ett förslag som ökar flexibiliteten och reducerar marginaleffekterna vid arbete, samtidigt som möjligheten att kombinera höga inkomster med sjukersättning i viss mån ska begränsas. I avvägningen mellan dessa mål har regeringen valt en modell för avräkning där endast den reduceringsinkomst som ska undantas helt från att minska sjukersättningen, fribeloppet, varierar med den nivå sjukersättningen utges till. Regeringen föreslår att fribeloppet vid arbete med stöd av de särskilda reglerna ska vara 2,6 prisbasbelopp för den som har beviljats sjukersättning med 75 procent. Har sjukersättningen beviljats med två tredjedelar, 50 procent eller 25 procent ska fribeloppet uppgå till 3,6, 4,2 respektive 5,8 prisbasbelopp. Regeringen föreslår vidare att taket för hur höga

inkomsterna får vara för en person som arbetar och har en partiell sjukersättning ska vara detsamma som för en person som arbetar och har en hel sjukersättning, dvs. åtta prisbasbelopp.

Regeringens förslag för partiella ersättningar kan belysas med följande exempel.

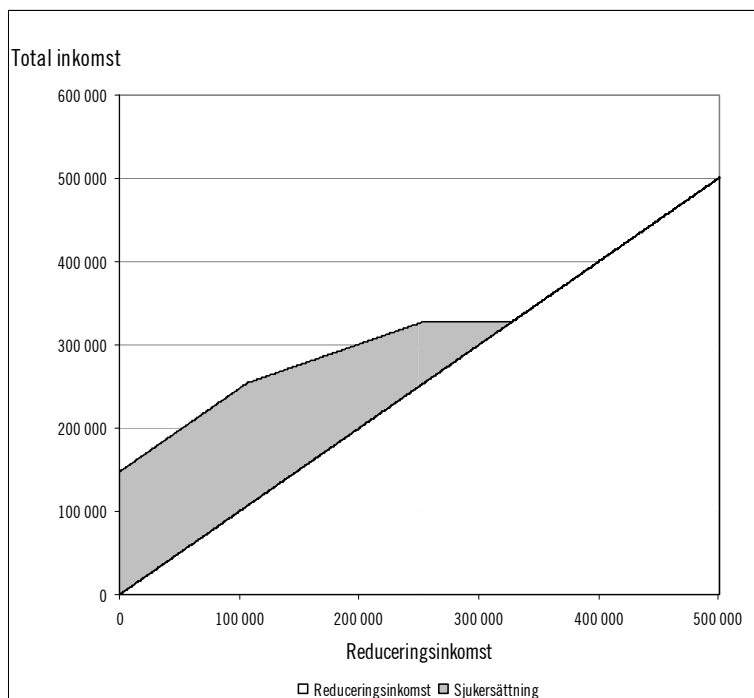
Diagram 6.5 Förslag till steglös avräkning för en person med halv sjukersättning om 49 200 kronor

Personen har en sjukersättning på 50 procents omfattning motsvarande garantiersättningsnivån. Fribeloppet för personer med halv sjukersättning föreslås uppgå till 4,2 prisbasbelopp. Detta innebär att sjukersättningen inte minskas så länge reduceringsinkomsten inte överstiger 172 200 kronor. Om reduceringsinkomsten överstiger denna nivå minskas sjukersättningen med 50 procent av överskjutande belopp. Sjukersättningen kommer i detta exempel att vara bortreducerad när reduceringsinkomsten uppgår till 271 000 kronor.

Diagram 6.6 Förslag till steglös avräkning för en person med 75 procents sjukersättning om 147 600 kronor

Prop. 2007/08:124

Personen har en maximal antagandeinkomst och uppbär sjukersättning med tre fjärdedels omfattning. Det fribelopp som föreslås gälla för personer med tre fjärdedels sjukersättning är 2,6 prisbasbelopp. Detta innebär att sjukersättningen inte minskas så länge reduceringsinkomsten inte överstiger 106 600 kronor. Då reduceringsinkomsten överstiger denna nivå minskas sjukersättningen med 50 procent av överskjutande belopp. Från och med det att reduceringsinkomsten överstiger 254 000 kronor minskas sjukersättningen krona för krona mot reduceringsinkomsten. Sjukersättningen kommer i detta exempel att vara bortreducerad när reduceringsinkomsten uppgår till 328 000 kronor.

6.3.6 Reduktion av inkomstrelaterad sjukersättning och garantiersättning

Regeringens förslag: Vid minskning av sjukersättningen med hänsyn till reduceringsinkomsten ska den inkomstrelaterade sjukersättningen minskas först, därefter ska garantiersättningen reduceras.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *De Handikappades Riksförbund* framför att förslaget har en negativ inverkan på pensionsrätten eftersom rätten till inkomstgrundad ålderspension endast beräknas på den inkomstrelaterade sjukersättningen.

Skälen för regeringens förslag: När olika socialförsäkringsförmåner samordnas med varandra, eller med andra inkomster, är det vanliga att garantiersättningen minskas först. Så är t.ex. fallet när sjukersättningen är samordnad med yrkesskadelivräntan. Detta förfaringsätt är naturligt mot bakgrund av att den inkomstrelaterade ersättningen är en intjänad förmån, medan garantiersättningen är en utfyllnad till en rimlig levnadsnivå när den inkomstrelaterade delen är för låg. Reglerna för steglös avräkning innebär att den försäkrade växlar sin sjukersättning mot arbete. Mot bakgrund av detta är det naturligt att det är den inkomstrelaterade sjukersättningen som minskas först. Vidare utgår rätt till inkomstgrundad ålderspension endast för inkomstrelaterad ersättning och inte på garantiersättning. Regeringen anser att då sjukersättningen ersätts med annan pensionsgrundande inkomst skulle det innebära en alltför hög kompensation pensionsmässigt sett om inte den inkomstrelaterade ersättningen minskades före garantiersättningen. Regeringen föreslår att när sjukersättningen minskas med hänsyn till reduceringsinkomsten ska den inkomstrelaterade sjukersättningen minskas först. Först när den inkomstrelaterade sjukersättningen är helt bortreducerad ska garantiersättningen reduceras.

Av avsnitt 5 framgår att en försäkrad även kan ha ett s.k. justeringsbelopp. Justeringsbeloppet beräknades för de försäkrade som fick sin förtidspension eller sjukbidrag omvandlat till sjukersättning 2003. Justeringsbeloppet kan vara både negativt och positivt. Justeringen görs innan sjukersättningen minskas med hänsyn till reduceringsinkomsten.

6.3.7 När sjukersättningens omfattning ändras

Regeringens förslag: De särskilda reglerna ska inte gälla om en försäkrad beviljas sjukersättning med en högre förmånsnivå efter juni 2008.

Efter ansökan från den försäkrade ska Försäkringskassan få besluta om att minska eller dra in sjukersättningen, dock inte utöver vad den försäkrade har ansökt om. För sådan sjukersättning som återstår efter minskning ska de särskilda reglerna fortfarande gälla.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Försäkringskassan* anser att regelverket blir mer logiskt för den försäkrade och lättare att tillämpa för Försäkringskassan om en försäkrad som omfattas av reglerna i 16 a kap. i lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) fortsätter att omfattas av det kapitlet även om sjukersättningen minskas.

Skälen för regeringens förslag: Vissa försäkrade med hel sjukersättning kommer sannolikt att utnyttja möjligheten att pröva sin arbetsförmåga med stöd av de föreslagna reglerna, medan andra helt saknar arbetsförmåga och således även fortsättningsvis kommer att lyfta hela sin sjukersättning. Det kommer dessutom att finnas personer med partiell sjukersättning vars arbetsförmåga ytterligare försämras.

Regeringen föreslår att de särskilda reglerna inte ska gälla för den grupp personer vars sjukersättning ökar i omfattning. Det kan t.ex. handla om att en person med halv sjukersättning beviljas en hel ersätt-

ning. Skulle de särskilda reglerna gälla även i ett sådant fall skulle det kunna uppstå en situation där sjukersättningen för en och samma person delvis omfattas av de särskilda reglerna och delvis inte. Regeringen anser att detta är orimligt av administrativa skäl. Regeringens ställningstagande kan även motiveras med att syftet med de föreslagna reglerna är att ge personer med icke tidsbegränsad sjukersättning en möjlighet att öka sitt arbetsutbud. Det är uppenbart att de personer vars arbetsförmåga försämrats ytterligare har mycket låg sannolikhet att åter börja arbeta, varför det inte är nödvändigt med särregler. Den person som beviljas sjukersättning till en högre förmånsnivå har således inte längre möjlighet att pröva sin arbetsförmåga med stöd av de särskilda reglerna. Detta innebär dock inte att arbetsmarknaden är stängd för personen under all framtid eftersom möjligheten att arbeta med sjukersättningen vilande fortfarande gäller för den personen.

I dag ska Försäkringskassan ompröva rätten till en lägre förmånsnivå om den försäkrades arbetsförmåga väsentligt har förbättrats. Regeringen föreslår att möjligheten till omprövning ska finnas för försäkrade som omfattas av de särskilda reglerna om den försäkrade ansöker om det. Prövningen ska göras i enlighet med gällande bestämmelser om omprövning av arbetsförmågan. Emellertid får Försäkringskassan inte besluta om lägre sjukersättningsnivå än vad den försäkrade ansöker om. Om Försäkringskassan beslutar om att minska sjukersättningens nivå gäller de särskilda reglerna för den sjukersättning som finns kvar. Det kan inträffa att en försäkrad därefter varaktigt förlorar arbetsförmåga och beviljas sjukersättning med en högre förmånsnivå. I ett sådant fall avförs personen från den grupp som har rätt att arbeta med stöd av de särskilda reglerna.

Försäkringskassan kan även initiera en omprövning av rätten till sjukersättning om en försäkrad arbetar på den del han eller hon uppbär sjukersättning för men underlåter att ansöka om att reglerna för steglös avräkning ska tillämpas. Denna situation beskrivs mer utförligt i avsnitt 6.6.6.

En försäkrad har inte möjlighet att välja om han eller hon ska omfattas av de särskilda reglerna som regleras i 16 a kap. AFL eller av andra regler. En försäkrad som har haft rätt till icke tidsbegränsad sjukersättning för juni 2008 omfattas av 16 a kap. AFL. En försäkrad som beviljas icke tidsbegränsad sjukersättning för tid från juli 2008 eller därefter omfattas av andra regler, exempelvis av reglerna för vilande sjukersättning.

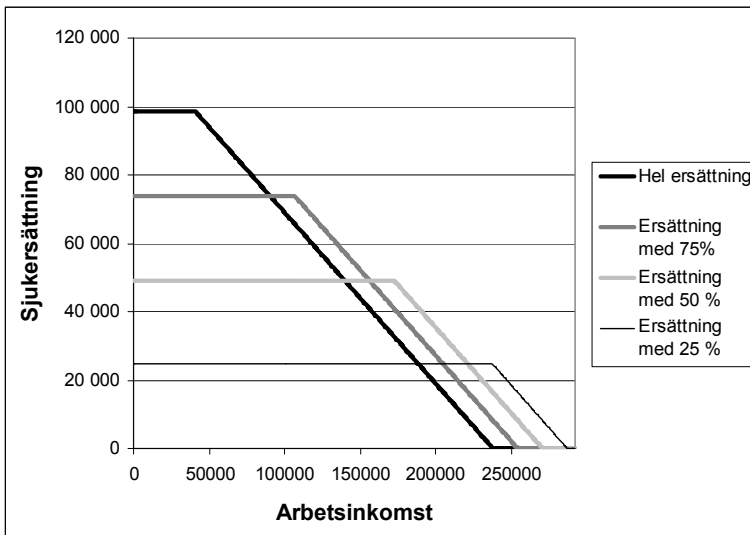
Incitament att övergå till en lägre ersättningsnivå

Regeringen föreslår således att det ska vara möjligt för den individ som arbetar med stöd av de särskilda reglerna att ta initiativet till en lägre ersättningsnivå. För att detta ska vara intressant för individen har nivåerna för fribeloppen bestämts så att en sänkning av ersättningsnivån ska premieras. Detta illustreras i diagram 6.7 nedan.

Personen i diagrammet har en hel sjukersättning motsvarande ca 100 000 kronor per år. Personen börjar arbeta. När arbetsinkomsten uppgår till 90 500 kronor, 7 541 kronor per månad, är det förmånligare för personen att gå ned till en sjukersättningsnivå på 75 procent än att

behålla rätten till en hel förmån. Denna lägre nivå på sjukersättningen innebär att ersättningen betalas ut med 73 800 kronor. Har personen kvar sin rätt till hel sjukersättning betalas ersättningen ut med 73 650 kronor. Skillnaden mellan de två ersättningsnivåerna är liten i början, men ökar med stigande arbetsinkomster. Som mest är skillnaden 8 200 kronor. Detta inträffar när personens arbetsinkomst är 107 000 kronor eller högre. När arbetsinkomsten uppgår till 156 000 kronor lönar det sig ekonomiskt för personen att ha 50 procents sjukersättning. Vid en arbetsinkomst om 221 500 kronor är 25 procents sjukersättning det förmånligaste alternativet för individen.

Diagram 6.7 Steglös avräkning för en person med sjukersättning på garantinivå vid olika ersättningsnivåer

6.3.8 Personer med bostadstillägg och sjukersättning

Regeringens förslag: Bostadstillägg ska kunna utges till personer som till följd av arbete har fått sin sjukersättning bortreducerad enligt de särskilda reglerna.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: TCO är positiv till möjligheten att behålla bostadstillägget även när sjukersättningen är bortreducerad.

Skälen för regeringens förslag: En person som uppbär sjukersättning eller har sjukersättningen vilande har även rätt till bostadstillägg till pensionärer (BTP). En fjärdedel av dem som har sjukersättning uppbär BTP. BTP ersätter en del av boendekostnaden för den försäkrade och är en inkomstprövad förmån som ser till hela hushållets inkomster. Om en person med sjukersättning ökar sina arbetsinkomster kan detta komma att påverka bostadstilläggets storlek, dels genom att arbetsinkomsten ökar,

dels genom att sjukersättningen eventuellt minskas. Vid tillräckligt höga inkomster är bostadstillägget helt bortreducerat.

Med de gällande avtrappningsreglerna för bostadstillägget i kombination med de föreslagna reglerna för steglös avräkning skulle det kunna inträffa att sjukersättningen för en försäkrad är bortreducerad före BTP. I ett sådant fall skulle bostadstillägget dras in, eftersom den försäkrade som inte uppbär sjukersättning inte har rätt till bostadstillägg. Ett indraget BTP skulle i sin tur kunna innebära att den försäkrades inkomster minskar sammantaget trots ett utökat arbetsutbud.

Regeringens uppfattning är att de nuvarande reglerna för rätten till bostadstillägg bör ändras så att personer som arbetar med stöd av de särskilda reglerna inte drabbas av att inkomsterna sammantaget minskar när deras arbetsinkomster ökar. Regeringen föreslår därför att bostadstillägg ska kunna utges till personer som på grund av arbete med de särskilda reglerna har fått sin sjukersättning bortreducerad. Motsvarande bestämmelse gäller redan i dag för personer som har sjuk- eller aktivitetsersättningens vilande.

Bostadstillägget beräknas med utgångspunkt i det preliminära beslutet om sjukersättning och kommer inte att ändras vid det slutliga beslutet. Någon särskild reglering av detta är inte nödvändig eftersom systemet redan i dag har denna funktion.

Regeringen har uppmärksammat att bostadstillägget kommer att kunna betalas ut vid relativt höga inkomster för personer som arbetar med stöd av de särskilda reglerna. Dessutom kan en person som har arbetsinkomster uppbära bostadstillägg vid högre inkomster än vad som gäller för en person med enbart sjukersättning. Detta är dock inte ett resultat av de föreslagna reglerna för steglös avräkning, utan en effekt av bostadstilläggets nuvarande utformning, dvs. att hela sjukersättningen men endast halva arbetsinkomsten beaktas när bostadstillägget beräknas. Följaktligen gäller de fördelaktiga reglerna redan i dag för den person som arbetar och samtidigt har rätt till sjukersättning eller aktivitetsersättning alternativt uppbär ålderspension eller efterlevandepension. Det kan exempelvis gälla en person som arbetar med partiell sjukersättning eller sjukersättningen vilande.

6.4 Bestämmelser vid sjukdom m.m.

6.4.1 Sjukpenninggrundande inkomst m.m.

Regeringens förslag: Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst ska det bortses från inkomst som hänför sig till sådant förvärvsarbete som utförs med stöd av de särskilda regler som gäller för sjukersättning. Vid bedömning av rätten till dagersättning ska sådant förvärvsarbete som utförs med stöd av de särskilda reglerna om sjukersättning inte heller betraktas som förvärvsarbete. Om det inte går att avgöra om viss frånvaro härrör från arbetstid där inkomsten är sjukpenninggrundande eller från sådan arbetstid som utgår från de särskilda reglerna om sjukersättning ska frånvarotid från arbetet i första hand räknas av från den del som avser arbetstid som utförs med stöd av de särskilda reglerna om sjukersättning.

Promemorians förslag: Avviker från regeringens förslag genom att arbetsgruppens förslag inte fullt ut reglerade rätten till ersättning när de särskilda reglerna om sjukersättning tillämpas vid partiell ersättning.

Remissinstanserna: Ett antal remissinstanser anser att reglerna för den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) är oklara och behöver ytterligare utredas, däribland *Kammarrätten i Stockholm*, *Försäkringskassan*, *Sveriges Kommuner och Landsting* och *Svenskt Näringsliv*. *Arbetsgivaralliansen* tillstyrker förslaget om att SGI inte ska fastställas. Vissa remissinstanser avvisar förslaget att SGI inte ska fastställas, däribland *Länsrätten i Västerbottens län*, *LO* och *TCO*.

Skälen för regeringens förslag: Den som är försäkrad för arbetsbase- rade förmåner enligt socialförsäkringslagen (1999:799) har rätt till sjuk- penning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) om han eller hon har en sjukpenninggrundande inkomst (SGI) av eget arbete som uppgår till minst 24 procent av prisbasbeloppet. Vid beräkning av SGI bortses inom sjukförsäkringen från inkomster som överstiger 7,5 prisbas- belopp. Sjukpenningförsäkringen har fyra ersättningsnivåer – hel, tre fjärdedels, halv och en fjärdedels sjukpenning. Genom lagen (1991:1047) om sjuklön ansvarar arbetsgivaren för ersättningen under de fjorton första dagarna i ett sjukfall.

Ersättningsnivån inom sjukpenning- och sjuklönesystemet är 80 procent av ersättningsunderlaget med undantag för den första dagen som utgör karensdag. Inom sjukpenningförsäkringen multipliceras SGI från och med den 1 januari 2008 med faktorn 0,97 vid beräkning av bland annat sjukpenning.

Utöver den sjukpenning som utges kan den enskilde via t.ex. kollektiv- avtalade ersättningar erhålla ytterligare omkring 10 procent av inkomst- förlusten. För löntagare som har inkomster över det s.k. inkomsttaket utges som regel 90 procent av den lönedel som överstiger inkomsttaket från avtalsförsäkringar.

Den sjukpenninggrundande inkomsten ska bland annat omprövas när en försäkrad beviljas sjukersättning. För en person som beviljas hel sjuk- ersättning upphör SGI att gälla, eftersom han eller hon inte längre har någon förvärvsinkomst. Om den försäkrade beviljas sjukersättning i form av en fjärdedels, halv eller tre fjärdedels förmån, och den försäkrade t.ex. förvärvsarbetar i viss omfattning, fastställs SGI efter huvudreglerna i AFL.

Förslaget om att införa särskilda regler för personer som beviljats icke tidsbegränsad sjukersättning innebär att dessa personer kommer att kunna förvärvsarbeta och därmed erhålla inkomst för samma tid som sjukersättning beviljats. Enligt gällande regler för SGI ska i sådana fall SGI fastställas om övriga formella förutsättningar är uppfyllda. Flera remissinstanser anser att SGI bör fastställas även för sådana inkomster som en person erhåller för samma tid som de särskilda reglerna om sjuk- ersättning gäller. Försäkringskassan anser dock att det inte ska vara möj- ligt att erhålla ersättning, vid t.ex. sjukdom, för den del av en inkomst som ligger inom fribeloppet.

En sådan lösning skulle dock få till följd att en försäkrad som beviljats t.ex. hel sjukersättning för samma tid som den fastställda SGI:n avser helt eller till viss del i flertalet fall skulle kompenseras dubbelt. Exem-

pelvis skulle en sådan lösning få till följd att en person under en längre tid kan uppbära sjukpenning för samma tid och sjukdomsorsak som har gett rätt till sjukersättning. Regeringen har prövat frågan men anser inte att detta är en acceptabel lösning. Ett sådant förslag skulle utgöra ett allt för stort avsteg från de grundläggande principerna inom socialförsäkringssystemet, dvs. att ersättning från sjukförsäkringen inte ska utges för samma tid från olika ersättningssystem.

Regeringen föreslår i stället att någon SGI inte ska fastställas på den del som den försäkrade har beviljats hel eller partiell sjukersättning för. Detta innebär att personen i samband med sjukdom, föräldradledighet eller annan frånvaro som är ersättningsberättigad från socialförsäkringen inte har rätt till ersättning för sådan tid. Personen ska anses försäkrad och därmed kompenseras för sin grundläggande arbetsförmåga eller övrig frånvaro från arbetet genom den sjukersättning som tidigare beviljats. I promemorian (Ds 2008:14, s. 115) angavs att frågan om eventuell rätt till ledighet för vård av sjukt barn för de som arbetar med stöd av de särskilda reglerna skulle behandlas separat. I promemorian (Ds 2008:39) – Ledighetsrätt för personer som arbetar med stöd av särskilda regler om sjukersättning – föreslås att personer med sjukersättning som börjar arbeta med stöd av de särskilda reglerna ska ha rätt till ledighet för tillfällig vård av barn och vidare även för vård av svårt sjuk närstående, trots att dessa arbetstagare inte har rätt till tillfällig föräldrapenning eller närståendepenning. De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 2009. Promemorian sändes den 9 maj 2008 ut på remiss. Svarstiden för remissen löper ut den 23 maj 2008.

Regeringens förslag i förevarande proposition innebär att försäkrade som t.ex. tillfälligt blir arbetsförmögna på grund av sjukdom, vare sig kan erhålla lön, sjukpenning och under vissa förutsättningar inte heller sjuklön (se avsnitt 6.4.2) för den del av förvärvsarbetet som inte grundar rätt till SGI. Kompensationen för lönebortfallet i sådana fall regleras först senare i det slutliga beslutet om sjukersättning. Den enskilde har dock som regel möjlighet att få ett beslut om preliminär sjukersättning ändrat om något förhållande har inträffat som kan påverka storleken av sjukersättningen, t.ex. om det extra förvärvsarbetet helt upphör eller arbetstiden i detta arbete minskar på grund av sjukdom. Regeringen inser att en sådan reglering i vissa fall kan innebära negativa konsekvenser för den enskildes ekonomiska situation. Det är därför viktigt att den som vill och har möjligheter att utnyttja de särskilda regler som föreslås gälla för steglös avräkning dels är välinformerade och medvetna om de ekonomiska konsekvenser som kan uppstå, dels så långt som möjligt planerar för eventuella sådana konsekvenser.

För en person som har beviljats hel sjukersättning och arbetar med stöd av de särskilda reglerna bör således inte någon SGI fastställas. Även för en person som beviljats partiell sjukersättning föreslås särskilda regler vid beräkning av SGI. I likhet med de nuvarande reglerna bör den försäkrade givetvis ha rätt till SGI enligt huvudreglerna i AFL för den del av arbetsinkomsten som kan hänföras till den arbetsförmåga som Försäkringskassan tidigare bedömt att personen har. Regeringen anser dock i likhet med vad som föreslås gälla i samband med beslut om hel sjukersättning att någon SGI inte ska fastställas på den del som den försäkrade har fått partiell sjukersättning för. Det kan i vissa fall vara svårt att

avgöra, vilken del av arbetsinkomsten som ska hänföras till den del som avser den tidigare konstaterade arbetsförmågan och vilken del av arbetsinkomsten som avser den del, som regel den arbetstid, som kan hänföras till arbete enligt de särskilda reglerna.

Inkomsten för en person med partiell sjukersättning som arbetar kan således delas upp i två delar. Den ena delen av inkomsten hänför sig till den tidigare bedömda arbetsförmågan. Den andra delen av inkomsterna hänför sig till arbete med stöd av de särskilda reglerna som gäller för sjukersättning. Det kan i vissa fall, t.ex. för egenföretagare, vara svårt att avgöra hur en ökad inkomst, som i sig skulle kunna vara sjukpenninggrundande, bör beaktas i sammanhanget. Regeringens bedömning är att de mer svårbedömda ärendena kommer att vara förhållandevis få och att det i flertalet fall kommer att framstå som uppenbart vilken del av en inkomstökning som hänför sig till respektive del, dvs. om inkomsten ska vara sjukpenninggrundande eller inte.

I samband med att föreliggande förslag har remissbehandlats har regeringen uppmärksammat att reglerna om rätten till ersättning i vissa avseenden behöver ändras när de särskilda reglerna om sjukersättning tillämpas vid partiell ersättning. Redan i dag gäller att Försäkringskassan vid prövning av rätten till sjukpenning ska bortse från den nedsättning av förmågan som ligger till grund för t.ex. den sjukersättning som utges. Regeringen föreslår därför att sådant förvärvsarbete som utförs med stöd av de särskilda reglerna som föreslås gälla om sjukersättning vid bedömning av ersättningsrätten inte heller bör betraktas som förvärvsarbete. En sådan ändring innebär att den som har flera arbetsgivare och t.ex. insjuknar, kan erhålla ersättning enligt samma regler som gäller för övriga försäkrade, dvs. att den som har en partiell arbetsförmåga och förvärvsarbetar motsvarande denna del och därmed har en inkomst som ger rätt till SGI, vid hel frånvaro från detta arbete också ska få rätt till hel dag-ersättning baserad på den fastställda SGI:n. En förutsättning för att en bedömning av ersättningsrätten ska kunna göras är därför att Försäkringskassan fastställer om den frånvarotid som uppges av den försäkrade härrör från arbetstid som i princip är SGI-grundande eller till sådan arbetstid som utgår från de särskilda reglerna om sjukersättning.

Regeringens förslag innebär således att det både vid beräkning av SGI och bedömning av ersättningsrätt ska bortses från sådant förvärvsarbete som någon utför med stöd av de särskilda reglerna om sjukersättning. När det gäller pensionsrätt så lämnas det nu inte något förslag. Frågan är av den karaktär att den bör beredas med Pensionsgruppen.

Utöver vad som sagts ovan föreslår regeringen att i de fall det inte går att avgöra om viss frånvaro härrör från förvärvsarbete som i princip är SGI-grundande eller till sådant förvärvsarbete som utgår från de särskilda reglerna om sjukersättning, bör en grundläggande utgångspunkt vara att frånvarotid från arbetet i första hand avräknas från den del som avser arbetstid som utförs med stöd av de särskilda reglerna om sjukersättning. Denna utgångspunkt blir särskilt tydlig i de fall en försäkrad blir partiellt arbetsoförmögen på grund av sjukdom hos en och samma arbetsgivare och där inkomsterna av en sådan anställning endast delvis är sjukpenninggrundande på grund av att förvärvsarbete delvis utförs under tid som motsvarar del som sjukersättning avser. Förslaget innebär ändringar

6.4.2 Sjuklön

Regeringens bedömning: En arbetsgivare bör inte vara skyldig att betala sjuklön enligt lagen (1991:1047) om sjuklön (SjLL) till en arbetstagare som på grund av sjukdom inte kan utföra sådant förvärvsarbete som skulle ha utförts med stöd av de särskilda reglerna om sjukersättning. Regeringen avser att till riksdagen återkomma med förslag som avser de delar som berör arbetsgivarens skyldighet att utge sjuklön enligt SjLL till arbetstagare som omfattas av de särskilda reglerna om sjukersättning.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser är positiva, däribland *Svenskt Näringsliv*, *Malmö kommun* och *Lantbrukarnas riksförbund*. *Arbetsgivarverket*, *Svenskt Näringsliv*, *Nacka kommun* och *Göteborgs stad* anser att Försäkringskassan ska underrätta arbetsgivare i de fall en person ska förvärvsarbeta med stöd av de särskilda reglerna om sjukersättning. *Kammarrätten i Stockholm* och *LO* är negativa till förslaget.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt lagen (1991:1047) om sjuklön (SjLL) har en arbetstagare som uppfyller vissa kvalifikationsvillkor rätt till sjuklön från sin arbetsgivare under de två första veckorna i en sjukperiod. En arbetstagare som inte uppfyller villkoren för att erhålla sjuklön kan under de två första veckorna erhålla sjukpenning från Försäkringskassan i stället för sjuklön. Regeringen har, som ovan konstaterats, föreslagit att någon rätt till dag ersättning, t.ex. i form av sjukpenning, inte ska kunna utges för den del av ett inkomstbortfall som hänförs till den del som sjukersättningen avser, dvs. någon SGI ska inte fastställas som avser denna del. För att samtliga försäkrade, som väljer att använda de särskilda reglerna som föreslås, ska behandlas lika anser regeringen att reglerna i SjLL bör ändras så att en arbetsgivare inte ska vara skyldig att betala sjuklön vid sjukdom till en arbetstagare som utför förvärvsarbete under tid som motsvarar den del som sjukersättningen avser.

Regeringen är medveten om de problem som vissa remissinstanser har pekat på vad gäller förslaget att arbetsgivare inte bör vara skyldiga att utge sjuklön (se även under avsnitt 6.4.1). Regeringens sammanvägda bedömning är dock att alla försäkrade bör behandlas så lika som möjligt. Regeringens bedömning är därför att en arbetsgivare inte ska vara skyldig att betala sjuklön vid sjukdom enligt SjLL till en arbetstagare som utför förvärvsarbete under tid som motsvarar den del som sjukersättningen avser. Att en arbetsgivare inte bör vara skyldig att betala sjuklön kan enligt regeringens bedömning även komma att få den positiva effekten att det underlättar för försäkrade som uppbär sjukersättning att erhålla arbete.

Regeringen anser dock att regleringen av detta är av sådan karaktär att Lagrådets yttrande över lagförslaget bör inhämtas. Regeringens avsikt är

därför att återkomma med förslag som bör kunna träda i kraft den 1 januari 2009 och som avser de delar som berör arbetsgivarnas skyldighet att utge sjuklön enligt SjLL till arbetstagare som omfattas av de särskilda reglerna om sjukersättning.

6.4.3 Livränta på grund av arbetsskada

Regeringens förslag: Inkomster från förvärvsarbete som sker med stöd av de särskilda reglerna i 16 a kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring ska medräknas när underlaget för livränta enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring beräknas.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Försäkringskassan* tillstyrker regeringens förslag i princip, men menar att det bör regleras i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring (LAF) hur en livränta som utges till följd av en arbetsskada som inträffat under förvärvsarbete med stöd av de särskilda reglerna ska samordnas med sjukersättningen.

Skälen för regeringens förslag: Den som har fått en bestående nedsättning av sin arbetsförmåga på grund av en arbetsskada kan ha rätt till livränta. Livräntan ersätter det inkomstbortfall som arbetsskadan orsakar upp till 7,5 prisbasbelopp. För rätt till livränta krävs att förmågan att skaffa sig inkomst är nedsatt med minst en femtondel. Livränta betalas inte ut om inkomstförlusten per år understiger en fjärdedels prisbasbelopp. Vad som gäller vid arbetsskada regleras i LAF.

För den som är sjukpenningförsäkrad enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) är livränteunderlaget hans eller hennes sjukpenninggrundande inkomst vid den tidpunkt från vilken livränta första gången ska ges ut eller den inkomst som då skulle ha varit hans eller hennes SGI om Försäkringskassan hade känt till samtliga förhållanden (4 kap. 5 § LAF). För den som inte är sjukpenningförsäkrad enligt AFL men ändå har inkomst av förvärvsarbete är livränteunderlaget den inkomst som skulle ha utgjort SGI för henne eller honom om hon eller han hade varit sjukpenningförsäkrad (4 kap. 6 § LAF).

Arbetsskadeförsäkringen är vår äldsta socialförsäkring. Den första lagen på området trädde i kraft redan 1901. Enligt denna lag lämnades ersättning vid olycksfall inom industrin. Grundläggande för arbetsskadeförsäkringen är att den som skadar sig i arbetet ska ha ett starkare skydd än den som förlorar arbetsförmågan helt eller delvis av andra skäl. Även den som inte är sjukpenningförsäkrad kan ha rätt till både livränta och sjukpenning vid arbetsskada. Regeringens uppfattning är att detta synsätt bör gälla även om en försäkrad som arbetar med stöd av de särskilda reglerna råkar ut för en arbetsskada som ger en bestående nedsättning av arbetsförmågan. Det föreslås därför att ett undantag ska införas i 4 kap. 5 § LAF innebärande att inkomster från ett förvärvsarbete som sker med stöd av de särskilda reglerna ska beaktas när livränteunderlaget fastställs.

En annan fråga är hur en livränta som beviljats till följd av en arbetsskada som inträffat när den försäkrade arbetat med stöd av de särskilda reglerna ska samordnas med sjukersättningen. Försäkringskassan har

påpekat att det inte finns någon uttrycklig reglering av detta i arbetsgruppens förslag och efterlyser därför en sådan författningsreglering.

Regeringen delar inte Försäkringskassans uppfattning att en särskild författningsreglering behövs. Av 6 kap. 1 § LAF framgår att om någon som har rätt till livränta samtidigt är berättigad till sjukersättning eller aktivitetsersättning med anledning av den inkomstförlust som har föranlett livräntan, utges livräntan endast i den mån den överstiger sjukersättningen. Sjukersättning beviljas om en försäkrad har nedsatt arbetsförmåga som medför försämrad möjlighet att försörja sig genom förvärvsarbete och därav följande inkomstförlust. Denna inkomstförlust minskar eller bortfaller genom att den försäkrade börjar förvärvsarbete. De särskilda reglerna gör dock att sjukersättningen inte omprövas. Om den försäkrade på grund av arbetsskada som inträffat under detta arbete beviljas livränta rör det sig till den del sjukersättningen varit reducerad om samma nedsättning av arbetsförmåga och inkomstförlust som kompenseras genom den sjukersättning som den försäkrade redan uppbär. Regeringen anser således att reglerna i 6 kap. 1 § första stycket LAF även omfattar personer som arbetar med stöd av reglerna om steglös avräkning och som under det arbetet får en arbetsskada. Regeringen konstaterar också att det inte ansågs nödvändigt med en särskild författningsreglering i motsvarande fall när reglerna om vilandeförklaring av sjuk- eller aktivitetsersättning infördes.

Andra bestämmelser föreslås gälla för den som har beviljats livränta för en arbetsskada som har inträffat innan ikraftträdandet av de föreslagna bestämmelserna, enligt vad som framgår av avsnitt 6.5.

6.4.4 Bestämmelser om ersättning vid arbetslöshet

Regeringens bedömning: De särskilda reglerna för sjukersättning föranleder ingen ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen* anser att det behövs ett tillägg till eller i vart fall ett förtydligande i lagen om arbetslöshetsförsäkring i fråga om tillgodoräkningsbart arbete vid prövning av rätten till arbetslöshetsersättning. Övriga remissinstanser har inte haft några synpunkter i denna del.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt nuvarande bestämmelser om arbetslöshetsförsäkring har en person rätt till arbetslöshetsersättning om han eller hon uppfyller dels de allmänna villkoren, dels arbetsvillkoret, 9 och 12 §§ lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. Därutöver ska personen, för att ha rätt till inkomstrelaterad ersättning, uppfylla medlemsvillkoret, 7 § lagen om arbetslöshetsförsäkring, och inträdesvillkoret i arbetslöshetskassan, 34 § lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor. För att undvika eventuell dubbel ersättning finns bestämmelser i 48 c § respektive 69 § lagen om arbetslöshetsförsäkring om avstämning av uppgifter mellan arbetslöshetskassorna och Försäkringskassan rörande

förmåner eller ersättningar som har betydelse vid tillämpningen av lagen om arbetslöshetsförsäkring.

Rätt till ersättning vid arbetslöshet enligt de allmänna villkoren har bl.a. den som är arbetsför och oförhindrad att åta sig arbete i viss utsträckning, 9 § 1 lagen om arbetslöshetsförsäkring. I förarbetena till bestämmelsen (prop. 1973:56 s. 177) anges bl.a. att villkoret arbetsför innebär att sökanden ska kunna prestera ett normalt arbetsresultat i ett för honom eller henne lämpligt arbete. Den som på grund av sjukdom, invaliditet eller hög ålder inte kan utföra arbete bör inte vara berättigad till ersättning. Sjukdom som medför hel sjukpenning utesluter således rätten till arbetslöshetsersättning. Den som uppbär hel förtidspension eller helt sjukbidrag likställs med den som är helt sjukskriven. I fall då halv sjukpenning utgår ska den arbetslöse anses som arbetsför halva dagen. Då partiell förtidspension och partiellt sjukbidrag utgår görs inga generella antaganden utan en bedömning får ske från fall till fall utifrån samtliga omständigheter.

Utifrån de ovan refererade förarbetsuttalandena gör arbetslöshetskassorna regelmässigt en bedömning av om den enskilde är arbetsför. Dagens system innebär att en person som helt eller delvis uppbär sjukersättning inte bedöms som arbetsför i arbetslöshetsförsäkringens mening för den del som sjukersättningen avser. För övrig tid kan personen däremot bli aktuell för arbetslöshetsersättning om övriga villkor är uppfyllda. Förslaget om de särskilda reglerna för sjukersättning medför ingen förändring i detta avseende.

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen har anfört att det krävs ett tillägg till 14 § lagen om arbetslöshetsförsäkring om det är meningen att arbete enligt de särskilda reglerna för sjukersättning inte ska beaktas vid prövning av rätten till arbetslöshetsersättning. Om avsikten är att sådant arbete ska beaktas anser *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen* att det behövs ett förtydligande i lagen.

Regeringens målsättning med de nu föreslagna reglerna är att öka tryggheten för personer med sjukersättning som vill pröva att arbeta. För dessa personer bör gälla samma rättigheter vid arbetslöshet som för övriga arbetslösa. En person med sjukersättning som har utnyttjat möjligheten att förvärsarbeta enligt de nya reglerna ska därför på sedvanligt sätt kunna tillgodoräkna sig detta arbete vid prövning av arbetsvillkoret och beräkning av dagersättningens storlek. Eftersom en sådan tillämpning följer av redan gällande lagtext behövs inte, som *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen* hävdar, något särskilt förtydligande i lagen.

6.5.1 Arbetskadeförsäkring

Regeringens förslag: För en försäkrad med arbetskadeförsäkring som samordnas med sjukersättning och som arbetar med stöd av de särskilda reglerna ska arbetskadeförsäkringen inte omprövas på grund av att den försäkrade visat ökad arbetsförmåga. Reglerna för reducering av sjukersättningen ska även gälla arbetskadeförsäkringen.

Promemorians förslag: Arbetsgruppen föreslog att när en försäkrad, som även uppbar arbetskadeförsäkring, arbetade med stöd av de särskilda reglerna skulle arbetskadeförsäkringen reduceras först och därefter sjukersättningen.

Remissinstanserna: *Försäkringskassan* framhåller att när sjukersättning och arbetskadeförsäkring utges för samma nedsättning av arbetsförmågan utgör sjukersättningen oftast en större del av den ersättning som utbetalas. *Försäkringskassan* menar att det därför skulle vara administrativt enklare om det var sjukersättningen som först reducerades och att arbetskadeförsäkringen minskas när hela sjukersättningen är bortreducerad.

Skälen för regeringens förslag

Sjukersättningen samordnas med vissa andra förmåner, bl.a. med livräntor. Ersättning för skador i arbetet som visat sig den 1 juli 1977 eller senare regleras i huvudsak genom lagen (1976:380) om arbetskadeförsäkring (LAF) och lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd.

Den som har fått en bestående nedsättning av sin arbetsförmåga på grund av en arbetskada har enligt LAF rätt till livränta för den inkomstförlust som uppkommer. Livräntan motsvarar hela den inkomstförlust som orsakats av skadan. Inkomster som överstiger 7,5 prisbasbelopp kompenseras dock inte med livränta. En förutsättning för rätt till livränta är att den försäkrades förmåga att skaffa sig inkomst genom arbete är nedsatt med minst 1/15 samt att den årliga inkomstförlusten uppgår till minst en fjärdedel av det prisbasbelopp som gällde vid ingången av det år som livränta ska börja betalas.

Samordningsbestämmelser

För den som har rätt till egenlivränta från arbetskadeförsäkringen och samtidigt har rätt till sjukersättning samordnas livräntan med sjukersättningen. Samordningen görs så att livräntan betalas ut med det belopp som överstiger sjukersättningen. Om en försäkrad har livränta och vid en senare tidpunkt får rätt till sjukersättning för en sjukdom som inte är arbetsrelaterad ska förmånerna samordnas. Livräntan minskas då med den andel av ersättningen som svarar mot den andel som nedsättningen av förmågan att skaffa inkomst av arbete till följd av skadan utgjorde av hel sådan förmåga när livräntan bestämdes.

I dag gäller att beslut om arbetsskadelivränta omprövas om det har skett en ändring av betydelse i de förhållanden som var avgörande för beslutet. Beslutet omprövas också om den försäkrades möjlighet att skaffa sig inkomster genom arbete väsentligen har förbättrats. Det innebär att om försörjningsförmågan har förbättrats till följd av löneutveckling, utökad arbetstid eller på annat sätt ska livräntan omprövas. Även ökade inkomster på grund av politiska uppdrag eller andra uppdrag kan leda till en minskning av livräntan. Någon omprövning görs inte för inkomstförändringar som uppgår till lägre belopp än 1/20 av den årliga inkomsten av förvärvsarbete som den skadade skulle ha uppnått om han inte blivit skadad.

Vidare gäller att den som uppbär livränta är skyldig att anmäla till Försäkringskassan sådana ändrade förhållanden som kan påverka rätten till livräntan. När Försäkringskassan får kännedom om inkomständringar som kan föranleda omprövning av livräntan bör Försäkringskassan ta initiativ till att en sådan prövning kommer till stånd.

Regeringens överväganden

För att även försäkrade som utöver sjukersättning har en arbetsskadelivränta som samordnas med sjukersättning ska kunna arbeta med stöd av de särskilda reglerna måste förändringar göras i LAF. Regeringen föreslår därför att omprövning av arbetsskadelivräntan inte ska göras på grund av att en försäkrad som omfattas av de särskilda reglerna om sjukersättning fått förbättrad inkomstförmåga. I stället ska livräntan reduceras på samma sätt som sjukersättningen (se avsnitt 7).

Försäkringskassan har, till skillnad mot vad arbetsgruppen föreslog, förordat att sjukersättningen ska reduceras först och att arbetsskadelivräntan börjar minska då hela sjukersättningen är bortreducerad. Regeringen delar Försäkringskassans uppfattning att det borde vara administrativt enklare om sjukersättningen reduceras först. Eftersom sjukersättningen oftast betalas ut med det högre beloppet blir antalet fall färre där reduktion ska ske i båda förmånerna.

Försäkrade vars skador visat sig före den 1 juli 1977 får ersättning enligt äldre bestämmelser, företrädesvis lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring (YFL). Livränta enligt YFL skiljer sig väsentligen från den enligt LAF. Enligt YFL ska en invaliditetsgrad fastställas och denna avgör sedan ersättningens storlek oberoende av de inkomster som den skadade trots invaliditeten kan få genom förvärvsarbete. Om en försäkrad med sjukersättning arbetar med stöd av de särskilda reglerna samordnas endast den sjukersättning som efter samordning med yrkesskadelivränta reduceras medan yrkesskadelivränta förblir ograverad. Uppskattningsvis kommer detta endast att bli aktuellt i ett tiotal fall.

Regeringens bedömning: För personer som har rätt till både garantiersättning till sjukersättning och garantipension till änkepension bör endast det högsta beloppet av garantiersättning, efter minskning på grund av reduceringsinkomst, och garantipension betalas ut.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte yttrat sig över bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: Änkepension är en inkomstrelaterad förmån som kan betalas ut till efterlevande kvinnor. Till änkepension finns ett grundskydd, garantipension, som betalas ut som en utfyllnad till den inkomstgrundade änkepensionen. Omställningspension ersatte 1990 änkepension men kan p.g.a. långtgående övergångsregler fortfarande beviljas. Garantipension till änkepension kan betalas ut fram till dess att änkan fyller 65 år. Sjukersättning är liksom änkepension uppbyggd av en inkomstgrundad del och ett grundskydd, garantiersättning, som fyller ut ersättningen till en garanterad nivå.

För att de kvinnor som har rätt till både änkepension och sjukersättning inte samtidigt ska kunna uppbära två grundskydd, dvs. både garantipension och garantiersättning, finns särskilda bestämmelser som förhindrar detta. Reglerna innebär att endast det högsta grundskyddet betalas ut.

Till efterlevande som har omställningspension och sjukersättning kan garantipension till omställningspensionen och garantiersättning till sjukersättningen betalas ut samtidigt. Men till skillnad från änkepensionen är omställningspensionen tidsbegränsad, den som inte har några barn får omställningspension i ett år medan den som har barn under 12 år får omställningspension till dess att det yngsta barnet fyllt 12 år. Omställningspension betalas endast ut till personer som är yngre än 65 år.

För de personer som reglerna för steglös avräkning tillämpas på kan garantiersättningen trappas av mot reduceringsinkomsten. Efter avräkningen kan garantiersättningen vara helt eller delvis bortreducerad. Det innebär att om garantiersättningen, före avdrag för reduceringsinkomst, är den grundskyddsformån som är högst så kan förhållandet bli det omvända sedan avdraget har gjorts. Syftet med dagens regler att endast den högsta grundskyddsformånen ska betalas ut är att personer med både änkepension och sjukersättning ska vara garanterade ett grundskydd.

Eftersom garantiersättningen kan komma att minskas av reduceringsinkomst krävs ett förtydligande av om det är garantiersättningen före eller efter reduktion som ska användas vid jämförelsen av vilken grundskyddsformån som är högst. Om jämförelsen görs efter det att garantiersättningen har samordnats med arbetsinkomst är den försäkrade alltid garanterad ett grundskydd. Om jämförelsen däremot görs innan reduktionen har gjorts kan följden bli att en person varken får garantiersättning eller garantipension eftersom hela garantiersättningen kan reduceras bort efter det att jämförelsen gjorts. En person skulle då inte vara garanterad något grundskydd alls.

Regeringen bedömer att det är garantiersättningens belopp efter avdrag för reduceringsinkomst som ska användas för att fastställa vilket grundskydd som ska betalas ut, dvs. om garantiersättningen efter reduktion av

arbetsinkomst kommer att understiga garantipensionen så ska garantipensionen betalas ut och tvärtom. På så sätt är en änka alltid garanterad ett grundskydd och det innebär att en änka alltid har rätt till ett belopp lägst motsvarande hennes garantipension. Även principen att garantipension till änkepension inte ska påverkas av ankans egna förvärvsinkomster bibehålls då.

6.5.3 Särskild efterlevandepension

Regeringens förslag: För personer som omfattas av de särskilda reglerna för sjukersättning, ska den särskilda efterlevandepensionen reduceras av sjukersättningen innan denna har minskats på grund av reduceringsinkomsten.

Särskild efterlevandepension ska inte omprövas om försörjningsförmågan ökar väsentligt för den som samtidigt uppbär sjukersättning och har ansökt om att reglerna för steglös avräkning ska tillämpas.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: En efterlevande make som inte kan försörja sig själv genom arbete kunde fr.o.m. 1990 och fram till 2003 beviljas särskild efterlevandepension (SEP), när rätten till omställningspension upphörde. SEP kunde inte beviljas för en nedsättning av förvärvsförmågan som den efterlevande samtidigt hade rätt till sjukpenning eller arbetsskadelivränta för. Förmånen samordnas med vissa andra förmåner, bl.a. sjukersättning.

Särskild efterlevandepension består av en inkomstrelaterad del och garantipension till särskild efterlevandepension. Förmånen kan vara tidsbegränsad och ska omprövas minst en gång vart tredje år. Förmånen ska också omprövas om försörjningsförmågan har förbättrats väsentligt. Det finns för närvarande tolv personer som uppbär SEP och sjukersättning.

För de som uppbär särskild efterlevandepension och sjukersättning för samma nedsättning av förvärvsmöjligheten ska SEP, både inkomstgrundad och garantipension, minskas med beloppet för sjukersättning och garantiersättning.

Innebörden av de gällande reglerna blir att om reglerna för steglös avräkning tillämpas och sjukersättning eller garantiersättning minskar till följd av avtrappning mot arbetsinkomsten så ökar den särskilda efterlevandepensionen.

Regeringen anser inte att en person ska kompenseras genom höjd SEP då sjukersättningen minskar och föreslår att avdrag från särskild efterlevandepension och garantipension görs med beloppet för sjukersättning och garantiersättning innan dessa har trappats av mot arbetsinkomsten.

För de personer som kommer att omfattas av de särskilda reglerna för sjukersättning ska inte någon ny bedömning av arbetsförmågan göras avseende sjukersättningen om de försäkrade börjar att arbeta eller utökar sin arbetstid. Regeringen föreslår att motsvarande regler ska gälla för dem som har SEP och sjukersättning och omfattas av de särskilda reg-

lerna för sjukersättning, dvs. inte heller den särskilda efterlevandepen- Prop. 2007/08:124
sionen ska omprövas om försörjningsförmågan ökar väsentligt.

6.6 Ansökan, anmälan, beslut m.m.

6.6.1 Ansökan och anmälan till Försäkringskassan

Regeringens förslag: För att reglerna för steglös avräkning ska kunna tillämpas för en person ska en skriftlig ansökan göras hos Försäkringskassan innan arbetet påbörjas. Ansökan ska göras för varje kalenderår.

Om Försäkringskassan har beslutat att reglerna om steglös avräkning är tillämpliga, är den försäkrade skyldig att anmäla till Försäkringskassan ändringar av inkomsten och andra förhållanden som kan antas innebära att slutlig sjukersättning inte kommer att beviljas eller kommer att beviljas med lägre belopp än den preliminära sjukersättningen. Anmälan ska göras utan oskäligt dröjsmål.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: *Kammarrätten i Stockholm* anser att det är oklart om man ska anmäla varje liten förändring liksom vad som avses med oskäligt dröjsmål. *Malmö kommun* anser att det vore bättre med ett anmälningsförfarande i efterhand eftersom de anser att det är orimligt att dessa personer ska kunna ha en uppfattning om sin framtida arbetsförmåga eftersom de tidigare bedömts sakna arbetsförmåga. *De Handikappades Riksförbund* tillstyrker förslaget men påpekar att det kommer att krävas massiva informationsinsatser.

Skälen för regeringens förslag: För att erhålla förmåner krävs normalt att den försäkrade lämnar in en ansökan till berörd myndighet. En ansökan ska innehålla de uppgifter myndigheten behöver för att kunna bevilja och betala ut förmånen med rätt belopp. För att reglerna om steglös avräkning av sjukersättning ska kunna tillämpas måste Försäkringskassan bl.a. få uppgift om den försäkrades inkomst och fr.o.m. när reglerna ska börja tillämpas. Detta talar för att den försäkrade bör ansöka om att de särskilda reglerna ska tillämpas.

Syftet med de särskilda reglerna är att en person ska kunna arbeta på den del som han eller hon har beviljats sjukersättning för. Sjukersättningen ska avräknas steglöst mot reduceringsinkomsten. Ett fåtal av de som i dag har partiell sjukersättning och arbetar på den del de inte har sjukersättning för skulle emellertid riskera att få sänkt sjukersättning om reglerna för steglös avräkning var tvingande och tillämpades på alla.

Regeringen föreslår mot denna bakgrund att för att reglerna om steglös avräkning ska kunna tillämpas ska den försäkrade lämna in en skriftlig ansökan till Försäkringskassan innan han eller hon påbörjar förvärvsarbetet. Av ansökan ska det framgå när arbetet påbörjas och vilken inkomst som kommer att betalas ut. Eftersom avstämning ska göras för varje kalenderår måste den försäkrade lämna in en ansökan för varje år som reglerna för steglös avräkning ska tillämpas.

Om hela avräkningsförfarandet skulle ske i efterhand som Malmö kommun föreslår skulle sjukersättningen utbetalas utan hänsyn till redu-

ceringsinkomsten. Det skulle innebära att den försäkrade vid den slutliga avstämningen skulle kunna tvingas att betala tillbaka stora belopp till Försäkringskassan. Detta kan vara problematiskt framför allt om den försäkrade vid avstämningstidpunkten inte längre arbetar eller arbetar i mindre omfattning än tidigare.

Efter det att Försäkringskassan har bifallit ansökan är den försäkrade skyldig att, utan oskäligt dröjsmål, anmäla ändringar av inkomster och andra förhållanden som innebär att den slutliga sjukersättningen avviker från det preliminärt utbetalda beloppet. Det gäller även för personer med partiell sjukersättning när deras inkomst för den del de inte har sjukersättning för ändras.

6.6.2 Preliminärt beslut

Regeringens förslag: För den som ansöker om att reglerna för steglös avräkning ska tillämpas, ska Försäkringskassan fatta ett preliminärt beslut för varje år om löpande reducering av sjukersättningen. Ett preliminärt beslut om steglös avräkning avser ett kalenderår och ska så nära som möjligt motsvara det slutliga beslutet för året.

Försäkringskassan ska fatta ett nytt preliminärt beslut för kalenderåret om den försäkrade anmäler ändringar av inkomst eller andra förhållanden som påverkar sjukersättningens storlek. Om ändringen innebär att sjukersättningen påverkas endast i ringa mån kan dock Försäkringskassan underlåta att fatta ett nytt preliminärt beslut.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Försäkringskassan* anser att det är otydligt om myndigheten, vid ändrade förhållanden, endast kan fatta ett nytt preliminärt beslut efter anmälan från den försäkrade eller om de kan fatta ett nytt preliminärt beslut på eget initiativ.

Skälen för regeringens förslag: När den försäkrade ansöker hos Försäkringskassan om att reglerna om steglös avräkning ska tillämpas är det de inkomstuppgifter som han eller hon anger i ansökan som måste ligga till grund för kassans beslut. Det är emellertid inte förrän Skatteverket har fattat beslut om den pensionsgrundande inkomsten för inkomståret som den faktiska inkomsten för året är fastställd.

Försäkringskassan måste fatta ett preliminärt beslut om löpande reducering av sjukersättningen med ledning av de uppgifter som vid tidpunkten för beviljandet finns tillgängliga, dvs. innan den faktiska inkomsten för året har fastställts. Regeringen föreslår därför att Försäkringskassan, på grundval av de inkomstuppgifter som den försäkrade lämnar, ska fatta ett preliminärt beslut om löpande reducering av sjukersättningen. Det preliminära beslutet ska så nära som möjligt motsvara vad det slutliga beslutet kan antas bli då den pensionsgrundande inkomsten för året har beslutats och reduceringsinkomsten slutligt kan fastslås.

Eftersom avstämningen mellan preliminärt och slutligt beslut görs årsvis måste ett preliminärt beslut fattas för varje kalenderår som den försäkrade vill att reglerna för steglös avräkning ska tillämpas. För att Försäkringskassan ska kunna fatta ett preliminärt beslut krävs nya uppgifter

från den försäkrade varför han eller hon varje år måste lämna in en ansökan.

Om den försäkrade efter det att Försäkringskassan har fattat ett preliminärt beslut för ett år anmäler att inkomsten eller andra förhållanden som påverkar sjukersättningens storlek har ändrats, ska Försäkringskassan fatta ett nytt preliminärt beslut för kalenderåret. Försäkringskassan kan också på eget initiativ fatta ett nytt preliminärt beslut om de får kännedom om förhållanden som påverkar sjukersättningen storlek t.ex. om den försäkrade häktats eller tagits in på anstalt.

Försäkringskassan kan underlåta att fatta ett nytt preliminärt beslut om ändringen endast har ringa påverkan på det belopp som betalas ut i sjukersättning.

6.6.3 Slutligt beslut

Regeringens förslag: Försäkringskassan ska fatta ett slutligt beslut om steglös avräkning enligt de särskilda reglerna för sjukersättning för varje kalenderår som preliminär reducering har gjorts. Det slutliga beslutet bestäms efter den tidpunkt då den pensionsgrundande inkomsten för kalenderåret har meddelats och reduceringsinkomsten slutligt kan fastslås.

Om Skatteverket ändrar beslutet om pensionsgrundande inkomst efter det att Försäkringskassan har fattat slutligt beslut om steglös avräkning ska ett nytt slutligt beslut fattas om den försäkrade inom ett år begär det eller om Försäkringskassan tar upp frågan. Nytt slutligt beslut ska dock inte fattas efter utgången av femte året efter det ursprungliga beslutet om pensionsgrundande inkomst meddelades.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Har inte yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: För att sjukersättning ska betalas ut med så korrekt belopp som möjligt anser regeringen att en avstämning bör göras mellan de preliminära utbetalningarna för ett kalenderår och det belopp som skulle ha betalats ut om steglös avräkning hade gjorts med ett belopp som motsvarar den slutliga reduceringsinkomsten för kalenderåret. Försäkringskassan bör därför fatta ett slutligt beslut om reducering för varje kalenderår efter det att Skatteverket har fattat beslut om pensionsgrundande inkomst för detta kalenderår.

Det slutliga beslutet ska sedan stämmas av mot det preliminära beslutet. Med en avstämning upptäcks eventuella felaktigheter i de preliminära utbetalningarna. Det gäller både fel som har orsakats av den enskilde och av Försäkringskassan. Om den försäkrade t.ex. har glömt att anmäla en förändring i inkomsten så upptäcks detta. En avstämning är också en viktig åtgärd för att motverka fusk.

Regeringen föreslår att Försäkringskassan, för varje kalenderår, ska fatta ett slutligt beslut om reducering av sjukersättningen och göra en avstämning mellan det som har betalats ut preliminärt och vad som skulle ha betalats ut om reduceringen hade gjorts enligt det slutliga beslutet. Ett belopp som efter avstämning ska återbetalas antingen till Försäkrings-

kassan eller till den försäkrade ska hanteras enligt gällande rutiner för återbetalningar.

Om Skatteverket ändrar beslutet om pensionsgrundande inkomst efter det att Försäkringskassan har fattat det slutliga beslutet om steglös avräkning, ska ett nytt slutligt beslut fattas om den försäkrade begär det inom ett år från det att Skatteverket beslutat om ändrad pensionsgrundande inkomst. Detta ska dock inte gälla om det har gått mer än fem år sedan beslutet om pensionsgrundande inkomst meddelades.

6.6.4 Överskjutande belopp

Regeringens förslag: Om det slutliga beslutet innebär att sjukersättningen preliminärt har betalats ut med för lågt belopp ska det överskjutande beloppet betalas ut till den försäkrade. Belopp som understiger 1 200 kronor ska inte betalas tillbaka.

Beloppet som återbetalas till den försäkrade ska ökas med ett tillägg som beräknas med ledning av den statslåneränta som gällde vid utgången av det kalenderår den preliminära utbetalningen avsåg. Tilläggets storlek fastställs av regeringen.

Promemorians förslag: I promemorian föreslogs att belopp som understiger 3 000 kronor inte skulle betalas tillbaka till den försäkrade om sjukersättningen preliminärt betalats ut med för lågt belopp.

Remissinstanserna: *Kammarrätten i Stockholm* anser att 3 000 kronor är ett stort belopp för en person som har sjuk- eller aktivitetsersättning och hänvisar till bostadsbidraget där motsvarande belopp är 1 200 kronor vilket de finner lämpligare. Även *Socialstyrelsen* hänvisar till bostadsbidraget och skriver att 250 kronor per månad är relativt mycket pengar.

Skälen för regeringens förslag: Om det slutliga beslutet visar att sjukersättning har betalats ut med för lågt belopp ska mellanskillnaden betalas ut till den försäkrade, jämte tillägg. Regeringen anser att man bör undvika att alltför små belopp betalas tillbaka och att en viss tolerans i avvikelserna bör tillåtas.

I promemorian (Ds 2008:14) bedömde arbetsgruppen en avvikelse motsvarande 250 kronor per månad dvs. 3 000 kronor per år som skälig. Flera remissinstanser anser emellertid att 3 000 kronor är ett för högt belopp och hänvisar i stället till reglerna för bostadsbidrag där det finns liknade regler med preliminärt och slutligt beslut. Vid den slutliga avstämningen av bostadsbidrag betalas emellertid inte belopp som understiger 1 200 kronor per år ut.

Beloppsgränsen för vad som inte ska betalas ut till de försäkrade får varken vara för hög eller för låg. Vid en låg beloppsgräns blir det fler utbetalningar av små belopp vilket belastar administrationen. Å andra sidan får beloppet inte vara så högt att det bidrar till att skapa möjligheter till manipulation av systemet för att försöka få ut så högt belopp som möjligt.

Regeringen föreslår mot bakgrund av detta att belopp som understiger 1 200 kronor vid den slutliga avstämningen inte ska betalas ut. Härigenom kommer också reglerna inom socialförsäkringen att vara likadana.

Beloppet som återbetalas till den försäkrade ska ökas med ett tillägg som beräknas med ledning av den statslåneränta som gällde vid utgången av det kalenderår den preliminära utbetalningen avsåg. Hur stort tillägget ska vara bestäms av regeringen.

6.6.5 Återbetalning till Försäkringskassan

Regeringens förslag: Om det slutliga beslutet innebär att sjukersättningen preliminärt har betalats ut med för högt belopp ska det belopp som betalats ut för mycket betalas tillbaka till Försäkringskassan. Belopp som understiger 1 200 kronor ska inte betalas tillbaka.

Beloppet som återbetalas till Försäkringskassan ska ökas med en avgift som beräknas med ledning av den statslåneränta som gällde vid utgången av det kalenderår den preliminära utbetalningen avsåg. Avgiftens storlek fastställs av regeringen. En möjlighet till eftergift införs.

Promemorians förslag: I promemorian föreslogs att belopp understigande 3 000 kronor inte skulle betalas tillbaka till Försäkringskassan i de fall sjukersättningen preliminärt betalats ut med för högt belopp.

Remissinstanserna: *FUT-Delegationen* avstyrker förslaget och anser att beloppsgränsen bör vara 1 200 kronor per år som för andra beslut.

Skälen för regeringens förslag: Om det slutliga beslutet visar att sjukersättningen har betalats ut med för högt belopp ska beloppet återbetalas till Försäkringskassan, plus en avgift. Regeringen anser att man bör undvika att alltför små belopp betalas tillbaka och att en viss tolerans i avvikelsen bör tillåtas, på samma sätt som föreslås gälla när det slutliga beslutet innebär att för låg sjukersättning har betalats ut. Regeringen anser att en avvikelse motsvarande den som föreslås i avsnitt 6.6.4, dvs. 1 200 kronor per år, är skälig och föreslår att återbetalning enbart görs om den preliminära sjukersättningen överstiger den slutliga med 1 200 kronor.

Beloppet som återbetalas till Försäkringskassan ska ökas med en avgift som beräknas med ledning av den statslåneränta som gällde vid utgången av det kalenderår den preliminära utbetalningen avsåg. Regeringen fastställer avgiften.

Försäkringskassan kan med bestämmelserna om eftergift i 16 a kap. 9 § i lagen (1962:381) om allmän försäkring besluta om att, helt eller delvis, efterge krav på återbetalning om särskilda skäl föreligger. Vid bedömning av om det finns särskilda skäl ska den försäkrades förmåga att betala tillbaka beloppet särskilt beaktas.

Regeringens förslag: En försäkrad som utan giltig anledning underlåter att lämna in ansökan om att reglerna för steglös avräkning ska tillämpas, men som arbetar på den del som han eller hon uppbär sjukersättning för, ska inte omfattas av de särskilda reglerna för sjukersättning.

Försäkringskassan ska avslå en ansökan om steglös avräkning om den utan giltig anledning lämnas in till Försäkringskassan för sent. Försäkringskassan ska också pröva rätten till fortsatt sjukersättning på samma sätt som för den som underlåter att ansöka om steglös avräkning.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Försäkringskassan* anser att rätten till sjukersättning ska prövas för en försäkrad som underlåter att ansöka om att reglerna för steglös avräkning ska tillämpas men ändå arbetar. Om den försäkrade efter Försäkringskassans prövning även fortsättningsvis har rätt till sjukersättning anser kassan att de ska kunna ansöka om steglös avräkning.

Skälen för regeringens förslag: För att reglerna om steglös avräkning ska kunna tillämpas måste en ansökan om detta lämnas in till Försäkringskassan innan den försäkrade börjar arbeta. En försäkrad som arbetar på den del som sjukersättning betalas ut för men som utan giltig anledning underlåter att ansöka om att reglerna om steglös avräkning ska tillämpas kommer att få för mycket utbetalt i sjukersättning eftersom någon avräkning gentemot reduceringsinkomsten inte görs. Regeringen anser att det är viktigt att förebygga missbruk av reglerna och föreslår därför att när ett sådant fall kommer till Försäkringskassans kännedom ska rätten att ansöka om steglös avräkning vara förverkad. Den försäkrade ska då inte omfattas av de särskilda reglerna för sjukersättning och rätten till fortsatt sjukersättning ska bedömas utifrån bestämmelserna i 7 och 16 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring. Det innebär att Försäkringskassan ska göra en ny bedömning av arbetsförmågan och ompröva sjukersättningen om det visar sig att arbetsförmågan har förbättrats.

För en försäkrad som lämnar in ansökan om steglös avräkning för sent, utan giltig anledning, ska Försäkringskassan avslå ansökan. Försäkringskassan bör vara generös i sin bedömning av om anledningen till att ansökan lämnas in för sent är skälig och bör vara restriktiv med att besluta om avslag. I beslutet ska kassan ta hänsyn till bl.a. hur lång tid som har gått från den tidpunkt då ansökan rätteligen skulle ha lämnats in. Hänsyn ska också tas till om förseningen beror på sjukdom, oaktsamhet eller om den försäkrade medvetet försöker att kringgå reglerna om steglös avräkning genom fusk. Om ansökan om steglös avräkning avslås innebär det att Försäkringskassan ska göra en ny prövning av arbetsförmågan på samma sätt som föreslås gälla för den som underlåter att ansöka.

Även för den som underlåter att ansöka ska en bedömning göras om det föreligger giltig anledning till att den försäkrade inte lämnat in någon ansökan.

Regeringens förslag: De särskilda reglerna, reglerna om steglös avräkning och övriga kompletterande regler ska träda i kraft den 1 december 2008 och tillämpas för tid från och med den 1 januari 2009. Förändringarna i bestämmelserna om sjukpenninggrundande inkomst samt bestämmelserna om sjukpenning och andra dagersättningar ska dock träda i kraft den 1 januari 2009.

De föreslagna reglerna ska även gälla för en försäkrad som vid ikraftträdandet förvärvsarbetar med vilande sjukersättning eller förvärvsarbetar med oförminskad sjukersättning under prövotiden.

Promemorians förslag: Regeringen föreslår ett senare ikraftträdandedatum för de särskilda reglerna, reglerna om steglös avräkning och övriga kompletterande regler.

Remissinstanserna: *Försäkringskassan* ser ett behov av ett förtydligande när det gäller de försäkrade som vid ikraftträdandet arbetar med vilande sjukersättning.

Skälen för regeringens förslag: De förslag som lämnas i denna proposition ingår i ett större paket av åtgärder som regeringen har aviserat i budgetpropositionen för 2008. I propositionen angavs att de aviserade förslagen ska träda i kraft under 2008 och 2009. Regeringen anser det som fullt möjligt. Det föreslås därför att de särskilda reglerna, reglerna om steglös avräkning och övriga kompletterande regler ska träda i kraft den 1 december 2008 och tillämpas för tid från och med 1 januari 2009. Genom att lägga ikraftträdandet före tidpunkten för tillämpning möjliggörs för Försäkringskassan att räkna om sjukersättningen redan från januari 2009 för en försäkrad som har kännedom om sina kommande arbetsinkomster under detta år. När det gäller de förändringar som föreslås i bestämmelserna om sjukpenninggrundande inkomst samt bestämmelserna om sjukpenning och andra dagersättningar finns inte samma krav på ikraftträdande i december 2008. Det föreslås därför att dessa bestämmelser ska träda i kraft den 1 januari 2009.

Regeringen anser inte att det behövs några övergångsregler för bestämmelserna om särskilda regler och steglös avräkning, utan föreslår att de föreslagna reglerna även ska gälla för en försäkrad som vid ikraftträdandet förvärvsarbetar med vilande sjukersättning eller förvärvsarbetar med oförminskad sjukersättning under prövotiden. Med anledning av Försäkringskassans remissynpunkt vill regeringen förtydliga att bestämmelserna i avsnitt 6.6 om ansökan m.m. gäller även för dessa försäkrade. För att detta krav inte ska undgå den försäkrade bör Försäkringskassan i god tid anmoda den försäkrade att lämna in ansökan om att reglerna för steglös avräkning ska tillämpas.

Regeringens bedömning: En person som utnyttjar möjligheten att arbeta med stöd av de särskilda reglerna bör ha ett normalt anställningsskydd. Arbetsgivarens rehabiliteringsansvar bör gälla på samma sätt som för andra anställda.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har inte haft några synpunkter på bedömningen i promemorian. *Kooperationens förhandlingsorganisation (KFO)* anser att personer som arbetar med stöd av de särskilda reglerna ska ha ett normalt anställningsskydd. *Svenskt Näringsliv, Arbetsgivarverket, Göteborgs Stad, Jönköpings kommun, Malmö kommun, Nacka kommun, Landstinget Västmanland* och *Företagarna* föreslår att personer som arbetar med stöd av de särskilda reglerna ska undantas från normalt anställningsskydd genom en ändring i lagen (1982:80) om anställningsskydd (LAS). Flera av dessa remissinstanser anger även att arbetsgivarens rehabiliteringsansvar bör inskränkas vad gäller denna grupp anställda.

Arbetsmiljöverket anser att det behövs ett förtydligande i frågan om i vilken omfattning arbetsmiljölagens regler om arbetsanpassning och rehabilitering gäller. *TCO* och *Sveriges Kommuner och Landsting* anser att det finns anledning att mer fördjupat analysera frågan om anställningsskydd.

Skälen för regeringens bedömning: Svenskt Näringsliv med flera remissinstanser gör gällande att för att arbetsgivare ska våga anställa personer med en historik av bestående sjukdom och nedsatt arbetsförmåga, så bör den aktuella gruppen undantas från anställningsskyddet genom en ändring i 33 § LAS. Regeringens målsättning med de särskilda reglerna är att göra det tryggare för personer med sjukersättning att pröva på att arbeta utan att förlora sin rätt till sjukersättning. Syftet är inte att skapa en ny grupp av anställda som är undantagna från LAS. Regeringen gör därför bedömningen att ett normalt anställningsskydd bör gälla för personer som börjar arbeta enligt de föreslagna reglerna. Det ska framhållas att möjligheten finns för arbetsgivaren att, på samma sätt som gäller för andra anställda, anställa dessa personer för en viss tid enligt de regler om visstidsanställning som gäller enligt LAS och kollektivavtal.

Arbetsgivarverket med flera remissinstanser gör gällande att det är orimligt att arbetsgivaren ska ha fullt rehabiliterings- och anpassningsansvar för denna grupp anställda. Regeringen gör även här bedömningen att denna grupp anställda inte bör behandlas sämre än andra anställda och att arbetsgivarens rehabiliterings- och anpassningsansvar därför ska gälla på samma sätt som för andra anställda.

6.9.1 Administrativa konsekvenser

Förslaget om ett system med särskilda regler för personer med sjukersättning och steglös avräkning medför ökad administration för Försäkringskassan. Även om systemet kan tyckas vara komplicerat är regeringens bedömning att med rätt datastöd borde den manuella hanteringen vara relativt liten. På det sättet kan det föreslagna systemet jämföras med bostadsbidraget, där inkomstkontrollen bygger på maskinella rutiner. För att den manuella hanteringen i systemet med steglös avräkning ska minimeras är det viktigt att ett datasystem som kan hantera dessa ärenden finns på plats när förslagen träder i kraft.

För att kunna arbeta med stöd av de särskilda reglerna krävs en ansökan. Försäkringskassan uppskattar att cirka 70 000 personer kommer att ansöka om steglös avräkning. Försäkringskassan måste således fatta ett beslut i dessa ärenden. Detta innebär en viss ökad administration. Försäkringskassan fattar först ett preliminärt beslut om en eventuell reduktion av sjukersättningen. Det slutliga beslutet om sjukersättningens storlek fattas när den pensionsgrundande inkomsten har fastställts. En mer tidskrävande uppgift för Försäkringskassan kan i vissa fall vara att fastställa SGI för personer med partiell sjukersättning. För denna grupp fastställs SGI bara på den del av inkomsten som inte är hänförlig till de särskilda reglerna. Arbetsinkomsten måste således delas upp i två delar; en som inte är SGI-grundande och en som berättigar till SGI. Så som regeringen tidigare har konstaterat bör en sådan uppdelning av inkomsten i de flesta fall vara uppenbar.

Enligt Försäkringskassans bedömning kommer framför allt ansökningsförfarandet men även inkomststämningen av den steglösa avräkningen att medföra en ökad belastning på administrationen. Försäkringskassans kostnad för att hantera dessa ärenden beräknas till cirka 26 miljoner kronor för 2009, cirka 26 miljoner kronor för 2010 samt cirka 24 miljoner kronor under 2011. Regeringen anser att för att reformen ska nå ut till avsedd målgrupp är det också av största vikt att Försäkringskassan gör kraftfulla informationsinsatser för att öka kunskapen om de ökade möjligheterna för personer med icke tidsbegränsad sjukersättning att pröva att arbeta utan att förlora rätten till sjukersättning.

Förvaltningsdomstolarna och skatteverket

Förslaget kan även förväntas öka antalet mål hos de allmänna förvaltningsdomstolarna. De ökade kostnaderna vid de allmänna förvaltningsdomstolarna ska finansieras genom utgiftsområde 10. Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp.

Skatteverket ska leverera uppgifter om den försäkrades pensionsgrundande inkomster till Försäkringskassan så att Försäkringskassan kan ta ett slutligt beslut om sjukersättningens storlek. Detta innebär dock ingen ökad administration för Skatteverket eftersom dessa uppgifter levereras ändå, men för andra ändamål.

6.9.2 Konsekvenser för den försäkrade, exemplifierade genom typfall

Prop. 2007/08:124

För att belysa förslagets konsekvenser för den person som börjar arbeta med stöd av de särskilda reglerna redovisas nedan 3 typfall. I dessa typfall har använts prisbasbeloppet för 2008, skattereglerna som gäller för inkomståret 2008 samt har antagits att kommunalskattesatsen uppgår till 31,44 procent.

Typfall 1. Person med bostadstillägg som börjar arbeta heltid

En person med hel sjukersättning på garantiersättningsnivå (98 400 kronor per år) börjar arbeta på heltid med en månadsinkomst om 18 300 kronor från och med januari månad. Personen får en reduceringsinkomst om 220 000 kronor för detta kalenderår. Sjukersättningen minskar därigenom till 8 900 kronor. Personen är ensamstående och har en boendekostnad på 3 500 kronor per månad. I utgångsläget har personen ett bostadstillägg om 3 185 kronor per månad. Bostadstillägget minskas till 2 125 kronor när personen börjar arbeta. Sammantaget blir effekten att personens disponibla inkomst (inkomsten efter skatt samt bostadstillägg) ökar från ca 115 000 till ca 200 000 kronor.

	Innan	Efter (heltidsarbete)
Sjukersättning	98 400	8 900
Arbetsinkomst	0	220 000
Inkomst efter skatt	76 600	174 500
Bostadstillägg	38 200	25 500
Disponibel inkomst	114 800	200 000

Typfall 2. Person med halv sjukersättning som ökar sitt arbetsutbud

En person med halv sjukersättning om 82 000 kronor per år har en halvtidsanställning och tjänar i utgångsläget 144 000 kronor per år genom denna. Från och med april månad ökar personen sin arbetsinsats och börjar arbeta med 80 procent, vilket medför att personen tjänar 7 200 kronor mer i månaden. Löneinkomsten detta år ökar till 209 000 kronor, vilket också utgör reduceringsinkomsten. Sjukersättningen sänks till 63 600 kronor på grund av detta. Personen har en boendekostnad på 3 500 kronor i månaden. I utgångsläget har personen därför BTP om 460 kronor. Bostadstillägget reduceras helt i och med att arbetsinkomsten ökar så pass mycket. Sammantaget blir effekten att personens disponibla inkomst ökar från 177 200 till 204 200 kronor.

	Innan	Efter (80 % fr.o.m. april)
Sjukersättning	82 000	63 600
Arbetsinkomst	144 000	208 800
Inkomst efter skatt	171 700	204 200
Bostadstillägg	5 500	
Disponibel inkomst	177 200	204 200

Typfall 3. Person med hel sjukersättning som arbetar upp till fribeloppet

En person med hög sjukersättning, 196 800 kronor, börjar arbeta i november månad och tjänar 41 000 kronor innan årets slut. Eftersom personer med hel sjukersättning föreslås behålla sin ersättning ograverad om reduceringsinkomsten inte överstiger ett prisbasbelopp påverkas inte sjukersättningen. Personen ökar sin disponibla inkomst från 142 700 till 175 000 kronor.

	Innan	Efter (arbete nov–dec)
Sjukersättning	196 800	196 800
Arbetsinkomst	0	41 000
Inkomst efter skatt	142 700	175 000
Bostadstillägg	0	0
Disponibel inkomst	142 700	175 000

6.9.3 Arbetsutbudseffekter och konsekvenser för statsfinanserna

Ett övergripande syfte med de förslag som presenteras i denna promemoria är att göra det möjligt för människor som är beroende av sjukersättningen att pröva på att arbeta. På lång sikt är syftet att fler ska kunna försörja sig själva. Målet med de åtgärder som föreslås är således att öka arbetsutbudet, speciellt för personer som i dag inte deltar alls på arbetsmarknaden.

En skattning av arbetsutbudet, och därmed de finansiella effekterna av steglös avräkning, förutsätter tillgång till arbetsutbudselasticiteter. Inför arbetet med denna proposition har det dock framkommit att det är svårt att hitta sådana uppgifter som krävs för att göra trovärdiga beräkningar av utbudseffekten vid införandet av de särskilda reglerna med steglös avräkning (för en utförligare teoretisk beskrivning se Ds 2008:14 "Från sjukersättning till arbete" avsnitt 14.3). I avsaknad av egentliga arbetsutbudselasticiteter återstår att hitta andra metoder för att uppskatta arbetsutbudseffekter. En sådan metod är att studera liknande reformer i andra länder för att dra slutsatser om vad som borde förväntas när regelverket förändras. Det mest kända exemplet på steglös avräkning är förmodligen försöken med negativ inkomstskatt i USA under 1970-talet (Moffitt R A, 2003, The negative income tax and the evolution of U.S. welfare policy, Journal of Economic Perspectives, Vol 17, Nr 3.).

Slutsatsen från dessa studier var att arbetsutbudet totalt sett minskar vid införandet av steglös avräkning. Dessutom, konstateras i utvärderingarna, minskar personer med högt arbetsutbud sitt arbetsutbud mest, medan personer med ett lågt arbetsutbud ofta tenderar att arbeta mer och i ökad utsträckning träda in på arbetsmarknaden.

För att kringgå effekter som konstateras i slutsatserna kring försöken i USA, kan man istället genom att selektivt minska marginaleffekterna enbart för individer med låg arbetsförmåga hjälpa dessa tillbaka till arbetsmarknaden, utan att samtidigt påverka arbetsutbudet negativt för personer med högt eller normalt arbetsutbud (se Akerlof G A, 1978, The economics of "tagging" as applied to the optimal tax, welfare programs, and manpower planning, The American Economic Review, Vol 68, Nr 1). Denna tanke bygger på att man tillämpar en modell med steglös avräkning av arbetsinkomster endast för individer som har ett lågt eller obefintligt arbetsutbud.

Denna modell med en "riktad negativ inkomstskatt" har under senare år tillämpats på försök i några olika länder bl.a. i Mannheim i Tyskland (Spermann A & H Strotman, 2006, The Targeted Negative Income tax (TNIT) in Germany: Evidence from a Quasi Experiment, IZA diskussion paper 2067) samt i Kanada (Hamesmesh D S, 2000, Reforming The Financial Incentives of The Welfare System, IZA diskussion paper 172).

I Kanada genomfördes experimentet med 5 000 deltagare uppdelade i en experimentgrupp och en kontrollgrupp. Erfarenheterna från det Kanadensiska försöket visar att arbetsutbudet ökade i genomsnitt med 13 timmar i månaden i experimentgruppen jämfört med i kontrollgruppen samtidigt som deltagarna fick högre nettoinkomster och statens nettokostnader minskade. Skillnaderna mellan experimentet i Kanada och propositionens förslag om steglös avräkning av sjukersättning är dock ganska stora. Det fanns i Kanada bl.a. krav på att deltagarna, som var långtidsarbetslösa, skulle arbeta minst 30 timmar i veckan för att kvarstå i projektet, att avräkningen på ersättningen började från den första intjänade kronan. Sammantaget talar dessa skillnader för att utbudseffekterna av den modell som här presenteras torde vara större än i Kanada. I brist på annan information kan man emellertid utgå från erfarenheterna i Kanada för att göra en grov uppskattning av de statsfinansiella effekterna vid införandet av en steglös avräkning.

Regeringen gör bedömningen att något fler personer kommer att lämna sjukersättning med de särskilda reglerna och den steglösa avräkningen på plats. Detta på grund av de förbättrade möjligheterna att pröva på arbete, utan negativa konsekvenser för rätten till ersättning. Men eftersom det är svårt att göra någon bedömning av hur stor denna effekt är, antas trots allt att sannolikheten för utträde från försäkringen inte påverkas alls vid införandet av steglös avräkning.

Givet detta antagande och med erfarenheterna från Kanada som utgångspunkt har två alternativa beräkningar gjorts om förslagets effekter på arbetsutbudet och statsfinanserna; en med hög arbetsutbudseffekt och en med lågt arbetsutbudseffekt. Det faktiska utfallet torde ligga någonstans mellan dessa två alternativ.

I högeffektalternativet antas att hela den berörda guppen på 418 000 personer ökar sitt arbetsutbud i genomsnitt med 13 timmar per månad. Arbetsinkomsten för gruppen ökar då med 5,1 miljarder kronor

årligen, vilket är den beräknade arbetsutbudseffekten. I beräkningarna utgår man då från den genomsnittliga sjukersättningen som betalas ut 2008 enligt beräkningar från Försäkringskassan. Lönen antas utgöra 64 procent av denna ersättning. Detta ger en timlön på 85 kronor.

För den offentliga sektorn medför det ökade arbetsutbudet ökade intäkter och minskade kostnader på sammanlagt 1,6 miljarder kronor årligen. Av dessa 1,6 miljarder kronor är 1 100 miljoner kronor ökade skatteintäkter och 500 miljoner kronor minskade kostnader för sjukersättning. Även om ett ökat arbetsutbud med 13 timmar i månaden kan tyckas marginellt kan det leda till betydande besparingar för statsbudgeten.

Lågeffektalternativet bygger på ett försiktigt antagande att endast personer som är yngre än 50 år och som har haft sjukersättning en kortare tid än 10 år ökar sitt arbetsutbud. Detta gäller 56 000 personer. Arbetsutbudet för denna grupp beräknas öka med 13 timmar per månad i genomsnitt. Övrigas arbetsutbud är oförändrat. Arbetsinkomsten för gruppen beräknas öka med 750 miljoner kronor årligen. Effekten för den offentliga sektorns finanser i form av ökade skatteinkomster uppgår till 160 miljoner kronor. Utgifterna för sjukersättning beräknas minska med 90 miljoner kronor.

Tabell 6.2 Arbetsutbudseffekter och effekter för statsfinanserna, Mnkr

	Arbetsutbud	Minskade utgifter för sjukersättningen	Ökade skatteinkomster	Offentlig sektor totalt
Högt arbetsutbud	5 100	500	1 100	1 600
Lågt arbetsutbud	750	90	160	250

6.9.4 Konsekvenser för jämställdhet

En större andel kvinnor har sjukersättning än män. Andelen kvinnor med sjukersättning har dessutom ökat under senare år. Kvinnornas andel av sjukersättningarna uppgår till ca 60 procent. Mot bakgrund av den höga sjukfrånvaron bland kvinnor anser regeringen att alla förändringar som syftar till att få personer tillbaka till arbetslivet från sjukersättning kommer att förbättra kvinnornas situation. Så är det också med det föreslagna systemet med särskilda regler för sjukersättning och steglös avräkning. Möjligheten att arbeta med stöd av de särskilda reglerna ger individen en möjlighet att förbättra den egna ekonomiska situationen. Ambitionen att hålla marginaleffekterna nere gör att det ekonomiska utfallet för individen blir relativt stort även vid begränsade arbetsinsatser. Dessutom ökar ett arbete, även om det är i begränsad omfattning, delaktigheten i samhället och minskar känslan av utanförskap både för kvinnor och män.

Det finns dessutom inslag i det föreslagna systemet med särskilda regler och steglös avräkning som särskilt gynnar kvinnor, enligt regeringens bedömning. Det kan förutsättas att det är lättare att öka arbetsutbudet för

en person som redan befinner sig på arbetsplatsen jämfört med en person som är helt utanför arbetsmarknaden. Detta är en fördel för kvinnorna, eftersom kvinnor oftare än män har en partiell sjukersättning och därigenom också en redan etablerad kontakt med arbetsmarknaden. Regeringens uppfattning är därför att de föreslagna reglerna särskilt kommer att gynna kvinnor med partiell sjukersättning.

Som tidigare nämnts tror inte regeringen att ett stort antal personer lämnar sjukersättningen helt till följd av de presenterade förslagen. Där emot kan det förväntas att relativt många ökar sitt arbetsutbud i någon omfattning. Drygt hälften av kvinnorna arbetar inom den offentliga sektorn, i huvudsak inom vård och omsorg. Det kan därför förutsättas att relativt många kvinnor med sjukersättning har en tidigare anställning inom vård och omsorg. På gott och ont är dessa verksamheter organiserade så att det där är allmänt förekommande med deltidsarbete. Dessutom finns det ett stort behov av timanställda vikarier. Regeringen gör bedömningen att i detta sammanhang innebär det en fördel för kvinnor. Regeringen är dock medveten om att det finns en risk för att det kan befästa strukturer som försämrar för kvinnor i allmänhet. Samtidigt är regeringen övertygad om att en politik som med fördel kan tillvarata människors restarbetsförmåga och uppmuntra till förvärvsarbete, i förlängningen är gynnsamt för alla människor som inte är högpresterande. I detta sammanhang innebär det en fördel för kvinnor. Det bör vara lättare att öka sitt arbetsutbud i mindre omfattning, om man har kontakter och erfarenheter från en arbetsplats där det ofta förekommer den typen av anställningar, jämfört med en arbetsplats där en heltidstjänst är det vanliga.

Sammanfattningsvis är regeringens uppfattning att förslagen i propositionen särskilt gynnar kvinnor. Att flera kvinnor kan ta ytterligare steg ut i arbetslivet ökar i sin tur jämställdheten mellan kvinnor och män.

7 Övriga förslag om ändringar i sjuk- och aktivitetsersättning

7.1 Allmänna utgångspunkter

Regeringen har i budgetpropositionen för 2008 redovisat ett åtgärds paket inom sjukförsäkringen i två delar. Syftet är att ta vara på människors arbetsförmåga och i förlängningen minska antalet människor i utanförskap.

Delar av de aviserade förändringarna ingick i propositionen En reformerad sjukskrivningsprocess för ökad återgång i arbete (prop. 2007/08:136). I denna proposition föreslogs ett antal åtgärder både för att effektivisera sjukskrivningsprocessen och att öka möjligheterna för sjukskrivna att återgå i arbete. I den del som rör sjukersättning innebär förslagen att sjukersättning för juli 2008 och därefter endast ska kunna beviljas för personer som har stadigvarande nedsatt arbetsförmåga. Detta medför att den tidsbegränsade sjukersättningen avskaffas. För personer som vid ikraftträdandet uppstår en tidsbegränsad sjukersättning kan en ytterligare period på högst 18 månader beviljas enligt de regler som

gäller i dag. Detsamma gäller för den som inte längre på grund av åldern har rätt till aktivitetsersättning, dvs. personen har fyllt 30 år. Vad som för övrigt ska gälla för aktivitetsersättning utreds i särskild ordning (dir. 2007:183).

Förslagen i detta avsnitt är en del av regeringens åtgärds paket och innehåller vissa nödvändiga justeringar som behövs för att garantera att regeringens intentioner med de regeländringar som träder i kraft den 1 juli 2008 uppfylls, dvs. att endast personer vars arbetsförmåga är stadigvarande nedsatt kan beviljas sjukersättning.

Det kan inte uteslutas att även personer som bedöms ha rätt till sjukersättning enligt de nya reglerna i framtiden kommer att återfå viss arbetsförmåga. Det bör därför finnas inslag i sjukersättningssystemet som ger incitament för människor att pröva sin arbetsförmåga. Behovet av sådana incitament gäller än mer personer som uppbär aktivitetsersättning eller en tidsbegränsad sjukersättning enligt övergångsregler. I detta avsnitt lämnas även sådana förslag.

Genom de förslag som lämnas i denna proposition skapas ett sjukersättningssystem i två delar. Den ena delen omfattar personer som beviljats sjukersättning enligt de nya striktare reglerna. Den andra delen omfattar de personer som har beviljats sjukersättning enligt de i dag gällande regelverken. För dem kommer de relativt generösa reglerna för steglös avräkning m.m. att gälla. De som kommer att omfattas av de generösare reglerna har inte fått det stöd som de skulle ha behövt för att komma tillbaka till arbete från en längre sjukskrivning. Resultatet har blivit att ett stor antal människor har fastnat i utanförskap. Genom regeringens förslag ges denna grupp människor bättre förutsättningar för tillvaratagande av den fulla arbetsförmågan. Genom de nya förslagen kommer sjukersättningen framöver att vara reserverad för personer vars arbetsförmåga är stadigvarande nedsatt och som således inte bedöms kunna återgå till arbetslivet.

7.2 Ersättning vid vilande aktivitets- eller sjukersättning

Regeringens förslag: Ett månatligt belopp motsvarande 25 procent av den del av aktivitets- eller sjukersättningen som har förklarats vilande ska betalas ut till den försäkrade från den månad sjuk- eller aktivitetsersättningen har förklarats vilande på grund av förvärvsarbete. Beloppet ska betalas ut så länge ersättningen är vilande, dock längst 12 månader.

Beloppet ska vara skattefritt.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag förutom att regeringen nu föreslår att beloppet ska vara skattefritt.

Remissinstanserna: Flertalet av remissinstanserna tillstyrker förslaget. *Malmö kommun* och *Sveriges Kommuner och Landsting* anser att förslaget bör gälla samtliga försäkrade. *Svenskt Näringsliv* påpekar att skillnaden blir stor mellan grupperna och att det ur legitimitetssynpunkt är viktigt att gränsdragningen upplevs som välgrundad.

Skälen för regeringens förslag: Enligt gällande regler ska den som uppburit aktivitets- eller sjukersättning i minst ett år kunna behålla sin ersättning under högst tre månader samtidigt som personen prövar att arbeta (se vidare avsnitt 5). Om den försäkrade fortsätter att arbeta där- efter ska han eller hon kunna få aktivitets- eller sjukersättningen förklarad vilande. Under en tid om totalt 24 kalendermånader kan den försäkrade arbeta utan att förlora rätten till aktivitets- eller sjukersättningen. Det har framkommit att ett fåtal personer har utnyttjat möjligheten. Bland dessa har många avbrutit arbetsförsöket redan efter tre månader när den ekonomiska stimulansen upphört. Ett skäl till detta torde, enligt regeringens bedömning, vara att den ekonomiska stimulansen i form av bibehållen försäkringsersättning ges ut under en för kort tid och med för högt belopp. När den ekonomiska stimulansen efter tre månader faller bort minskar drivkraften för att fortsätta med arbetsförsöket.

Mot bakgrund av det ovannämnda föreslår regeringen att möjligheten att få aktivitets- eller sjukersättningen utbetald under tre månader under den s.k. prövotiden ska ersättas av en mer långsiktig ekonomisk stimulans. Det föreslås att en försäkrad som vill arbeta med aktivitets- eller sjukersättningen vilande ska kunna uppbära ett månatligt belopp, motsvarande 25 procent av den del av aktivitets- eller sjukersättningen som är vilande. Beloppet ska betalas ut så länge aktivitets- eller sjukersättningen är vilande, dock längst under 12 månader under en och samma vilande- period på 24 månader. Beloppet ska vara skattefritt. Enligt de regler som gäller om pensionsgrundande inkomst enligt lagen om inkomstgrundad ålderspension (1998:674) blir beloppet inte heller pensionsgrundande. Någon särskild reglering behövs därför inte i den lagen. Förslaget föranleder dock en ändring i 11 kap. 30 § inkomstskattelagen (1999:1229).

Den grupp som kommer att beröras av de föreslagna ändringarna i reglerna för vilande sjukersättning är personer som beviljats sjukersättning enligt de nya stramare kriterierna, personer som uppbär tidsbegränsad sjukersättning med stöd av övergångsbestämmelser och personer med aktivitetsersättning.

Regeringens förslag innebär att det krävs att den försäkrade arbetar under minst 12 månader för att få ett lika stort belopp utbetalt från aktivitets- eller sjukersättningen som med nuvarande regler. Denna utformning av reglerna bedöms öka de försäkrades drivkrafter att fortsätta att arbeta under längre tid än vad som nu är fallet och därigenom underlätta en återgång till arbete.

7.3 Sjukersättning vid förbättrad arbetsförmåga

Regeringens förslag: Om en försäkrad som uppbär sjukersättning har återfått arbetsförmåga ska förmånen dras in eller minskas med hänsyn till arbetsförmågan. En försäkrad som har uppvisat en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättning fattades ska, om inte annat framkommer, antas ha en förbättrad arbetsförmåga.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Sveriges Kommuner och Landsting* och *Malmö kommun* tillstyrker förslaget och anser att sjukersättningen ska stämma överens med den nedsatta arbetsförmågan. *Försäkringskassan* anser att förslaget ökar försäkringens legitimitet, men förordar att reglerna skulle gälla samtliga försäkrade som har sjukersättning. *Kammarrätten i Stockholm* avstyrker med motiveringen att sjukersättningen inte är ägnad att hantera mindre förbättringar av arbetsförmågan. *Länsstyrelsen i Skåne* menar att det även med nuvarande regler finns möjlighet till en hårdare praxis. Institutet för tillväxtpolitiska studier anser att förslaget riskerar att medföra att människor med sjukersättning inte vågar signalera en förbättrad arbetsförmåga.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nu gällande bestämmelser i 16 kap. 7 § lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) kan sjuk- eller aktivitetsersättning minskas eller helt dras in om arbetsförmågan väsentligt har förbättrats. Vidare framgår av lagrummet att en försäkrad som regelbundet och under en längre tid har uppvisat en arbetsförmåga som hon eller han antogs sakna när beslutet om sjuk- eller aktivitetsersättning fattades ska – om inte annat framkommer – antas ha en väsentligt förbättrad arbetsförmåga.

I dag tillämpas bestämmelserna så att en försäkrads ersättning inte minskas eller dras in förrän han eller hon har uppvisat den förbättrade arbetsförmågan i minst tre månader. Det gäller oavsett om det är den försäkrade själv som har meddelat Försäkringskassan att han eller hon har börjat arbeta eller om Försäkringskassan får reda på detta på annat sätt.

Även i de fall Försäkringskassan t. ex. vid en efterkontroll bedömer att en försäkrad har en arbetsförmåga som överstiger vad som kan förväntas med hänsyn till den sjuk- eller aktivitetsersättning som utges kan det vara svårt att påvisa att det skett en väsentlig förbättring av arbetsförmågan sedan ersättningen beviljades. Efterkontrollerna har därför mycket liten betydelse och det är i praktiken endast i de fall den försäkrade själv tar initiativ till att återgå i arbete som ersättningen kan minskas eller dras in.

Regeringen har i propositionen En reformerad sjukskrivningsprocess för ökad återgång i arbete (prop. 2007/08:136) föreslagit en förändring av gällande regler med innebörden att sjukersättning endast ska beviljas i de fall det kan konstateras utifrån den försäkrades sjukdom och rehabiliteringsmöjligheter att arbetsförmågan är stadigvarande nedsatt. En sådan bedömning måste dock utgå ifrån det kunskapsläge som råder då beslutet om sjukersättning fattas. Detta utesluter naturligtvis inte att nya behandlingsmetoder eller hjälpmedel kan göra att den som tidigare bedömts inte ha någon arbetsförmåga helt eller delvis kan återfå en sådan senare i livet.

Regeringen anser att det är viktigt att varje individs arbetsförmåga tas tillvara om detta är möjligt. Om den försäkrade således får tillbaka arbetsförmåga som innebär att den försäkrade skulle kunna utföra arbete i större utsträckning än vad som bedömdes vara fallet då sjukersättning beviljades ska den försäkrade få den hjälp han eller hon behöver för att kunna utnyttja sin återvunna arbetsförmåga. Den försäkrade ska också vara skyldig att göra så. För att tröskeln för återgång i arbete inte ska vara för hög bör det räcka att den försäkrades arbetsförmåga har förbättrats. Om det vid en förnyad utredning framkommer att den försäkrade har

arbetsförmåga i större omfattning än vad som ryms inom den sjukersättning som utges ska det antas att den försäkrades arbetsförmåga har förbättrats, om inte annat framkommer.

En följd av detta förslag är också att nuvarande tillämpning att sjukersättningen minskas först sedan den försäkrade uppvisat arbetsförmåga under tre månader upphör. Det bör inte vara möjligt för en försäkrad som uppbär sjukersättning att – utöver de möjligheter som bestämmelserna om vilande ersättning medger – utföra arbete i större utsträckning än vad som bedömdes som möjligt då beslutet om sjukersättning fattades. Detta hindrar dock inte att en försäkrad, efter beslut av Försäkringskassan, som ett led i en rehabilitering kan uppbära sjukersättning under en arbetsprövning, arbetsträning eller motsvarande rehabiliteringsåtgärd. Förslaget innebär ändringar i bestämmelserna i 16 kap. 7 § AFL.

Regeringen har övervägt om de nu föreslagna reglerna även ska gälla försäkrade som uppbär aktivitetsersättning, men funnit att övervägande skäl talar mot detta. Aktivitetsersättning är en tidsbegränsad förmån och de problem som ovan beskrivits med att en väsentlig förbättring måste kunna påvisas är därigenom inte lika stora. Om en försäkrad ansöker om ytterligare en period med aktivitetsersättning ska en ny och självständig prövning göras av om arbetsförmågan är nedsatt för bestående tid i sådan omfattning att aktivitetsersättning kan beviljas. Regeringen avser även att i särskild ordning se över reglerna för aktivitetsersättning – Utredningen S2007:15 om översyn av aktivitetsersättning (dir. 2007:183). Detta talar för att inte föreslå några betydande förändringar avseende rätten till aktivitetsersättning i denna proposition.

7.4 Särskilda insatser för personer med sjukersättning

Regeringens förslag: Om Försäkringskassan beslutar att sjukersättningen ska minskas eller dras in på grund av att den försäkrades arbetsförmåga har förbättrats ska sjukersättningen betalas ut till den försäkrade tills han eller hon har fått ett arbete, dock längst under sex månader.

Regeringens bedömning: Ett erforderligt stöd erbjuds till den försäkrade inom ramen för handlingsplanssamverkan mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan.

Promemorians förslag: I promemorian föreslogs att en försäkrad ska kunna omfattas av lagen (1998:1755) om särskilda insatser för personer med tre fjärdedels sjukersättning eller aktivitetsersättning.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser är positiva till förslaget bl.a. *Försäkringskassan* och *Handikappombudsmannen*. *De Handikappades Riksförbund* anser att sex månader är för kort tid för att en försäkrad ska kunna komma ut på arbetsmarknaden. *Arbetsförmedlingen* invänder mot det uppdrag som föreslås för Arbetsförmedlingens del då Arbetsförmedlingen inte har tillgång till anställningar på den ordinarie arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen föreslår i stället att stödet till den enskilde ska ges inom ramen för handlingsplanssamverkan. *Samhall* är kritiskt till den nuvarande utformningen av de särskilda insatser som ges till personer

med tre fjärdedels sjukersättning och efterlyser en översyn av lagstiftningen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Regeringen föreslår i denna proposition att sjukersättning ska kunna dras in eller minskas om den försäkrades arbetsförmåga har förbättrats. När ersättningen dras in kan den försäkrade ha varit frånvarande från arbetsmarknaden under en längre tid på grund av sin sjukdom och befinner sig därför långt från arbetsmarknaden, utan att vara berättigad till någon ersättning från arbetslöshetsförsäkringen. Regeringen anser att åtgärder bör vidtas för att stödja den försäkrade och hjälpa honom eller henne tillbaka till arbete. Regeringen föreslår därför att för försäkrade som beviljats sjukersättning enligt de nya reglerna för juli 2008 eller därefter, och som får sin sjukersättning minskad eller indragen, ska sjukersättningen betalas ut tills den försäkrade har fått ett arbete, dock längst under sex månader. Därvid ska bestämmelserna i 16 kap. 9 § lagen (1962:381) om allmän försäkring tillämpas. Om den försäkrade börjar ett arbete ska sjukersättningen betalas ut till och med den månad anställningen påbörjats. Den föreslagna tiden med fortsatt ersättning på sex månader ger den försäkrade möjlighet att under en övergångsperiod kunna söka arbete utan att omedelbart förlora sin försörjning när sjukersättning inte längre beviljas.

Försäkringskassan och Arbetsmarknadsstyrelsen (numera Arbetsförmedlingen) har sedan 2003 haft i uppdrag att upprätta en nationell handlingsplan för arbetslivsinriktad rehabilitering för arbetslösa sjukskrivna. Verksamheten omfattar sedan 2005 även personer med sjuk- eller aktivitetsersättning och sedan 2006 sjukskrivna som har en anställning men behöver byta arbete på grund av ohälsa. Arbetsförmedlingens insatser finansieras vid de fem procenten av sjukpenninganslaget som kan användas för insatser i samverkan.

Inom ramen för den nämnda handlingsplanssamverkan har Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan utarbetat rutiner i de fall en person övergår från sjukförsäkringen till att vara aktivt arbetssökande. Dessa rutiner ska underlätta den omställningen och den enskilde ska erbjudas erforderligt stöd av Arbetsförmedlingen. Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen arbetar redan i dag med de personer som får sin sjukersättning indragen eller minskad och det är en prioriterad grupp för handlingsplanssamverkan. Övergången sker normalt sett i form av ett överlämningsmöte/avstämningmöte mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Regeringen anser att motsvarande insatser snarast bör komma till stånd för dem som bedöms ha en förbättrad arbetsförmåga och som därför får sjukersättningen indragen eller minskad. Stödet till den enskilde bör, i enlighet med vad Arbetsförmedlingen föreslår i sitt remissvar, utformas utifrån denna samverkan mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Samverkan i enlighet med handlingsplanerna bör komma till stånd så snart en sjukersättning har dragits in och pågå under de sex månader som de försäkrade får behålla sin sjukersättning. Den föreslagna tiden på sex månader med fortsatt sjukersättning kan därigenom användas på bästa sätt för att hjälpa den enskilde att nyorientera sig. Det är Arbetsförmedlingen som med utgångspunkt från individens förmåga tillsammans med denne utformar det stöd som behövs för att individen ska kunna ta till vara sin arbetsförmåga.

Med utgångspunkt i det ovanstående anser regeringen, till skillnad från vad som föreslagits i det remitterade förslaget, att det inte behövs några ändringar i lagen (1998:1755) om särskilda insatser för personer med tre fjärdedels sjukersättning eller aktivitetsersättning. Det mest effektiva stödet för den försäkrade utformas bäst i samverkan mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Regeringens förslag innebär inga ändringar gällande att en försäkrad vars ersättning sänks till tre fjärdedelar även fortsättningsvis kommer att omfattas av insatserna enligt den nämnda lagen.

7.5 Ändrade regler om anmälningsskyldighet

Regeringens förslag: Den som uppbär sjukersättning eller aktivitetsersättning ska vara skyldig att anmäla till Försäkringskassan om han eller hon avser att börja förvärvsarbete, avser att börja förvärvsarbete i större omfattning än tidigare eller avser att fortsätta att förvärvsarbete efter tid då ersättningen varit vilande. Detsamma ska gälla om arbetsförmågan för den som uppbär sjukersättning eller aktivitetsersättning förbättras respektive väsentligt förbättras utan att förvärvsarbete är aktuellt. Anmälan om förvärvsarbete ska göras innan den försäkrade påbörjar förvärvsarbetet, utökar omfattningen av förvärvsarbetet eller fortsätter att förvärvsarbete efter tid då ersättningen varit vilande. Anmälan om förbättrad respektive väsentligt förbättrad arbetsförmåga ska göras utan oskäligt dröjsmål.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna har inte haft några synpunkter på förslaget. *Försäkringskassan*, som tillstyrker förslaget, anför att de nya reglerna om anmälningsskyldighet kommer att underlätta kontrollarbetet. Myndigheten anser att reglerna tydliggör att den försäkrade är skyldig att anmäla även arbete av mindre omfattning. Det bör dock, enligt Försäkringskassan, ytterligare tydliggöras att arbetet inom den s.k. åttondelen omfattas av anmälningsskyldigheten. *Delegationen mot felaktiga utbetalningar (Fi 2005:03)* tillstyrker i huvudsak förslaget. *Statskontoret* och *Länsstyrelsen i Skåne Län*, som i huvudsak är positiva till förslaget, anför att anmälningsskyldigheten dock inte bör gälla för dem vars arbetsförmåga har förbättrats utan att förvärvsarbete är aktuellt. Enligt Statskontoret bidrar förslaget i denna del inte till att tydliggöra det redan svårbedömda utrymmet för att utnyttja eventuell restarbetsförmåga till visst marginellt arbete. Länsstyrelsen i Skåne län anför att förslaget i denna del är för otydligt, vilket ger utrymme för olika tolkningar och bedömningar. *TCO* anför att en mer ordentlig konsekvensanalys är nödvändig innan förslaget kan förverkligas. *Länsrätten i Västerbottens Län* anför att det, mot bakgrund av vad som anges i promemorian, är oklart huruvida politiskt och ideellt arbete, särskilt inom åttondelen, omfattas av föreslagen anmälningsskyldighet. Länsrätten anför härvid att politiskt och ideellt arbete kan ha sådan karaktär och omfattning att en förbättrad arbetsförmåga anses föreligga.

Skälen för regeringens förslag: Genom en lagändring i 7 kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL), som trädde i kraft den 1 januari 1999, har det formella kravet ändrats avseende arbetsförmågens nedsättning från ”helt nedsatt” till ”helt eller i det närmaste helt nedsatt” för att hel sjuk- eller aktivitetsersättning ska kunna beviljas, (prop. 1997/98:111). Skälet till lagändringen var att det kan vara mycket svårt att i ett enskilt fall avgöra huruvida nedsättningen är fullständig eller om det kvarstår någon mindre arbetsförmåga. Vidare angavs att även om det i ett enskilt fall anses möjligt att fastställa att en individ har en återstående arbetsförmåga av mycket liten omfattning, måste dock beaktas de reella möjligheterna att utföra förvärvsarbete med utnyttjande av en sådan marginell restarbetsförmåga. I propositionen angavs att kravet för rätt till hel ersättning bör vara att arbetsförmågan är nedsatt med minst sju åttondelar.

Genom lagändringen gavs personer med hel sjuk- eller aktivitetsersättning möjlighet att utnyttja eventuell restarbetsförmåga till visst marginellt arbete. Rent principiellt anser regeringen att det är positivt att en försäkrad nyttjar den restarbetsförmåga som finns. Samtidigt har Delegationen mot felaktiga utbetalningar lyft fram att möjligheten för försäkrade att arbeta en åttondel vid hel förmån utan att rätten till ersättning påverkas utgör en försvårande faktor för Försäkringskassans arbete med att minska antalet felaktiga utbetalningar (se Rapport 5, Varför blev det fel? Orsaker till felaktiga utbetalningar från trygghetssystemen – resultat från expertseminarier, maj 2007). Delegationen har påtalat att åttondelen, om den överhuvudtaget ska finnas kvar, ska begränsas till fritidsuppdrag och inte användas för att stanna kvar i det ordinarie arbetet.

Regeringen anser att de överväganden som gjordes i samband med lagändringen i 7 kap. 2 § AFL alltså har stor aktualitet. Det kan vara mycket svårt att avgöra huruvida en försäkrads arbetsförmåga är fullständigt nedsatt eller om det kvarstår en viss marginell arbetsförmåga. Regeringen anser därför att det bedömningsutrymme som aktuell regel medger bör finnas kvar. En grundläggande princip i systemet med sjuk- och aktivitetsersättning är emellertid att den försäkrade inte har rätt till ersättning om han eller hon förvärvsarbetar på den del vars arbetsoförmåga ersättningen avser att kompensera. Det är således mycket viktigt att söka motverka exempelvis att en försäkrad uppbär hel ersättning och samtidigt förvärvsarbetar i större utsträckning än en åttondel av sin arbetsförmåga. I ett sådant fall ska Försäkringskassan ha möjlighet att ånyo pröva den försäkrades arbetsförmåga och därmed sammanhängande rätt till ersättning.

Enligt gällande bestämmelser i 16 kap. 8 § första stycket AFL är den som uppbär sjukersättning eller aktivitetsersättning skyldig att utan oskäligt dröjsmål anmäla till Försäkringskassan om han eller hon börjar förvärvsarbete, börjar förvärvsarbete i större omfattning än tidigare eller fortsätter att förvärvsarbete efter tid som avses i 16 §. Bestämmelserna infördes i samband med att regler om möjlighet för försäkrade att under viss tid få sjuk- eller aktivitetsersättning vilandeförklarad infördes. Det ansågs viktigt att den försäkrade hade skyldighet att anmäla om förvärvsarbete påbörjas eller utökas i förhållande till vad som gällde när han eller hon beviljades sjuk- eller aktivitetsersättning. Försäkringskassan skulle därefter avgöra om arbetet rymdes inom vad som får ske utan att ersätt-

ningen påverkas eller om prövning av fortsatt rätt till ersättning ska ske (se prop. 1999/2000:4, s. 46–48). I dag finns således bestämmelser om anmälningsskyldighet för försäkrade som uppbär sjuk- eller aktivitetsersättning och som börjar förvärvsarbete, börjar förvärvsarbete i större omfattning m.m. Anmälningsskyldigheten omfattar även fall där en försäkrad som uppbär hel ersättning börjar förvärvsarbete, utökar omfattningen av förvärvsarbetet eller fortsätter att förvärvsarbete efter tid då ersättningen varit vilande. Anmälan ska ske utan oskäligt dröjsmål. Såsom bestämmelserna ser ut i dag kan anmälan ske efter det att arbetet påbörjats.

Regeringen anser att det är viktigt att Försäkringskassan, i ett så tidigt skede som möjligt, får vetskap om en försäkrad avser att påbörja ett förvärvsarbete, utöka omfattningen av ett sådant eller fortsätta att förvärvsarbete efter tid då ersättningen varit vilande, så att ett ställningsstagande kan ske avseende arbetsförmågan i förhållande till hur situationen såg ut vid tidpunkten för beslutet om ersättningen. Regeringen anser att bestämmelserna bör förtydligas så att det klart framgår att en anmälan ska ske till Försäkringskassan innan förvärvsarbetet påbörjas, dess omfattning utökas eller detta fortsätter efter tid då ersättningen varit vilande. Den som vill utnyttja en begränsad restarbetsförmåga till ett förvärvsarbete, inom ramen för den s.k. åttondelen, har även denna möjlighet kvar. Till skillnad från i dag ska dock den försäkrade, enligt de föreslagna bestämmelserna, anmäla ett sådant förvärvsarbete innan detta påbörjas, utökas eller fortsätter efter tid då ersättningen varit vilande. Anmälningsskyldigheten ska i detta avseende vara densamma oavsett om den försäkrade uppbär aktivitetsersättning eller sjukersättning.

Det finns emellertid, enligt nuvarande bestämmelser, även en skyldighet att anmäla en väsentlig förbättring av arbetsförmågan även om den försäkrade inte börjat förvärvsarbete. Eftersom regeringen, enligt vad som framgår i avsnitt 7.3, föreslår att det vid sjukersättning inte längre ska krävas att förbättringen av arbetsförmågan är väsentlig för att ersättningen ska kunna minskas eller dras in föreslås en anpassning av anmälningsskyldigheten för den som uppbär sjukersättning med innebörden att anmälan ska göras om arbetsförmågan har förbättrats. I dessa fall föreslås att anmälan ska göras utan oskäligt dröjsmål, vilket för övrigt redan gäller enligt nuvarande bestämmelser avseende anmälningsskyldigheten vid väsentligt förbättrad arbetsförmåga. En försäkrad som uppbär hel sjukersättning ska dock alltjämt ha möjlighet att utnyttja en liten kvarstående restarbetsförmåga till sådant som t.ex. politiskt eller ideellt arbete. Emellertid får inte sådant arbete heller gå utanför vad som kan anses falla inom den s.k. åttondelen om den försäkrade ska få behålla hela sin sjukersättning. En person som anser sig ha återfått viss arbetsförmåga, exempelvis genom nya hjälpmedel, ska enligt de föreslagna bestämmelserna således, utan oskäligt dröjsmål, anmäla detta till Försäkringskassan.

En försäkrad som utan giltigt skäl underlåter att fullgöra sin anmälningsskyldighet riskerar att få sjuk- eller aktivitetsersättningen indragen för viss tid eller tills vidare. Genom att det klart föreskrivs att en anmälan ska ske innan förvärvsarbetet påbörjas, dess omfattning utökas eller fortsätter efter tid då ersättningen varit vilande är det också regeringens förhoppning att Försäkringskassan, särskilt i förhållande till de försäk-

rade som uppbär hel sjuk- eller aktivitetsersättning och där fråga uppkommer huruvida arbetsförmågan alltså kan anses helt eller i det närmaste helt nedsatt, får bättre kontrollmöjligheter än i dag. När det gäller anmälningsskyldigheten för försäkrade med sjukersättning som får en förbättrad arbetsförmåga, utan att förvärvsarbeta, kan det, framför allt i ett inledande skede, innan ny praxis och eventuella nya riktlinjer har kommit att utvisa vad som i olika fall kan anses utgöra en ”förbättrad arbetsförmåga”, vara svårt för en försäkrad att avgöra om en anmälan ska göras till Försäkringskassan eller inte. Regeringen förespråkar därför, i ett inledande skede efter det att bestämmelserna har trätt i kraft, att det görs en relativt generös tolkning av vad som får anses utgöra ett giltigt skäl i situationer då en försäkrad underlåtit att anmäla förbättrad arbetsförmåga, när en bedömning i efterhand görs att en anmälan borde ha gjorts. Regeringens förslag föranleder ändringar i 16 kap. 8 § AFL.

7.6 Ikraftträdande och övergångsregler

Regeringens förslag: De ändrade reglerna om indragning och minskning av sjukersättning vid förbättrad arbetsförmåga och anmälningsskyldighet i lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) ska börja gälla den 1 januari 2009. De nya vilandereglerna i AFL ska också träda i kraft den 1 januari 2009. Äldre regler ska dock gälla för beslut som fattats före ikraftträdandet och som avser försäkrade som inte omfattas av bestämmelserna i 16 a kap. 1 § AFL. De nya vilandereglerna ska i ett sådant fall gälla först från och med månaden efter den tid som beslutet om prövotid avsåg. Äldre bestämmelser i 3 kap. 5 § och 16 kap. 7 och 7 b §§ AFL ska fortfarande gälla för sådan tid som omfattas av ett beslut enligt den upphävda 16 kap. 15 § AFL.

Promemorians bedömning: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: *Försäkringskassan* anför att det behövs en övergångsbestämmelse till 3 kap. 5 § åttonde stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL), dvs. borttagandet av att inkomster under prövotiden inte kan ligga till grund för den sjukpenninggrundande inkomsten. Försäkringskassan anför att det, utan en sådan övergångsbestämmelse, är oklart vad förslaget innebär för en försäkrad som är mitt i en prövotid vid ikraftträdandet. Vidare anför Försäkringskassan att det finns oklarheter kring vad som gäller för försäkrade, som fortfarande omfattas av bestämmelserna om vilande sjukersättning eller aktivitetsersättning vid förvärvsarbete och som vid ingången av år 2009 har prövotid. Försäkringskassan påtalar att dessa beslut ska gälla fortsatt enligt förslaget till övergångsbestämmelse, men att de nya skrivningarna i 16 kap. 7–7 b §§ då gäller, där hänvisningen till 15 § (om prövotid) saknas. Det innebär, enligt Försäkringskassan, bl.a. att dessa försäkrade formellt sett inte är skyddade mot minskning eller indragning av förmånen med hänvisning till uppvisad arbetsförmåga i det arbete som utförs under prövotiden.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen anser det lämpligt att de ändrade bestämmelserna i 16 kap. AFL träder i kraft samtidigt som de nya bestämmelserna i det föreslagna 16 a kap. ska börja tillämpas – den 1 januari 2009. I samband med ikraftträdandet kommer det att finnas personer som genom ett tidigare beslut från Försäkringskassan förvärvsarbetar och samtidigt uppbär sjukersättning under den s.k. prøvotiden på tre månader. Regeringen föreslår att dessa försäkrade ska få avsluta prøvotiden enligt äldre bestämmelser. Först därefter ska de nya reglerna om vilande sjukersättning tillämpas. Äldre bestämmelser ska dock tillämpas endast i förhållande till dem som inte omfattas av bestämmelserna i 16 a kap. 1 § AFL. Regeringen föreslår, i förhållande till vad som föreslagits i promemorian, en ytterligare övergångsbestämmelse av innebörd att äldre bestämmelser i 3 kap. 5 § och 16 kap. 7 och 7 b §§ fortfarande ska gälla för sådan tid som omfattas av ett beslut enligt den upphävda 16 kap. 15 § AFL.

7.7 Konsekvenser till följd av övriga förslag i propositionen

7.7.1 Förslagets ekonomiska konsekvenser

Förslaget i avsnitt 7.2 innebär att ett månatligt belopp motsvarande 25 procent av aktivitets- eller sjukersättningen betalas ut till en försäkrad som arbetar med ersättningen vilande. Beloppet betalas ut så länge ersättningen är vilande, dock längst 12 månader. I dag gäller att en person med aktivitets- eller sjukersättning som påbörjar ett arbete har rätt till hela ersättningen under de tre första månaderna innan ersättningen förklaras vilande.

För en försäkrad som arbetar under minst 12 månader betyder förslaget att ett sammantaget lika stort belopp som i dag betalas från försäkringen under arbetsförsöket. Om den försäkrade arbetar en kortare tid än 12 månader blir dock det utbetalda månadsbeloppet lägre än vad som gäller enligt dagens regler. I en situation där arbete med vilande sjukersättning fortgår i oförändrad omfattning medför förslaget en årlig besparing på ca 20 miljoner kronor. Förslaget är kostnadsneutralt om det resulterar i att flertalet av arbetsförsöken varar minst 12 månader.

I avsnitt 7.3 föreslås att sjukersättningen ska kunna dras in eller minskas om en försäkrad återfått arbetsförmåga. Enligt i dag gällande regler måste Försäkringskassan påvisa att arbetsförmågan har förbättrats väsentligt för att en indragning eller minskning ska vara möjlig. Förslaget innebär att Försäkringskassan i fler fall än i dag kan komma att dra in eller minska sjukersättningen. Regeringens bedömning är därför att förslaget om slopat krav om väsentlig förbättring kommer att leda till sänkta utgifter för sjukersättningen. Någon mer exakt uppgift i detta avseende har dock regeringen inte kunnat beräkna.

Förslaget om att ett månatligt belopp ska betalas till en försäkrad som arbetar med vilande sjukersättning innebär att en ny ersättningsform införs i socialförsäkringen. Detta ställer krav på nya administrativa lösningar, vilket medför ökade kostnader för Försäkringskassan initialt. Samtidigt förenklas administrationen genom att Försäkringskassan inte längre behöver besluta om rätten att arbeta under den s.k. provotiden. Det räcker med ett beslut om vilande sjukersättning. Administrationen förenklas också genom att det inte längre krävs en väsentlig förbättring av arbetsförmågan för att sjukersättningen ska kunna dras in eller minskas.

Administrationen ökar till följd av den utökade anmälningsskyldigheten som föreslås i avsnitt 7.5. Det föreslås där att den försäkrade ska vara skyldig att anmäla till Försäkringskassan innan han eller hon påbörjar ett förvärvsarbete, utökar omfattningen av redan påbörjat arbete eller fortsätter att förvärvsarbeta efter tid då ersättningen varit vilande. Detta ställer krav på nya administrativa lösningar, vilket kan vara kostsamt. Samtidigt underlättas Försäkringskassans arbete med kontroller, vilket på sikt kan leda till såväl sänkta försäkringsutgifter som besparingar inom administrationen.

8 Författningskommentar

8.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

3 kap.

2 §

I ett nytt *sista stycke* anges att det ska bortses från inkomst av sådant förvärvsarbete som avses i 16 a kap. 2 § vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst. Detta innebär att inkomst som den försäkrade uppbär på grund av förvärvsarbete som han eller hon utför under tid då denne samtidigt är berättigad till sjukersättning inte är sjukpenninggrundande. Den försäkrade kan således inte få sjukpenning, föräldrapenning eller någon annan dagersättning för inkomstbortfall som redan täcks genom den tidigare tillerkända sjukersättningen. Se vidare avsnitt 6.4.1.

5 §

Ändringen i *åttonde stycket* föranleds dels av att 16 kap. 15 § föreslås upphöra att gälla, dels av de nya reglerna i 16 a kap. 2 §. I den senare paragrafen anges att den försäkrades sjukersättning i viss omfattning ska betalas ut när den försäkrade förvärvsarbetar med utnyttjande av en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättningen fattades. Inkomst av sådant förvärvsarbete ska, enligt det nya 3 kap. 2 § *sista stycket*, emellertid inte ingå i den sjukpenninggrundande inkomsten.

7 §

I paragrafens elfte stycke anges att vid prövning av den försäkrades rätt till sjukpenning ska bedömningen av hans eller hennes arbetsförmåga ske med bortseende från den nedsättning av förmågan eller möjligheten att bereda sig inkomst genom arbete som ligger till grund för bl.a. den sjukersättning eller livränta som utges. I ett nytt *tolfte stycke* anges nu att i de fall det inte går att avgöra under vilken tid och till vilket förvärvsarbete nedsättningen av arbetsförmågan är hänförlig ska denna i första hand anses hänförlig till sådant förvärvsarbete som avses i 16 a kap. 2 §. Se vidare avsnitt 6.4.1.

Om sjukersättning eller livränta inte utges till en försäkrad som arbetar med stöd av bestämmelserna i 16 a kap. 2 § på grund av att ersättningen och ev. livränta är helt bortreducerad ska bedömningen alltid göras som om sjukersättning och livränta utges. Ett nytt *sista stycke* införs med denna innebörd.

9 §

I denna paragraf finns bestämmelser om rätten till havandeskapspenning. I likhet med vad som anförts om andra dagersättningar (se t.ex. kommentaren till 4 kap. 7 §) ska sådant förvärvsarbete som utförs under tid då kvinnan förvärvsarbetar med stöd av bestämmelserna i 16 a kap. 2 § inte betraktas som förvärvsarbete vid bestämmande av kvinnans rätt till havandeskapspenning. En bestämmelse med denna innebörd införs i ett nytt *fjärde stycke*.

4 kap.**7 §**

I första stycket finns bestämmelser om rätten till föräldrapenning. Den är knuten till hur mycket föräldern förvärvsarbetar i förhållande till normalarbetstiden. Ersättningsrätten ska bedömas för varje dag med utgångspunkt i hur mycket föräldern har förvärvsarbetat under den dagen.

I paragrafen införs ett nytt *tredje stycke* som anger att sådant förvärvsarbete som utförs med stöd av bestämmelserna i 16 a kap. 2 § inte ska betraktas som förvärvsarbete vid tillämpning av första stycket. Eftersom sådant förvärvsarbete inte beaktas vid beräkning av den sjukpenninggrundande inkomsten (se kommentaren till 3 kap. 2 §) bör det inte heller betraktas som förvärvsarbete vid bestämmande av rätten till ersättning. Om det inte går att avgöra under vilken tid föräldern avstår från förvärvsarbete ska frånvaron i första hand anses som frånvaro från sådant arbete som avses i 16 a kap. 2 §. Se vidare avsnitt 6.4.1.

14 §

Ändringen i *första stycket* innebär att de nya bestämmelserna i 7 § tredje stycket även ska tillämpas vid bestämmande av tillfällig föräldrapenning.

16 kap.**7 §**

Ändringarna i paragrafen föranleds i huvudsak av att bestämmelser avseende indragning och minskning m.m. av sjukersättning vid förbättrad arbetsförmåga ändras och flyttas till en ny paragraf, 7 a §. Den nya lydelsen av 7 §, som inte innebär någon ändring i sak, gäller således

endast i förhållande till försäkrade som uppbär aktivitetsersättning. Ändringen i *andra stycket* föranleds av att bestämmelserna om provotid i 15 § upphävs. Se vidare avsnitt 7.3.

7 a §

Paragrafen, som är ny, införs till följd av att bestämmelser avseende indragning och minskning m.m., såvitt avser sjukersättning, vid förbättrad arbetsförmåga ändras och bryts ut ur 7 §. I *första stycket* anges under vilka förutsättningar som sjukersättning kan dras in eller minskas vid förbättrad arbetsförmåga. Det anges inte längre som krav för att sjukersättningen ska kunna dras in eller minskas att arbetsförmågan *väsentligt* förbättras, utan i stället att arbetsförmågan förbättras. Enligt bestämmelserna ska en försäkrad som har uppvisat en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättning fattades, om inte annat framkommer, antas ha en förbättrad arbetsförmåga.

Bestämmelserna i *andra stycket* har sin motsvarighet i den nya lydelsen av 7 § andra stycket och innebär inte någon ändring i sak i förhållande till vad som nu gäller då sjukersättning förklaras vilande.

I *tredje stycket* införs en bestämmelse med anledning av att kravet för att en indragning eller minskning av sjukersättning ska kunna ske, ändras från att arbetsförmågan väsentligt förbättras till förbättras. En försäkrad som får sin tillsvidare beviljade sjukersättning indragen eller minskad på grund av att hans eller hennes arbetsförmåga har förbättrats ska ha rätt till sjukersättning fram till dess att han eller hon har fått ett arbete som motsvarar den förbättring som uppkommit. Sjukersättning kan dock enligt dessa bestämmelser utges längst under en period om sex månader. Bestämmelserna ska inte tillämpas för försäkrade som i och för sig kan omfattas av de särskilda reglerna i 16 a kap., men som står utanför tillämpningen av dessa enligt bestämmelserna i 16 a kap. 14 och 15 §§. Detta innebär att en försäkrad som ansökt om att få förvärvsarbete med stöd av de särskilda reglerna i 16 a kap., men som fått avslag på ansökan, inte omfattas av rätten att under en övergångstid få sjukersättning, för det fall arbetsförmågan bedöms ha förbättrats. Så är fallet även för en försäkrad som börjar förvärvsarbete utan att över huvud taget ha gjort en ansökan, varefter Försäkringskassan får vetskap om detta. Bestämmelserna i tredje stycket gäller inte heller för en försäkrad som själv har ansökt om att Försäkringskassan ska dra in eller minska sjukersättningen och som får ett beslut om detta. Se vidare avsnitt 7.3.

7 b §

Ändringen är en följd av att 15 § föreslås upphävd.

8 §

Ändringarna i paragrafen föranleds i huvudsak av att anmälan avseende förvärvsarbete för försäkrade med sjukersättning eller aktivitetsersättning ska ske innan den försäkrade börjar förvärvsarbete, börjar förvärvsarbete i större omfattning än tidigare eller fortsätter att förvärvsarbete efter tid då ersättningen varit vilande. Paragrafen har också omarbetats, rent redaktionellt, för att bli mer överskådlig. Av *första stycket* framgår att det föreligger en anmälningsskyldighet för den försäkrade som uppbär sjukersättning eller aktivitetsersättning när han eller hon avser att börja för-

värvsarbete, börja förvärvsarbete i större omfattning än tidigare eller fortsätta att förvärvsarbete efter tid då ersättningen varit vilande. Av *tredje stycket* framgår att en anmälan om förvärvsarbete ska göras innan förvärvsarbetet påbörjas, utökas eller fortsätter efter tid då sjukersättningen eller aktivitetsersättningen varit vilande.

Anmälningsskyldighet föreligger också, enligt *andra stycket*, för försäkrade med sjukersättning, vars arbetsförmåga förbättras utan att han eller hon avser att börja förvärvsarbete, börja förvärvsarbete i större utsträckning än tidigare eller fortsätta att förvärvsarbete efter tid då ersättningen varit vilande. Samma anmälningsskyldighet föreligger för försäkrade med aktivitetsersättning vars arbetsförmåga väsentligt förbättras. I dessa fall, när förvärvsarbete således inte är aktuellt, ska anmälan, enligt *tredje stycket*, göras utan oskäligt dröjsmål, vilket även är fallet enligt nu gällande bestämmelser. Bestämmelserna i *fjärde stycket* har inte ändrats i sak och återfinns enligt nu gällande bestämmelser i första stycket. Inte heller bestämmelserna i *femte stycket* innebär någon ändring i sak. Se vidare avsnitt 7.5.

14 §

Ändringen är en följd av att 15 § föreslås upphävd.

16 §

Ändringarna i paragrafen är en följd av att 15 § föreslås upphävd.

17 §

Paragrafen som är ny anger att en försäkrad, som under tid då sjukersättningen eller aktivitetsersättningen helt eller delvis har förklarats vilande, får uppbära ett belopp som motsvarar 25 procent av den del av den vilandeförklarade sjukersättningen eller aktivitetsersättning under tolv månader. Detta gäller endast under tid då den försäkrade förvärvsarbetar. Den ersättning som betalas ut är varken sjukpenninggrundande eller pensionsgrundande. Den är skattefri. Se kommentaren till inkomstskattelagen, 8.5 och avsnitt 7.2.

16 a kap.

1 §

Detta kapitel är nytt och innehåller särskilda bestämmelser för personer som hade rätt till en icke tidsbegränsad sjukersättning för juni månad 2008, vilket innebär att bestämmelserna ska gälla även för den som beviljas sådan sjukersättning retroaktivt men senast från och med den månaden. För en försäkrad som uppfyller dessa förutsättningar ska inte bestämmelserna i 16 kap. 7 a–8, 14 och 16–18 §§ gälla, om inte annat följer av 14 eller 15 §. För den som börjar förvärvsarbete eller utökar sitt förvärvsarbete krävs emellertid att den försäkrade lämnar in en ansökan till Försäkringskassan. Detta innebär att rätten till sjukersättningen inte ska omprövas och inte heller kan förklaras vilande. I 14 och 15 §§ i förslaget återfinns dock bestämmelser som innebär ett undantag från detta. I *andra stycket* anges att bestämmelserna i första stycket inte ska gälla för en försäkrad som beviljas sjukersättning med en högre förmånsnivå. Detta innebär t.ex. att för en försäkrad, som från och med juli månad 2008 eller senare beviljas hel sjukersättning från att tidigare ha haft halv

sjukersättning, ska inte de särskilda bestämmelserna i 16 a kap. längre gälla. I stället tillämpas reglerna i 16 kap. Prop. 2007/08:124

2 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att den försäkrade får förvärvsarbete med bibehållen rätt till sjukersättning och att sjukersättningen ska betalas ut i den omfattning som anges i 3 och 4 §§. Det ursprungliga beslutet om sjukersättning innebär att den försäkrades arbetsförmåga bedömts varaktigt nedsatt i minst den omfattning som beslutet om sjukersättningen avsåg. Förvärvsarbete enligt de här föreslagna reglerna innebär att den försäkrade utnyttjar en arbetsförmåga som inte ansågs föreligga vid beslutet om sjukersättningen. För att förvärvsarbete enligt de föreslagna reglerna ska få utföras ska den försäkrade ha varit berättigad till en icke tidsbegränsad sjukersättning för juni 2008. Beslut om bibehållen rätt till sjukersättning trots att den försäkrade förvärvsarbetar förutsätter en ansökan av den försäkrade. Ett sådant beslut innebär, för de personer som aktuella bestämmelser kan tillämpas för, i praktiken att Försäkringskassan beslutar att sjukersättningen ska betalas ut med ett preliminärt belopp.

3 §

I paragrafen anges att sjukersättningen ska betalas ut med ett preliminärt belopp och bestämmas slutligt i efterhand på grundval av en fastställd reduceringsinkomst. Det belopp varmed sjukersättningen ska betalas ut är således beroende av den inkomst som den försäkrade kan komma att få av förvärvsarbetet och vissa andra inkomster.

4 §

Paragrafen anger hur sjukersättningen ska minskas med anledning av att den försäkrade förvärvsarbetar. Sjukersättningen ska minskas med 50 procent av reduceringsinkomsten (se 5 §) till den del den överstiger ett fribelopp, vilket är olika stort beroende på med vilken förmånsnivå den försäkrades sjukersättning är beviljad. Har den försäkrade t.ex. hel sjukersättning är fribeloppet ett prisbasbelopp, vilket innebär att sjukersättningen reduceras först när den enligt 5 § beräknade reduceringsinkomsten överstiger detta belopp.

Den beräknade sjukersättningen får dock tillsammans med reduceringsinkomsten inte överstiga åtta prisbasbelopp. Detta anges i *andra stycket*.

Av *tredje stycket* framgår att vid minskningen av sjukersättningen ska avdrag i första hand göras från inkomstrelaterad sjukersättning. Anledningen till det är att den försäkrade annars skulle bli överkompenserad i fråga om pensionsrätt eftersom reduceringen av sjukersättningen beror på att den försäkrade har en arbetsinkomst som är pensionsgrundande. I det fall den försäkrade har en samordningsbar arbetsskadelivränta ska avdrag göras från sådan livränta efter det att avdrag gjorts från sjukersättningen. Se vidare avsnitt 6.3.6.

5 §

Den inkomst som på visst sätt ska reducera sjukersättningen benämns reduceringsinkomst. I *första stycket* anges att reduceringsinkomsten ska

beräknas med utgångspunkt i den pensionsgrundande inkomst som har beslutats enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, dock med vissa undantag. I reduceringsinkomsten ska inte ingå föräldrapenning såvitt avser lägstabelopp, egenlivränta enligt lagen (1976:380) om arbetskadeförsäkring, vårdbidrag enligt lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag eller inkomstrelaterad sjukersättning (2 kap. 5 § 2 när det gäller lägstabelopp, 5, 7 och 17 förstnämnda lag). Debiterad allmän pensionsavgift ska, i den utsträckning den är hänförlig till de i reduceringsinkomsten ingående inkomsterna, läggas till.

Enligt *andra stycket* ska även utländska inkomster ingå i reduceringsinkomsten om inkomsterna är av motsvarande slag och om de skulle ha varit pensionsgrundande om de intjänats i Sverige. Se vidare avsnitt 6.3.3.

6 och 7 §§

Bestämmelserna i 6 och 7 §§ är utformade efter mönster av reglerna (21 a och 21 b §§) i lagen (1993:737) om bostadsbidrag (BoL) vid beräkning av preliminärt respektive slutligt bostadsbidrag. En skillnad mellan reglerna i BoL och nu föreslagna regler är att det slutliga bostadsbidraget bestäms med utgångspunkt i taxeringen medan den slutliga sjukersättningen bestäms med utgångspunkt i den pensionsgrundande inkomsten. Se vidare avsnitt 6.6.

8 §

Bestämmelserna i denna paragraf är utformade efter mönster av reglerna i 22 § BoL och anger att skillnaden mellan vad som betalats ut i preliminär sjukersättning och det belopp som bestämts vid den slutliga beräkningen ska betalas ut respektive betalas tillbaka. Belopp som understiger 1 200 kronor ska inte betalas ut eller betalas tillbaka.

I BoL anges att det till det beloppet som ska betalas tillbaka ska ränta betalas. Då det inte är en ränta utan en slags räntekompensation i form av ett tillägg till kapitalbeloppet anges i denna paragraf att ett tillägg ska betalas ut. Se vidare avsnitten 6.6.4 och 6.6.5.

9 §

I paragrafen anges att Försäkringskassan ska besluta om återkrav enligt 8 § och att Försäkringskassan får efterge krav på återbetalning om det finns särskilda skäl för det. Vid bedömning av om eftergift ska lämnas ska särskilt beaktas den försäkrades förmåga att betala tillbaka sjukersättning som betalats ut med för högt belopp. Prövning av eftergift av sjukersättning kan ske, trots att den försäkrade inte har anmält ändringar i fråga om inkomst som föreskrivs i 10 §. Om den försäkrade skäligen inte borde ha insett att han eller hon var skyldig att göra en sådan anmälan, kan eftergift ändå prövas. Paragrafen motsvarar bestämmelserna i 28 § första stycket BoL.

10 §

Paragrafen anger att den försäkrade är skyldig att anmäla ändringar av inkomster och andra förhållanden som har betydelse för sjukersättningens storlek. Andra förhållanden än inkomständringar kan vara ändring av den försäkrades rätt till garantiersättning på grund av att den

försäkrade inte längre bor i Sverige. Paragrafen motsvarar i princip 24 § Prop. 2007/08:124 BoL.

11 §

Paragrafen anger att ett beslut om preliminär sjukersättning ska ändras om något förhållande har inträffat som ska påverka storleken av sjukersättningen, vilket innebär att Försäkringskassan kan fatta flera beslut om preliminär sjukersättning under året. För att undvika alltför ofta återkommande justeringar av sjukersättningen med små belopp så föreskrivs att Försäkringskassan får underlåta att besluta om ändring av sjukersättningen om ändringen endast i ringa utsträckning påverkar storleken av den preliminärt beräknade sjukersättningen. Föreskriften gäller för såväl fall där den försäkrade begär ändring som fall där Försäkringskassan initierar en prövning om ändring med anledning av inkomna uppgifter. Paragrafen motsvarar 25 § BoL.

12 §

I paragrafen anges att en ny slutlig sjukersättning i vissa fall ska bestämmas om den pensionsgrundande inkomsten ändras. Paragrafen motsvarar i princip 29 a § BoL.

13 §

I paragrafen anges att ansökan ska göras skriftligen hos Försäkringskassan innan aktuellt förvärvsarbete påbörjas.

14 §

I paragrafen anges att Försäkringskassan ska avslå en ansökan om denna kommer in för sent utan giltig anledning. I ett sådant fall ska inte bestämmelserna i 16 a kap. gälla. I stället gäller då bestämmelserna i 16 kap. 7 a § första och andra styckena och 7 b, 8, 14 samt 16–18 §§. Motsvarande ska gälla för den som förvärvsarbetar utan att ha gjort en ansökan. Om Försäkringskassan således avslår en ansökan eller finner att en person förvärvsarbetar utan att ha gjort en ansökan gäller inte de särskilda bestämmelserna om sjukersättning i 16 a kap. Dessa personer omfattas i stället av de angivna reglerna i 16 kap. Se vidare avsnitt 6.6.6.

15 §

I paragrafen anges att Försäkringskassan efter ansökan av den försäkrade får besluta att minska eller dra in sjukersättningen. En anledning för en försäkrad att ansöka om detta kan vara att han eller hon anser sig ha fått en förbättrad arbetsförmåga och därför inte önskar få sjukersättning i samma omfattning som tidigare. Syftet med ansökan kan t.ex. vara att den försäkrade önskar att inkomsterna från det förvärvsarbete som utförs ska bli sjukpenninggrundande och i förlängningen medge att han eller hon kan få föräldrapenningsförmåner eller sjukpenning m.fl. dagersättningar. En prövning ska dock alltid göras av den försäkrades arbetsförmåga enligt bestämmelserna i 16 kap. 7 a § första stycket. En sådan prövning måste göras för att Försäkringskassan ska kunna bedöma att den försäkrade återfått arbetsförmåga i enlighet med den försäkrades ansökan om minskning av sjukersättning. I de fall den försäkrade, efter en sådan prövning, uppbär sjukersättning i någon grad ska bestämmel-

serna i 16 a kap. fortfarande tillämpas på denna sjukersättning. Om den försäkrade därefter på nytt blir berättigad till en sjukersättning med en högre förmånsnivå gäller dock bestämmelserna i 1 § andra stycket, dvs. att han eller hon inte längre omfattas av bestämmelserna i 16 a kap.

22 kap.

9 §

I första stycket finns bestämmelser om rätten till rehabiliteringspenning. Den är knuten till den arbetsförmåga som den försäkrade har. I paragrafen införs ett nytt *tredje stycke* som anger att vid tillämpning av första stycket ska bortses från sådan arbetsförmåga som en försäkrad nyttjar i samband med förvärvsarbete som utförs med stöd av 16 a kap. 2 §. Efter som förvärvsarbete som utförs med stöd av bestämmelserna i 16 a kap. 2 § inte beaktas vid beräkning av den sjukpenninggrundande inkomsten (se kommentaren till 3 kap. 2 §) bör den nedsättning av arbetsförmågan som den försäkrade nyttjar när han eller hon förvärvsarbetar med stöd av dessa regler inte heller beaktas vid rätten till rehabiliteringspenning. Om det inte går att avgöra under vilken tid och till vilket förvärvsarbete nedsättningen av arbetsförmågan är hänförlig ska denna i första hand anses hänförlig till sådant förvärvsarbete som avses i 16 a kap. 2 §. Se vidare avsnitt 6.4.1.

8.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring

4 kap.

5 §

Ändringen i *andra stycket* innebär att även sådan inkomst av förvärvsarbete som inte är sjukpenninggrundande inkomst ska räknas med i inkomstunderlaget för arbetsskadelivränta. Se vidare avsnitt 6.4.3.

13 §

Enligt 4 kap. 12 § ska ett beslut om livränta omprövas bl.a. om den försäkrades möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete väsentligen förbättrats. Så ska emellertid inte ske, enligt nu *föreslagen paragraf*, om livränta är samordnad med sådan sjukersättning som omfattas av bestämmelserna i 16 a kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring. Livräntan ska behandlas på samma sätt som sjukersättningen.

8.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård

7 §

I första stycket finns bestämmelser om rätten till närståendepenning. Den är knuten till hur mycket vårdaren förvärvsarbetar i förhållande till den tid som vårdaren skulle ha förvärvsarbetat om denne inte vårdat den sjuke. I paragrafen införs ett nytt *tredje stycke* som anger att sådant förvärvsarbete som utförs med stöd av bestämmelserna i 16 a kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) inte ska betraktas som

förvärvsarbete vid tillämpning av första stycket. Eftersom sådant förvärvsarbete inte beaktas vid beräkning av den sjukpenninggrundande inkomsten (se kommentaren till 3 kap. 2 § AFL) bör det inte heller betraktas som förvärvsarbete vid bestämmande av rätten till ersättning. Om det inte går att avgöra under vilken tid vårdaren avstår från förvärvsarbete ska frånvaron i första hand anses som frånvaro från sådant förvärvsarbete som avses i 16 a kap. 2 § AFL. Se vidare avsnitt 6.4.1.

8.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare

5 §

I första stycket finns bestämmelser om rätten till smittbärrpenning. Den är knuten till hur mycket smittbäraren förvärvsarbetar i förhållande till den tid som denne annars skulle förvärvsarbetat. I paragrafen införs ett nytt *andra stycke* som anger att sådant förvärvsarbete som utförs med stöd av bestämmelserna i 16 a kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) inte ska betraktas som förvärvsarbete vid tillämpning av första stycket. Eftersom sådant förvärvsarbete inte beaktas vid beräkning av den sjukpenninggrundande inkomsten (se kommentaren till 3 kap. 2 § AFL) bör det inte heller betraktas som förvärvsarbete vid bestämmande av rätten till ersättning. Om det inte går att avgöra under vilken tid smittbäraren avstår från förvärvsarbete ska frånvaron i första hand anses som frånvaro från sådant förvärvsarbete som avses i 16 a kap. 2 § AFL. Se vidare avsnitt 6.4.1.

8.5 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

11 kap.

30 §

I paragrafens *andra stycke* införs bestämmelser som innebär att sådan ersättning som kan utges till den som har vilande sjukersättning eller aktivitetsersättning (16 kap. 17 § lagen om allmän försäkring) inte ska tas upp till beskattning.

8.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn

8 §

Särskild efterlevandepension ska minskas om den efterlevande för samma tid och för samma nedsättning av förvärvsmöjligheten har rätt till bl.a. sjukersättning. I ett nytt *sista stycke* anges nu att sådan minskning ska göras innan sjukersättningen har minskats enligt 16 a kap. 3 § lagen om allmän försäkring. För en efterlevande som uppbär särskild efterlevandepension och sådan sjukersättning som kan utges enligt bestäm-

Prop. 2007/08:124
melserna i 16 a kap. lagen om allmän försäkring ska inte bestämmelserna i 16 kap. 7 a § i lydelse före den 1 januari 2003 tillämpas. Detta innebär att den särskilda efterlevandepensionen inte ska dras in eller minskas om den efterlevande, genom att börja förvärvsarbete, uppvisar en väsentlig förbättring i att bereda sin inkomst genom arbete.

8.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.

2 §

Bestämmelsen i det nya *sista stycket* innebär att bostadstillägg kan beviljas en person som inte uppbär sjukersättning på grund av minskningsreglerna i 16 a kap. 3 § lagen (1962:381) om allmän försäkring.